cijena 30 d

broj 56

SFinks

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

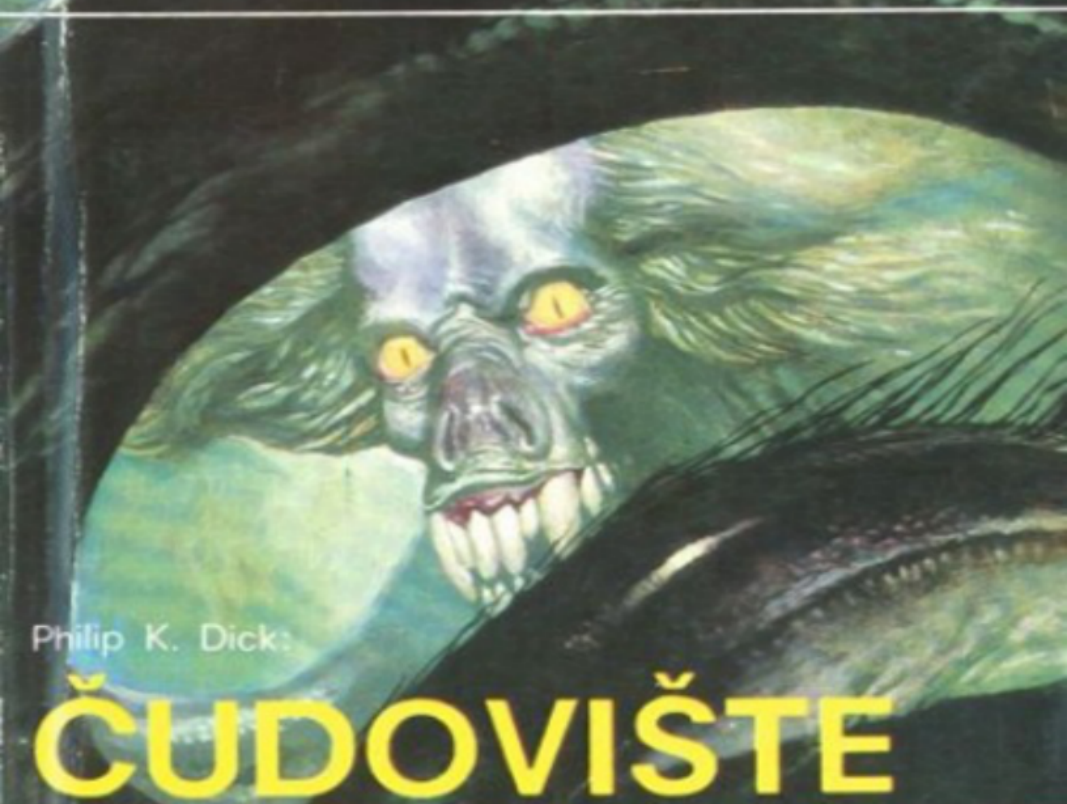

Philip K. Dick:

ČUDOVIŠTE

i druge najljepše sf pripovijetke
Još 12 veličanstvenih: PHILIP JOSE FARMER

Sirius 056

Sadržaj

Philip K. Dick:
ČUDOVIŠTE

Damir Mikuličić:
MORSKA ZVIJEZDA

A. Balabuha:
OPERACIJA »BISERJE PRED SVINJE«

Eric Frank Russell:
ŠIFRA: NEMO

Zoran Ogrizović:
VELIKI NUMIZMATIČAR JE ZADOVOLJAN

Fred Saberhagen:
IGRA DAME S BJESOMUČNIM

Frederic Brown:
KONAC DJELO KRASI

Philipe José Farmer:
SJENKA SVEMIRA

Philip K. Dick: *Čudovište*

The Infinites

Preveo *Božidar Stančić*

— To mi se ne sviđa — rekao je major Crispin Eller. Promatrao je, namršten, kroz prozor. Asteroid je imao vode u izobilju, umjerenu temperaturu, u atmosferi kisika i dušika kao na Zemlji...

— Nema tragova života — rekao je Harrison Blake, zamjenik komandanta, koji se približio. — Nema života unatoč idealnim uvjetima. Zrak, voda, ugodna temperatura. Zašto?

Pogledali su se. Pod oplatom zračne krstarice Ő-43 pružalo se sprženo i jednolično tlo asteroida. Ő-43 je bio daleko od baze, usred galaksije. Natjecanje s trijumviratom Mars-Venera-Jupiter natjeralo je Zemlju da se upusti u istraživanje svakog komadića stijene u galaksiji, kako bi poslije mogli zahtijevati svoja prava na iskop ruda. I skoro godinu dana Ő-43 je tumarao ovuda pod svojom plavo-bijelom zastavom. Tri člana posade zaista su već zaslužila odmor na Zemlji i priliku da potroše nagomilani novac. Mali izviđački brodovi provodili su opasan život probijajući se po periferiji sustava koji su brazdali kamenčići prijetećih meteora, oblaci bakterija i zračni gusari...

— Pogledajte — primijeti Eller. — Savršeni uvjeti za život, a ničega osim golih stijena.

— Možda je to slučajno — odvrati Blake slegnuvši ramenima.

— Mora postojati neki razlog zbog kojeg taj asteroid nije plodan. Imam dojam da nešto nije u redu.

— Pa, što da radimo? — zapita Blake kiselo se nasmiješivši. — Vi ste komandant. Prema uputama, smijemo ateriratи na svaki ateroid koji prelazi promjer klase D i uspostaviti karte. Ovaj je klase C. Hoćemo li izaći ili nećemo?

Eller je oklijevao.

— Ne sviđa mi se to. Nitko ne poznaje smrtonosne faktore koji mogu lebdjeti u svemiru. Možda...

— Da se slučajno ne mislite vratiti izravno na Zemlju? — zapita Blake. — Pomislite samo: nitko ne bi znao da smo propustili ovaj komadić stijene. A ja im neću reći, Elleru.

— Nije u tome stvar. Imam u vidu našu sigurnost. Vi stalno navijate za povratak na Zemlju. — Eller je promatrao ekran. — Kad

bismo samo znali...

— Pa da pustimo van hrčke i da vidimo što će biti? Nakon nekog vremena znat ćemo više.

— Žao mi je čak što smo pristali ovdje. Blakeovo je lice poprimilo preziran izraz.

—Postajete vrlo oprezni sad kad se bliži povratak kući.

Eller je neraspoloženo promatrao sive i neplodne stijene i vodu koja je protjecala. Ima vode, stijena, malo oblaka, jednolika temperatura. Savršeno mjesto za život, a nema ga. Stijena je čista i glatka. Neplodna, bez bilja. Spektroskop ništa ne pokazuje.

— Onda dobro — odluči Eller. — Otvorite izlaz. Zatražit ću od Silv da pusti hrčke. — Dohvatio je interkom i okrenuo broj laboratorija. Ispod njih u brodu Silvia Simmons je radila, okružena retortama i kontrolnim instrumentima. Eller je uspostavio vezu.

— Silv?

Na ekranu se pojavilo Silvijino lice.

— Da?

— Pustite hrčke na malu šetnju, oko pola sata. S uzicom i ogrlicom, dakako. Ovaj me asteroid zabrinjava. Možda u okolici ima otrova ili radijacija. Kad se životinje vrate, podvrgnite ih pretragama.

— U redu, Cris — odvratila je Silvia smijući se. Možda uzmognemo izaći na trenutak da protegnemo noge.

— Rezultate testa pošaljite mi što prije uzmognete. — Eller je prekinuo vezu i okrenuo se prema Blakeu. — Nadam se da ste zadovoljni.

Blake se slabašno nasmiješio.

— Bit ću zadovoljan kad se vratimo na Zemlju. Putovanje pod vašim vođstvom je maksimum što mogu podnijeti.

— Čudno je — primijeti Eller — kako se u toku trinaest godina službe niste naučili kontrolirati. Ne možete im oprostiti što vam nisu dodijelili pripadajući oficirski čin.

— Slušajte, Elleru! Stariji sam deset godina od vas! Služio sam dok ste vi još bili dječak. Za mene uvijek ostajete kržljavac. Idući put...

— Cris!

Video-ekran se upalio i pokazalo se Silvijino uplašeno lice.

— Da? — Eller je dohvatio interkom. — Što je?

— Hrčci, Cris... bila sam kod kaveza...Hrčci su se ukočili, obamrli... nepomični. Bojim se...

— Blake, neka brod uzleti — naredi Eller.

— Što? — promrmlja Blake. — Jesmo li...?

— Neka brod uzleti! Učinite to! Požurite! — Eller je potrčao prema komandnoj ploči. — Moramo se izvući odavde!

Blake ga je slijedio.

— Je li nešto... — počeo je, ali je zašutio, kao da je obeshrabren. Lice mu se ukočilo, čeljust mu je olabavila. Polako je pao na metalni pod kao prazna vreća. Eller ga je zapanjeno gledao. Onda se približio komandnoj ploči. Tada vrcne neka iskra pod njegovom glavom, u glavi kao da mu je eksplodiralo, tisuće iskara iz očiju ga je zaslijepilo. Posrnuo je, pipajući potražio sklopke. Kad se sve u njemu ugasilo, prsti su mu pronašli i stisnuli automatsku komandu za uzlijetanje. Zatim se srušio na pod, u mrak i nesvijest.

Brod se dizao u svemir, automatski aparati su uvlačili zrak, ali se u brodu nitko nije micao

Eller je napokon otvorio oči i mučno se digao. I Harrison Blake je došao k sebi. Pri tom je jaukao, lice mu je bilo bolešljivo žuto, oči zakrvavljene, na ustima pjena. Promatrao je Crisa Ellera i trljao čelo drhtavom rukom.

— Izvukli smo se — rekao je Eller pomažući mu da se digne.

Blake je sjeo.

— Hvala. — Odmahnuo je glavom. — Što se dogodilo?

— Ne znam. Idem u laboratorij da vidim što je sa Silv.

— Da pođem s vama? — promrmlja Blake.

— Sjedite ovdje. Ne preopterećujte srce. Krećite se što je manje moguće.

Blake kimne. Eller je prešao kontrolnu kabinu i izašao na hodnik, pa u dizalo. Začas se našao u laboratoriju. Silvia se naslonila na jedan od radnih stolova, ukočena i nepomična

— Silv! — povikao je Eller, prišao joj, uhvatio je i prodrmao. Bila je ukočena i hladna.

— Probudite se!

U ormariću s priborom Eller uzme ampulu stimulansa, razbije vršak i stavi Silviji pod nos. Ona zastenje.

— Cris? — promrmlja slabašnim glasom. — To ste vi? Što... što se dogodilo? Je li sve u redu? — Podigla je glavu i zatreptala kapcima. — Baš poslije razgovora približila sam se stolu i odjednom...

— Sve je u redu. — Eller se namrštio, razmišljajući. — Što je to moglo biti? Radijacija s asteroida? — On pogleda na ručni sat. — Oh!

— Što je? — Silvia se uspravi na stolici. — Što je, Cris?

— Pa bili smo u nesvijesti puna dva dana — primijeti Eller gledajući na sat i trljajući si bradu.

— Ali zasad je sve dobro, zar ne? — zapita Silvia pokazujući hrčke u kavezima. — Gledajte... probudili su se i počeli se vrtjeti u krug.

— Dođite — reče Eller i uhvati je za ruku. — Treba da pođemo gore i da se posavjetujemo, da pogledamo sve instrumente i brojčanike. Želim znati što se dogodilo.

— Moram priznati — odmah je rekao Blake zbunjeno — da sam pogriješio. Nismo se smjeli spustiti.

— Čini se da je radijacija došla iz središta asteroida. — Eller je povukao liniju na karti. — Ovo pokazuje val koji se stvara pa brzo nestaje. Pulsacija u samom asteroidu.

— Da nismo uzletjeli primijeti Silvia — bili bismo pogođeni drugim valom.

— Instrumenti su zabilježili drugi val četrnaest sati poslije prvoga. Asteroid zacijelo sadrži naslage minerala što emitira radijacije u određenim razmacima. Gledajte kako su ti valovi kratki. Poput kozmičkih zraka.

— Ali ipak toliko različni da mogu kroz naš zaštitni omotač.

— Jest. Val nas je udario svom snagom. To objašnjavs zašto na asteroidu nema života. Nije se mogao razviti.

— Cris? Mislite li da bi nam radijacija mogla naškoditi? Jesmo li izvan opasnosti? Ili...

— Pa nisam baš siguran. Pogledajte. — Eller joj pruži grafikon na milimetarskom papiru. — Naš sustav krvnih žila se oporavio ali naše neurološke reakcije nisu više iste. Došlo je do modifikacija.

— U kojem smislu?

— Ne znam. Nisam neurolog. Mogu zapaziti jasne razlike između krivulje od prije mjesec dana ili dva, ali ne znam što one znače.

— Mislite li da bi moglo biti nešto ozbiljno?

— Vrijeme će to pokazati. Naši su organizmi bili desetak sati zahvaćeni valom nepoznate radijacije. Ne bih znao reći kakav je njen trajni učinak. Zasad se vrlo dobro osjećam. A vi?

— I ja. — Kroz okno je pogledala crnu neizmjernost svemira. — Idemo prema Zemlji. Sretna sam zbog toga. Trebalo bi da se odmah podvrgnemo pregledu.

— Bar su se naša srca izvukla. Nema ugrušaka krvi u žilama, stanice nisu razorene. To me najviše zabrinulo u početku.

— Koliko nam je potrebno do Sunčeva sustava? — zapita Blake.

— Tjedan dana.

— Prilično — Blake će stisnutih usana. — Nadam se da ćemo dotle još biti živi.

— Poštedjet ću vas prekomjerne vježbe — napomene Eller. — Odmarat ćemo se ostatak puta. Nadam se da će se na Zemlji popraviti svako oštećenje organa.

— Mislim da smo se relativno dobro izvukli — primijeti Silvia i zijevne. — Oh, kako sam pospana! — Digla se i odmakla stolicu. — Mislim da ću odmah u krevet. Slažete li se?

— Samo idite — odvrati Eller. — Da se kartamo malo. Blake? Moram se malo opustiti.

— Može — složi se Blake. — Zašto ne? — I on izvadi snop karata iz džepa. — Proći će nam vrijeme.

Igrali su ravnodušno, bez nekog osobitog zanimanja. Blake je bio

zbunjen, nezadovoljan što je Eller imao pravo. Eller je pak bio umoran i loše volje. Boljela ga je glava premda je uzeo prašak za smirenje. Skinuo je kacigu i protrljao čelo.

— Hajde, igrajte — promrlja Blake.

Pod njihovim su nogama brundali motori. Za tjedan dana ući će u Sunčev sustav. Nisu vidjeli Zemlju više od godinu dana. Kako izgleda? Je li još ista?. Velika zelenkasta kugla s prostranim oceanima i majušnim otocima...

Zatim će stići u njujoršku Svemirsku luku. Bit će to ugodno. Mnoštvo Zemljana, dobrih starih djetinjastih Zemljana, što se ne brinu oko onoga što se događa u svijetu. Nasmiješio se Blakeu, ali se tada i namrštio. Blakeova se glava spustila na prsa i oči su mu se zatvarale. Drijemao je.

— Probudite se. Što se događa?

Blake je nešto progunđao i uspravio se. Počeo je dijeliti karte, ali mu je glava ponovo pala na prsa.

— Oprostite — promrmljao je. Podigao je ruku da stavi ulog. I Eller je posegao u džep da izvadi novac. Kad je podigao pogled, Blake je već spavao.

Eller se diže. Blake je hrkao, dišući ravnomjerno. Eller je ugasio svjetlo i uputio se prema vratima. Što je to s Blakeom? Nije običavao zaspati pri partiji karata.

Eller je ušao u svoju kabinu. Bio je umoran, pospan. Skinuo se i pustio toplu vodu. Bit će ugodno leći i zaboraviti sve što se dogodilo, to iznenadno zračenje, mučno buđenje, strah. Počeo se umivati. U glavi mu je tutnjilo. Stavio je ruke pod vodu.

Zamijetio je to potkraj umivanja i dugo se promatrao bez riječi dok mu je voda tekla niz ruke. Nije mogao prozboriti ni riječi: nokti su mu otpali.

Teško je disao i pogledao se u ogledalo. Prošao je rukom kroz kosu i ona mu je ostajala u rukama u čupercima. Kosa i nokti...

Zadrhtao je, pokušao se smiriti. Kosa i nokti. Radijacija. Dakako, bila je to radijacija. Pogledao je ruke. Nokata više nije bilo. Ni traga od njih. Okretao je ruku i promatrao prste. Vrhovi su bili glatki i tanki. Borio se protiv panike koja ga je obuzimala. Da li se to dogodilo samo njemu? A Silviji?

Obukao se i ponovo se pogledao u zrcalo. Gotovo se onesvijestio. Njegova glava... što se to dogodilo? Uhvatio se prstima za sljepoočice. Njegova glava. Nešto je pošlo po zlu. Promatrao se raskolačenih očiju. Bio je gotovo posve ćelav. Na ramenima su mu čuperci kose, a glava je sjala ćelava i ružičasta, bezočno ružičasta. I ne samo to. Njegova se glava proširila. Postala je kuglasta. Uši su mu se zgrčile, a i nos, nosnice se stanjile. Mijenjao se, a to se sve više pogoršavalo. Drhtavom je rukom opipao svoja usta. Zubi su mu se klimali. Povukao je i

nekoliko zuba je ispalo. Što je to? Da li on to umire? Događa li se to samo njemu? Što je s drugima?

Brzo je izašao. Disanje mu je bilo bolno i oštro. Kao da su mu prsa stlačena, gušio se. Srce mu je teško lupalo, naprezalo se, noge su mu popuštale. Ušao je u dizalo. Iznenada je do njega dopro urlik, glas Blakeov, pun groze i uznemirenosti.

— Tu smo — reče sam sebi Eller u dizalu. — Barem nisam sam.

Harrison Blake ga je gledao zaprepašten i ustrašen. Eller nije mogao a da se ne nasmiješi. Blake nije pružao lijep prizor onako ćelav, ružičaste i sjajne lubanje. I njegova se glava povećala, i on je ostao bez nokata. Pogledao je Ellera. pa sebe. Stajao je kraj kontrolnog stola. Njegova je uniforma postala preširoka za njegovo smanjeno tijelo.

— No? — primijeti Eller. — Imat ćemo sreće ako se izvučemo. Svemirske radijacije imaju čudne posljedice. Bio je to loš dan za nas kad smo aterirali na taj...

— Elleru — promrmlja Blake — što da radimo? Ne možemo ovako živjeti.

— Znam. — Eller je stisnuo usne. Bilo mu je teško govoriti sada kad je ostao bez gotovo svih zuba. Odjednom se osjećao kao novorođenče. Bez zuba, bez kose, bespomoćan. Gdje će se zaustaviti taj preobražaj?

— Ne možemo se ovakvi vratiti — napomene Blake. — Ne možemo se vratiti na Zemlju. Oh, bože, Elleru! Mi smo čudovišta! Mutanti. Zatvorit će nas u kavez kao životinje. Ljudi...

— Ušutite. — Eller prođe prostorijom. — Imamo sreće što smo živi. Sjednite. — I Eller mu približi stolac. — Mislim da valja više štedjeti naše noge.

Obojica su sjela. Blake je duboko uzdahnuo i stalno je trljao svoje čelo.

— Nisam ja zabrinut za nas već za Silviju — primijeti Eller nakon nekog vremena. — Ona će najviše trpjeti. Pitam se da li da siđemo k njoj ili ne. Ako ne siđemo, ona može...

Začula se zujalica, upalio se video-ekran iz laboratorija.

— Cris? — začuli su Silvijin paničan glas, ali se ona nije pojavljivala na ekranu. Očito se skrivala.

— Da? Kako ste?

— Kako sam? — U njezinu se glasu osjetila histerija. — Cris, je li i vas pogodilo? Bojim se i pogledati. — Nastala je tišina. — Je li i vas? Ja vas mogu vidjeti, ali vi mene nemojte gledati. Neću da me gledate. To je strašno. Što da učinimo.

— Ne znam. Blake kaže da se neće vratiti na Zemlju u takvom stanju.

— Ne, ne možemo se vratiti. Ne možemo! Opet je nastala tišina. Napokon se javio Eller:

— Poslije ćemo odlučiti. Zasad to još ne moramo riješiti. Ove promjene u našem organizmu posljedica su radijacija, a mogu biti i samo privremene i nestati s vremenom. Može nam pomoći i kirurgija. Zasad si nemojmo time razbijati glavu.

— Da si ne razbijamo glavu? Ne, dakako. Čemu si razbijati glavu zbog tako beznačajne stvari. Cris, zar ne shvaćate? Mi smo čudovišta! Ćelava čudovišta! Nemamo ni kose, ni zuba, ni nokata. Naše glave...

— Shvaćam... ostanite dolje u laboratoriju. Blake i ja razgovarat ćemo s vama preko videofona. Ne morate se pokazivati.

Silvia je duboko uzdahnula.

— Kako hoćete. Vi ste još komandant. — I povuče se s ekrana.

— No, Blake, osjećate li se dovoljno dobro da porazgovaramo?

Spodoba s kupolom iznad ramena kimne polako ogromnom ćelavom lubanjom. Nekoć krupno Blakeovo tijelo smanjilo se i pognulo. Ruke su nalikovale na cijevi, prsa su mu bila upala i bolešljiva. Eller ga je promatrao.

— Što je? — zapita Blake

— Ništa. Samo sam vas gledao.

— Pa ni vi ne izgledate lijepo.

— Dakako. — Eller sjedne u kut. Srce mu je lupalo, teško je disao. — Jadna Silv. Za nju je to gore nego za nas.

— Jadna Silv — potvrdi Blake. — Sve nas treba žaliti. Ona ima pravo, Elleru. Mi smo čudovišta. Kad se vratimo na Zemlju, ili će nas zatvoriti ili potamaniti. Možda bi najbolja bila brza smrt. čudovišta, fenomeni, hidrokefali...

— Ne, nismo vodoglavci — odvrati Eller. — Naš mozak nije zahvaćen. Tome se možemo obradovati. Još možemo misliti.

— U svakom slučaju, sad znamo zašto nema života na asteroidu — ironično će Blake. — To je uspjeh naše ekspedicije. Imamo podatak: radijacija, smrtonosna radijacija što uništava organsko tkivo. Izaziva mutaciju i preobražaje u razvoju stanice, te promjene strukture i funkcioniranja organa.

Eller ga je promatrao zamišljeno.

— Učeno govorite, Blake.

— To je točan opis. — Blake podiže glavu. — Budimo realistični. Mi smo kancerozne nakaze opržene snažnim radijacijama. Nismo više ljudi, ljudska bića, Mi smo...

— Što smo?

— Ne znam.

— Čudno — primijeti Eller.

Sjetno je promatrao svoje prste. Micao ih je. Bili su dugi i tanki. Prošao je njima po ploči stola. Bili su vrlo osjetljivi. Osjetio je svaku izbočinu, svaku prugu, svaku brazdu.

— Što radite? — zanimalo je Blakea.

— Znatiželjan sam.

Eller je stavio prste pred oči. Pogled mu se mutio. Sve je bilo nejasno i zamagljeno. Pogledao je Blakea. I njegovo su se oči suzile i uduble u glavu bez kose. I Eller odmah pomisli kako počinje gubiti vid. Postat će slijepi. Obuzela ga je panika.

— Blake! Postajemo slijepi! Postupno nam se kvare oči.

— Znam — odgovorio je Blake.

— Ali zašto? Gubimo i oči. Suše se. Zašto?

— Atrofiraju — napomene Blake.

— Možda. — Eller dohvati brodski dnevnik i pisaljku što ostavlja trag pa napiše nešto na ploču. Sve je slabije vidio, ali prsti su mu postajali sve senzibilniji. Reakcija kože bila je neuobičajena. Je li to kompenzacija?

— Što mislite o tome? — zapita Eller. — Neke funkcije gubimo, druge dobivamo.

— U rukama? — Blake je promotrio svoje ruke. — Gubitak nokata omogućava novu upotrebu ruke. — Protrljao je prste o uniformu. — Osjećam svako vlakno, što prije nisam mogao.

— Otpadanje nokata imalo je, dakle, svrhu!

— Mislite?

— Pretpostavljali smo da sve to nema smisla. Slučajne opekline, razaranje tkiva, modifikacije. Pitam se... — Eller odloži pisaljku na knjigu. — Prsti: novi organi za percepciju. Bolji dodir, bolja taktilna reakcija. Ali sve mutniji pogled...

— Cris! — Silvia je viknula panično i oštro.

— Što je?

— Gubim vid! Ne vidim više! Ne uznemiravajte se.

— Ja... bojim se. Eller priđe ekranu.

— Silv, mislim da gubimo neka osjetila i dobivamo druga, pogledajte svoje prste. Ne zapažate? Opipajte nešto.

Nastala je uznemirujuća tišina.

— Imam dojam da mogu razaznati pojedine predmete. Zbog toga smo izgubili nokte.

— Što to znači?

Eller opipa svoju ispupčenu glavu i opipa prstima glatku kožu. Iznenada stegne šake.

— Silv! Možete li staviti u pogon uređaje s X-zrakama? Možete li se kretati laboratorijem?

— Mislim da mogu.

— Načinite jednu snimku, odmah. Čim bude gotova obavijestite me.

— Rendgen-snimku? Čega?

— Svoje glave. Želim znati kakve je promjene doživio naš mozak. Mislim da počinjem shvaćati.

— Što?

— Reći ću vam kad vidim snimku. — I na Ellerovu se licu pojavi jedva zamjetan smiješak. — Ako imam pravo, mi smo se prevarili u onome što nam se dogodilo.

Kad se na ekranu pojavila snimka, Eller ju je dugo proučavao. Nejasno je razabirao brazde lubanje jer mu je vid slabio. Silvijina je ruka drhtala.

— Što ste uočili? — zapitala je.

— Imao sam pravo, Blake. Pogledajte ovo, ako možete. Blake se polako približio.

— Što je to? — Promatrao je snimku trepćući kapcima. — Jedva vidim.

— Mozak se mnogo promijenio. Pogledajte ovo povećanje ovdje. — Eller je prstom pokazivao obrise lubanje kod čela. — Što mislite što bi to moglo biti?

— Nemam pojma. Nije li to područje procesa mišljenja?

— Ovdje su smještene najrazvijenije spoznajne funkcije. I baš je ovdje došlo do najvećeg rasta.

— I što zaključujete iz toga? — zapita Silvia.

— Možda je moja pretpostavka pogrešna, ali to se podudara. Odmah sam pomislio na to kad sam vidio da mi otpadaju nokti.

Eller je sjeo za kontrolni stol.

— Bolje je da ne stojite, Blake. Ne vjerujem da su nam srca tako jaka. Masa našeg tijela se smanjuje, tako da...

— Ma kakva je ta vaša pretpostavka?

— Mi smo se razvili. Radijacija s asteroida ubrzala je rasit stanica, kao rak. Ali u tom mijenjanju ima cilja, ima smisla, Blake. Mi se mijenjamo brzo, prelazimo stoljeća u sekundi.

— Blake ga je gledao. — Uvjeren sam... Mozak se povećava, smanjuje nam se vid, otpada nam kosa, zubi. Poboljšava se opip. Tijelo gubi, ali duh dobiva. Mi razvijamo visoke spoznajne mogućnosti, veći percepcijski kapacitet. Naš je duh već u budućnosti. Naš duh evoluira.

— Evoluira! — Blake je polako sjeo. — Možda je to i istina.

— Uvjeren sam. Načinit ćemo još snimaka. Žurim se da bih vidio promjene unutrašnjih organa, bubrega, želuca. Pretpostavljam da smo izgubili dio...

— Evoluirali! — reče Blake. — To bi značilo da evolucija nije rezultat slučajnih vanjskih agresija. To implicira i da organizam sadrži u sebi vodeću nit svoje evolucije, da je ona teleološka, da ima svoj cilj, da nije slučajna.

— Naša evolucija — odvrati Eller — najprije je, čini se, unutrašnji rast i promjena prema jasnim crtama. Bit će zanimljivo saznati koja ih sila vodi,

— To baca novo svjetlo na stvari — promrmlja Blake.

— Znači da, na kraju krajeva, nismo čudovišta. Mi smo... mi smo ljudi budućnosti.

Eller ga pogleda. Nešto čudno je titralo u Blakeovu glasu.

— Jest, moglo bi se tako reći — priznao je Eller. — Ali na Zemlji bi nas svejedno smatrali čudovištima.

— I prevarili bi se — reče Blake. — Jest, rekli bi da smo čudovišta... Ali mi to nismo. Za koji milijun godina i ostalo čovječanstvo bit će takvo. Mi smo avangarda našeg vremena, Elleru.

Eller je promatrao golemu ispupčenu Blakeovu glavu. Nejasno je vidio njezine obrise. I kontrolna kabina, premda dobro osvijetljena, već mu se činila polumračnom. Vid mu je znatno oslabio. Zapažao je samo sjene.

— Ljudi budućnosti — spomene Blake. — Da, to baca novo svjetlo na stvari. — Nervozno se nasmijao. — Još prije nekoliko minuta gnušao sam se zbog svojeg stanja. A sada...

— Što sada?

— Više nisam tako siguran.

— Kako to mislite?

Blake nije odgovorio. Polako je ustao.

— Kamo ćete? — zapita Eller.

Blake je jedva prešao kontrolnu kabinu i pipajući pronašao vrata.

— Moram razmisliti o svemu. Ima u tome novih neobičnih elemenata, koje je vrijedno razmotriti. Slažem se, Eller, imate pravo. Evoluirali smo. Naše spoznajne mogućnosti su se znatno poboljšale. Kad dobro promislim, mislim da smo dobili. — Pažljivo je kucnuo prstom po ogromnoj lubanji. — Da, mislim da smo prilično dobili. Sjećat ćemo se toga dana kao velikog dana, Elleru. Uvjeren sam da je vaša pretpostavka ispravna. Kako se proces nastavlja, tako mogu osjetiti promjene u svojim pojmovnim sposobnostima. Pojačala se sposobnost percepcije oblika. Mogu pojmiti neke veze...

— Dosta! — reče Eller. — Ja sam još zapovjednik broda. Kamo idete?

— Kamo idem? U svoju kabinu. Moram se odmoriti. Ovo tijelo nije osobito adekvatno. Neophodno je zamisliti mala vozila, pa i organe, kao na primjer umjetna pluća i srce. Uvjeren sam da sustav pluća i krvožilja neće dugo izdržati... Ja ću vas ipak vidjeti, majore Elleru. Možda se ne bi trebalo služiti izrazom »vidjeti«. — Slabašno se nasmiješio. — Nećemo se baš osobito vidjeti. — Podigao je ruke. — Ovo će zamijeniti mnoge stvari. — Zatvorio je vrata za sobom.

Eller je čuo kako korača hodnikom oprezno i teturavo. Prišao je video-ekranu.

— Silv? Čujete li? Jeste li slušali naš razgovor?

— Jesam.

— Znate, dakle, što nam se dogodilo?

— Znam, Cris. Ja sam gotovo potpuno slijepa. Ništa ne vidim.

Eller načini grimasu sjetivši se njezinih živih blistavih očiju.

— Žao mi je, Silv. Radije bih da se to nije dogodilo. Volio bih da opet budemo isti kao prije. Ne vrijedi...

— Blake misli da vrijedi.

— Znam. Slušajte me, Silv. Volio bih da dođete u kontrolnu kabinu. Zabrinut sam za Blakea i volio bih da dođete ovamo.

— Zabrinuti ste? Kako to?

— On je ponesen nekom idejom. I nije otišao u svoju kabinu samo da bi se odmarao. Dođite i vidjet ćemo što bi valjalo učiniti. Prije nekoliko minuta ja sam bio za to da se vratimo na Zemlju, ali sad mislim da sam promijenio mišljenje.

— Zašto? Zbog Blakea? Valjda ne pretpostavljate da će Blake ići...

— Porazgovorit ćemo o tome kad dođete. Hodajte pipajući. Možda se i ne smijemo vratiti na Zemlju. Ali volio bih vam izložiti svoje razloge.

— Doći ću čim budem mogla. Budite strpljivi. I, Cris... nemojte me gledati. Neću da me vidite ovakvu.

— Neću vas vidjeti — odvrati Eller. — Dok vi stignete ovamo, neću ni moći više bogzna što vidjeti.

*

Silvia je sjela za kontrolni stol. Obukla se u svemirski kombinezon što ga je našla u ormaru laboratorija. Plastično-metalna odjeća skrivala joj je tijelo. Eller je pričekao dok se ne sabere.

— No? — upitno će Silvia.

— Prije svega treba da skupimo sve oružje koje se nalazi na brodu. Kad se Blake vrati, objavit ću da se ne vraćamo na Zemlju. On će se vjerojatno naljutiti. Ako se ne varam, on mnogo drži do toga da se vrati na Zemlju jer počinje shvaćati implikacije tih promjena.

— A vi se ne želite vratiti...

— Ne želim. Ne smijemo se vratiti. Ondje smo izloženi opasnosti. Velikoj opasnosti.

— Blake se zanosi novim mogućnostima — primijeti Silvia zamišljeno. — Mi smo u prednosti pred drugim ljudima za nekoliko milijuna godina i naš se razvoj nastavlja.

— Blake se želi vratiti na Zemlju, ali ne kao običan čovjek nego kao čovjek budućnosti. Moglo bi nam se učiniti da su Zemljani idioti, a mi geniji. Ako se evolucija nastavi, oni bi u usporedbi s nama bili primati.

Neko su vrijeme šutjeli.

— I u takvim okolnostima ima li što prirodnije nego da im pomognemo? Jer mi smo pred njima nekoliko milijuna godina. Mogli bismo učiniti mnogo toga za njih ako nam dopuste da ih vodimo, da

upravljamo njima.

— A budu li se usprotivili, mi ćemo vjerojatno naći načina da uspostavimo dominaciju nad njima — spomene Silvia.

I to bi, naravno, bilo za njihovo dobro. To se razumije. Imate pravo, Cris. Ako se vratimo na Zemlju, prezirat ćemo ljudski rod. Željet ćemo da ih vodimo, da ih učimo živjeti, milom ili silom. Da, iskušenje će biti golemo.

Eller se digao i pošao prema ormaru s oružjem. Izvadio je iz njega pušku visokoga kapaciteta i donio je na stol.

— Najprije treba uništiti ovo oružje. Zatim moramo oboje paziti da Blake ne dođe do kontrolne kabine. Ja ću prepraviti program leta. Udaljit ćemo se od Sunčeva sustava i usmjeriti prema nekom udaljenijem području. To je jedini način.

Otvorio je pušku i izvadio uređaje za paljenje, pa ih zdrobio. Tada su začuli neku buku i okrenuli se.

— Blake, to ste vi — reče Eller. — Ne mogu vas vidjeti, ali...

— Imate pravo — odvrati Blake. — Svi smo gotovo slijepi. I tako, uništili ste pušku. Bojim se da nas to neće spriječiti da se vratimo na Zemlju.

— Pođite u svoju kabinu - reče Eller. — Ja sam zapovjednik, naređujem vam...

Blake se nasmije.

— Vi mi naređujete? Vi ste gotovo slijepi, Elleru, ali mislim da ćete moći vidjeti... ovo!

Nešto se podiglo u zrak oko Blakea, kao blijedi oblak. Eller ustukne dok ga je oblak obavijao. Činilo mu se da se razdvaja, da se rastače...

Blake je vratio oblak u majušni disk koji je držao u ruci.

— Ako se sjećate, ja sam bio prvi zahvaćen radijacijama. Ja sam u maloj prednosti pred vama. Ionako bi puške bile neupotrebljive u usporedbi s onim čime ja raspolažem. Pa sjetite se, sve ovo što je u ovom brodu staro je više od milijun godina. A ovo što ja držim u ruci...

— Gdje ste našli taj kolut?

— Nigdje. Ja sam ga izumio čim sam shvatio da ćete pokušati skrenuti brod. Bilo je to lako. Uskoro ćete i vi tako oboje početi osjećati kako u vama bujaju nove mogućnosti. Zasad ste, bojim se, u zaostatku.

Eller i Silvia pokušali su doći do daha. Eller se naslonio na ormar, iscrpljen. Gledao je stalno u onaj kolut koji je Blake držao u ruci.

— Nastavit ćemo prema Zemlji — dodao je Blake. — Ništa vi nećete mijenjati u programu leta. Dok stignemo u njujoršku zračnu luku, već ćete drukčije gledati stvari. Moramo se vratiti, Elleru. To je naša dužnost prema čovječanstvu.

— Dužnost?

— Dužnost, dakako. Čovječanstvo nas treba. Mnoge stvari možemo učiniti za Zemlju. Vidite, ja sam hvatao neke vaše misli. Ne sve, ali dovoljno da bih doznao što smjerate. Zapazit ćete da već počinjemo napuštati govor kao način komuniciranja. Počinjemo se izravno uključivati u...

— Ako možete čitati moje misli — prekine ga Eller — tada znate i zašto se ne bismo smjeli vratiti na Zemlju.

— Mogu čitati vaše misli, ali vi se varate. Moramo se vratiti za njihovo dobro. — Blake se blago nasmiješio. — Mnogo možemo učiniti za njih. Njihova će se znanost promijeniti u našim rukama. I oni će se promijeniti prema našim odredbama. Izmijenit ćemo Zemlju, učinit ćemo je jačom... Nas troje ćemo transformirati ljudsku vrstu, ona će se proširiti preko cijele galaksije. Ojačat ćemo Zemlju. Ona će dominirati svijetom.

— To, dakle, planirate? — primijeti Eller. — A ako se Zemlja usprotivi? Što onda?

— Možda Zemljani i ne shvate — reče Blake. — Ali naređenja se moraju izvršiti, čak ako se i ne shvaća njihov smisao. Vi ste bili zapovjednik brodova pa znate. Za dobro Zemlje i za...

Eller je skočio, ali ga je njegovo krhko i nejako tijelo izdalo. Pao je prije nego što je dospio do Blakea, koji je ustuknuo i opsovao.

— Glupane! Hoćete li...

Kolut je zasjao i plavi je oblak vrcnuo u Ellerovo lice. On je pao na bok, zatim se stropoštao. Silvia se digla i pošla prema Blakeu, polako i čudno u svome teškom kombinezonu. Blake se okrene prema njoj podignuta koluta. Podiže se oblak, Silvia je zaurlala kad ju je oblak obavio.

— Blake!

Eller je s mukom kleknuo. Silvia se zateturala i pala. Eller je zgrabio Blakea za ruku i počeo ga natezati. No, osjetio je kako ga napušta snaga, zanio se i udario glavom o pod. Kraj njega je nepomično i mirno ležala Silvia.

— Udaljite se od mene — zagunđao je Blake mašući kolutom. — Zar ne shvaćate da vas oboje mogu uništiti?

— Ubili ste je! — vikne Eller.

— Vašom krivnjom. Vidite li što ste postigli odupiranjem? Maknite se. Budete li se približili, pustit ću još jedan oblak i tada je gotovo i s vama.

Eller se nije maknuo, neprekidno je gledao nepomično

tijelo.

— Dobro — reče Blake glasom koji se činio kao da dolazi iz velike daljine. — Sad me poslušajte. Nastavljamo prema

Zemlji. Vi ćete voditi brod dok ću ja raditi u laboratoriju. Čitam vam misli, pa ću odmah znati budete li namjeravali skrenuti putanju. I

ne pomišljajte na to! Ostali smo nas dvojica, to je dovoljno za ono što valja uraditi. Za nekoliko dana smo u Sunčevu sustavu. Treba mnogo toga učiniti... Možete li se dići?

Eller se polako dizao.

— Dobro — reče Blake. — Moramo sve brižljivo pripremiti. U početku ćemo možda imati teškoća sa Zemljanima. Moramo se pripremiti na to. Vjerujem da ću u međuvremenu biti u stanju konstruirati materijal koji nam je potreban. Kad vaš razvoj dosegne moju razinu, moći ćemo raditi zajedno na izradi.

Eller ga je gledao.

— Mislite da ću ići s vama? — Opet je pogledao nepomično Silvijino tijelo kraj sebe. — Mislite li da bih poslije svega mogao...?

— Hajde, hajde, Elleru — Blake će nestrpljivo. — Iznenađujete me. Već biste morali gledati stvari pod drukčijim kutom. Previše ima razloga.

— Tako ćete postupati s ljudima? Ovim načinom ćete ih spasiti?

— Nadoći ćete na realističnije ponašanje — mirno će Blake. — Vidjet ćete da ćemo kao ljudi budućnosti...

— I zbilja vjerujete u to?

Dvojica ljudi su se gledala licem u lice. Izraz sumnje je prošao Blakeovim licem.

— Potrebno je, Elleru. Moramo gledati stvari iz novoga kuta. Naravno, i vi ćete to uraditi. — Skupio je obrve, podigao kolut. — Može li biti sumnje u to?

Eller nije odgovorio.

— Možda ćete me mrziti — zamišljeno će Blake. — Možda je vaše viđenje pomračeno ovim događajem. — Kolut se njihao.— U tom slučaju morao bih se pomiriti s idejom da radim sam. Ako ne želite biti sa mnom, moram vas se riješiti. — Njegovi su prsti stiskali kolut. — Učinit ću to sam, Elleru. Možda je i bolje tako. Prije ili poslije taj je trenutak morao doći. Bolje je za mene da...

Blake je zaurlao.

Neki nejasni prozirni lik kao da se odvojio od zida. Polako se približavao kontrolnoj kabini. Iza njega još jedan lik, pa još jedan. Bilo ih je pet prikaza. Neznatno su treperile i sjale nekim nejasnim unutrašnjim svjetlom. Sve su bile jednake, bez karakterističnih crta. Nasred kontrolne kabine prikaze su se zaustavile. Lebdjele su malo iznad poda, bešumno, i kao da su čekale.

Eller ih je gledao, Blake je spustio svoj kolut i bio je nepomičan, blijed i zgrčen, otvorenih usta od čuđenja. Odjednom u Ellerovoj glavi bljesne ideja i on zadršće. Od straha. On nije vidio te likove, bio je gotovo slijep, ali ih je osjećao na nov način, novim osjetilom. Trudio se da shvati. I odjednom je shvatio. Znao je zašto ti likovi nisu jasni, s karakterističnim crtama. Oni su bili energija u čistom stanju.

Blake se sabrao.

— Što...? — mucao je. — Tko....? — Tad je uhvatio neku misao i zašutio. Ta je misao ušla i u Ellerov duh, gruba i prodorna, hladna, bezlična, daleka i izdvojena: »Najprije djevojku.«

Dvije se prikaze upute prema Silvijinu nepomičnom tijelu što je ležalo kraj Ellera. Zaustavile su se blizu nje, sjajne i treperave. Od njih se odvojio svjetlucavi prsten, skočio na djevojčino tijelo i obavio je blještavim svjetlom.

»Bit će dovoljno.« — Druga je misao ušla u Ellerov duh nakon nekoliko trenutaka. Prsten se povukao. — »Sad onoga koji ima oružje.«

Jedna se prikaza uputi prema Blakeu. On se pokuša povući prema vratima iza sebe. Tijelo mu je drhtalo od straha.

— Tko ste vi? — zapitao je podigavši kolut. — Odakle dolazite?

Prikaza se približavala.

— Ne približavajte se! — vikne Blake. — Inače... Bljesnuo je plamen, plavi je oblak obavio prikazu. Ona

je na trenutak zatreperila i upila oblak, zatim nastavila prema Blakeu. Blakeova čeljust se spustila. Povlačio se u hodnik, spotičući se. Prikaza je oklijevala pred vratima, zatim im prišla.

Prema Blakeu sukne vatrena kugla iz prve prikaze. Kad se svjetlo ugasilo, na mjestu gdje je stajao Blake nije bilo ničega.

— »Bilo je jadno« — javila se misao — »ali potrebno. Je li djevojka oživjela?«

— »Jest.«

— »Dobro.«

— Tko ste vi? — zapita Eller. — Je li Silv spašena?

— Oporavlja se. — Prikaze su pošle prema Elleru i okružile ga. — Morali smo možda intervenirati prije nego što je bila ranjena, ali smo htjeli pričekati dok onaj koji je imao oružje ne zagospodari situacijom.

— Dakle, znate što se dogodilo?

— Sve smo vidjeli.

— Tko ste vi? I...odakle dolazite?

— Bili smo ovdje... na brodu. Od početka. MI smo prvi bili ozračeni. Naša je transformacija počela prije Blakeove. I morali smo proći dugi put.... Naša je vrsta tek na početku.

— Vaša vrsta? Prva je primila radijacije? — Eller se ogledavao. Počeo je shvaćati! — Znači vi ste...

— Da — glasio je misaoni odgovor. — Pogodili ste. Mi smo hrčci iz laboratorija. Životinje koje vodite sa sobom radi eksperimenata. No, mi vam ne zamjeramo, uvjeravam vas. Mi se i ne zanimamo osobito za vašu vrstu. Osjećamo samo da smo vam dužni zato što ste nam pomogli da nađemo svoj put, što smo nazreli svoju sudbinu u nekoliko trenutaka bolje nego u 50 milijuna godina. Zahvalni smo vam. Mislim

da smo vam se već odužili. Djevojka se oporavlja, Blake je nestao, vi ćete nastaviti put na svoj planet.

— Vratiti se na Zemlju? — Eller se namršti. — Ali...

— Još nam nešto predstoji prije nego što odemo. Raspravljali smo o tome i složili se. Vaša će vrsta doseći svoj pogodni stadij prirodnim putom. Nije prednost u tome da se ubrzaju stvari. Za dobro vaše vrste i vas dvoje još ćemo nešto učiniti prije nego što odemo. Shvatit ćete.

Plamena kugla se podiže iz prve prikaze i počne kružiti oko Ellera, dodirne ga i prijeđe k Silviji.

— Tako je bolje — javi se misao. — Nema sumnje. Gledali su bez riječi preko okna. Prva svijetleća kugla odvojila se od broda i poletjela u prazninu.

— Gledajte! — viknula je Silvia.

Plamena je kugla jurila sve većom brzinom i udaljavala se od broda. Druga se kugla odvojila od broda i poletjela svemirom za prvom. Zatim treća, četvrta i peta. Sve su se izgubile u prostoru. Kad su nestale, Silvia se sjajnih očiju okrene prema Elleru.

— Kamo idu?

— Tko zna? Vjerojatno daleko. Nekamo u galaksiju. — Eller je pružio ruku i pomilovao Silvijin obraz i kosu.

— Znate li — rekao je — da su vaše vlasi najljepše u cijelom svemiru?

— Svaka nam se kosa sada čini lijepom — odvratila je smijući se. — Čak i vaša, Cris. — Smijala se crvenim i toplim usnama.

Eller ju je dugo promatrao.

— Imali su pravo — napokon reče.

— Pravo?

— Bolje je tako. — Eller je gledao djevojku, njezinu kosu, tamne oči, poznati vitki stas. — Slažem se, nema sumnje.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Damir Mikuličić: *Morska zvijezda*

(filmska priča – skraćena verzija)

Rezonatori su čekali strpljivošću kakvu poznaju samo strojevi. Ubačeni kao sonde u ovaj svemir u času njegova stvaranja, u trenutku one eksplozije praatoma koji je poput erupcije šiknuo iz Rezonatorova starog svijeta plaveći nove prostore i nova vremena materijom sastavljenom od novih tipova elementarnih čestica, Rezonatori su bili sada ovdje jedina veza između roditeljskog prauniverzuma i ovog tek izleglog kozmičkog jajeta. Čvorovi na beskonačnoj niti postojanja.

Bivali su sada ovdje u ovome obliku prostorno-vremenskog trajanja i samo čekali. Da izvrše povjeren im zadatak. Oni koji ga izvrše. Od golemog broja njih samo će možda poneki pasti na plodno tlo, obaviti zadaću i vratiti se u izvorište svih metamorfoza poput parapodijskog pipka koji istražuje okoliš i zatim se uvlači u tjelesnu masu.

Vrijeme njima nije značilo ništa, milijuni godina prolazili su jednako jednolično i jednako beznačajno jer oni nisu mjerili vrijeme. Rezonatori nisu mjerili ni prostor kojim su lutali nasumce izabranim stazama slučaja.

Šira verzija ovog teksta napisana je po narudžbi »Zagreb filma«, a za potrebe filmskog projekta »Gosti iz galaksije« (radni naslov »Dom među zvijezdama«) koji se realizira u jugoslavensko-čehoslovačkoj koprodukciji prema ideji i temi Dušana Vukotića i Miloša Macoureka.

Oni nisu ništa mjerili ni ispitivali. Osim jednog.

Bili su građeni samo za jednu svrhu.

Za rezonanciju.

Rezonatori su čekali titraj koji će ih trgnuti iz letargije. Tada će tvar od koje su građeni živnuti u sebi zapretenim poljima svoga svijeta i Rezonatori će osjetiti toplinu zadatka zbog kojeg postoje. Oni neće znati zašto će upravo taj i taj impuls izazvati buđenje u njima i čemu služi taj zadatak, jer to stroj pa makar bio savršen kao što su bili savršeni Rezonatori ne može i ne treba da zna. Oni će samo znati što i kako da postupe tada, jer to je znanje bilo utkano duboko u sve subatomarne veze njihove tvari, tog naoko neuglednog meteorskog kamenja grube građe i na prvi pogled nepravilna oblika.

Oblika običnog meteorskog stijenja hrapave površine koja je, zapravo, bila nezamjetljiv reljef izbrazdan od prvih 7128 harmonika

eksponencijalne funkcije baze prirodnog broja »e« s amplitudama kao višekratnicima konstante zračenja »h«.

I. bilo ih je sedam.

U unutrašnjosti, ispod gravitonske opne što je štitila Rezonatore od bilo kakva fizičkog prodora ili razbijanja, ležao je zaspali mehanizam izvankozmičkoga porijekla, mehanizam nikome u ovom svemiru dokučiv ni jasan. Rezonatori su samo čekali impuls kao što sjeme čeka toplinu da probudi u njemu sokove života koji će kolati sileći ga na bubrenje i klijanje. Koje će prirode biti impuls, to Rezonatori nisu unaprijed znali.

Jedini osjećaj — koliko se kod artefakta o osjećaju i može govoriti — jedini utisak svijesti što im ga je njihov tvorac tako snažno utisnuo da su ga stalno bili svjesni čak i u ovom stanju letargije, bila je za Rezonatore spoznaja da je izvršenje zadatka nekako povezano s povratkom.

Povratkom u svijet gdje postoje njihovi gospodari.

Njihov sirenski zov omamljujući će bubnjati u nutrini i neće biti ničeg što bi moglo spriječiti Rezonatore da mu se ne odazovu i ne pohrle natrag nošeni blaženstvom ispunjavanja zudatka.

Onda kad počne rezonancija...

*

Gledajući zamišljeno žar cigarete, a znao je točno da mu je to danas peta (svatko je od pušača naučio ovdje taj mali trik da pamti koju cigaretu puši), Robert sa zadovoljstvom pomisli da mu je za danas do spavanja ostala još posljednji. Šesta. Sutra ujutro u kantini će u svome pretincu zajedno s doručkom naći sljedovanje od šest cigareta za taj dan, paketić omotan žarkocrvenom vrpcom i tekstom »Svemirska stanica UN-1«.

Dok je promatrao kolutove dima kako se lijeno izdužuju na svome putu prema rešetkastom otvoru erkondišna na stropu prostorije, Robert pusti mislima da mu odlutaju zajedno s tim dimom u ventilacijski otvor, u onaj splet od bezbroj vodova i cijevi što su se ispreplitali u nevidljivoj utrobi goleme stanice. Bilo je dovoljno da samo zaklopi oči pa da se pred njim redaju konstrukcijski nacrti, sve ono što je mjesecima i mjesecima učio duboko u noć na Zemlji kad se pripremao za prijemni ispit kojeg je polaganje bila posljednja stepenica u njegovoj karijeri što ju je podredio jednom jedinom cilju: doći na stanicu. Ovdje, 20.000 kilometara iznad Zemlje, u svemiru od čije ga je ubitačne praznine dijelio samo tanak činilo mu se uvijek: pretanak — zid ove prostorije, konstruktori stanice omogućili su mu ipak da se ne mora lišiti ni svog omiljelog poroka, pušenja, premda je znao koliko im je to dodatnih teškoća zadavalo kao da ih i bez cigaretnog dima nisu imali dovoljno.

Uskoro će sedam. Odluči da se vrati u laboratorij kad mu pogled padne na kalendar na kojem je još jutros pribilježio: »19h — Renan — Tajne oceana«. Bio je to novi film stigao posljednjom poštom. Jednom

je još na Zemlji gledao jedan Renanov film, Francuzi su u tim podmorskim stvarima ostali nenadmašivi nastavljajući tradiciju svog zemljaka Cousteaua iz prošlog stoljeća.

Dvorana se upravo mračila kad je Robert, gotovo pretrčavši dvjesta metara, koliko je dijelilo njegov 12. segment od 14., rekreacijskog, među malobrojnim gledaocima u posljednji tren još uspio prepoznati Nelin karakteristični profil. Sjedne do nje.

Film je bio dokumentaran i prikazivao je neku eksperimentalnu podvodnu stanicu u kojoj je ekipa ronilaca živjela samo od proizvoda mora i obavljala raznorazna ispitivanja flore i faune. Prizor na platnu prikazivao je ribu, bila je to ženka lososa, kako polaže ikru. Nakon nje pojavio se mužjak i ispustio oblak mliječi. Robert trkne laktom Nelu.

— Ovi nemaju problema s kontracepcijom. Nela ga pogleda napućivši usne.

— No da, losose moj. Večeras imamo i mi u biolu oplodnju. Krećemo.

— Večeras? — šapne začuđeno Robert ogledajući se da vidi ne smeta li ostalim gledaocima njihovo čavrljanje. — Još ne vjerujem da ćete se upustiti u to, iako čitam svakodnevne izvještaje. To nije u redu, Nela, tu nešto nije u redu.

— Hajde ne budi staromodna zemaljska baba. Sve je tu u najboljem redu. Projekt je dobio odobrenje svih tijela Ujedinjenih naroda. Dođi večeras k nama u biol, točno u 11 i 15 puštamo svečano uterus u pogon. Dobit ćeš čašicu, a sad umukni da gledam film.

— Ali... — promuca Robert, no Nela ga mune pod rebra i on zašuti.

*

S ove udaljenosti bila mu je najljepša. Volio je polako prolaziti pokraj nje da joj prvo promotri lice iz sve oštrijeg kuta, sa strane, da joj uhvati zatim, profil na tamnoj pozadini. Na bokovima su joj treperila svjetla i Ivanu se načas učini da će se sad evo odgegati negdje u daljinu i on je više neće moći dostići i vratiti se u njeno toplo okrilje. No, ona je i dalje poslušno i majestetično lebdjela pred njim, njegova najveća ljubav, i znao je da ga ne može napustiti, da su vezani nevidljivim silama, jer ih oboje drži moćna ruka Zemlje oko koje plešu vječni svadbeni ples.

Lijepa je. I nijema. Uživao je uvijek iznova u toj ludoj, posve bešumnoj jurnjavi njenih oblina, u tom kolosalnom trku mase od dva milijuna tona, najvećeg kotača zamašnjaka ikad sagrađenog.

Učinit će još jedan krug, ovaj put tik uz obod opsega dva kilometra prije nego li krene na mjesto kvara. Metalna cesta, široka trideset metara, bjesomučno je jurila pod njim brzinom od gotovo dvjesta kilometara na sat i on postavi automatskog pilota tako da malen servobrod zadrži stalnu udaljenost od oboda. Sad je klizio tik uz ploču

na visini od oko pet metara na dovoljno sigurnoj udaljenosti da ga ne zahvati neko od konstrukcijskih ispupčenja. Ovdje dolje, s unutarnje strane ploče, normalno je živjelo i radilo 158 stanovnika stanice pripijenih svojom punom težinom uz strop, za njih pod, stanice. Ništa nisu osjećali od ove brzine koja je odnosila sad pod njim čelične grede i montažne ploče u mahnitoj vrtnji naprežući metal titanskim silama koje je on proračunavao godinama.

Točnije, jedanaest godina. Imao je sreću da se odmah po završetku studija uključi u jednu od međunarodnih grupa konstruktora stanice. Jedanaest godina, detalj po detalj tisuće ljudi je crtalo, proračunavalo. Zatim još osam godina proizvodnje i montaže stanice. Radilo se paralelno na stotinjak mjesta širom svijeta, gotovo sve su zemlje, svaka prema svojim mo gućnostima, sudjelovale u velikoj tehničkoj avanturi koja je nadilazila sve dosadašnje. Ivan sa sjetom pomisli na svoj nemali prilog svemu tome. Svoj cijeli dosadašnji radni vijek dao je za ovu rotirajuću ploču koja sad visi među zvijezdama kao predstraža Zemlje.

Signal radio-veze se upali. Vjerojatno Vili.

— Što je novo, Vili?

— Prije nekoliko minuta registrirali smo novi udar. K vragu, što su danas navalili ovi meteori. Kakav promet! Nema ih tjednima, a onda ih bubne nekoliko. Slušaj, cijeli četrnaesti segment ostao je bez energije, čini se da je udarilo negdje u čvorište solarnih vodova. Ja odavde kamerom ne vidim detalje, kutija mi izgleda čitava, ali to ništa ne znači. Rezervno čvorište imaš na brodu. Popravi to što prije, pozvani smo večeras u 11 u biol na malu proslavu u povodu onog njihovog ludog eksperimenta.

Ivan ništa ne odgovori već uputi servobrod prema mjestu kvara. Oni iz biola htjeli su, dakle, sada ovdje, u svemiru, praviti djecu. On gotovo nesvjesno okrene glavu prema prozorčiću broda koji je gledao na Zemlju. Plava lopta prošarana bijelim formacijama oblaka i konturama kontinenata. Odavde gledana činila se kao nogometna lopta koju netko drži u ispruženoj ruci. Oni tamo dolje, njih pet milijardi, pravi sada djecu, prave ih onako kako su to ljudi činili od pamtivijeka gonjeni nagonom za održanje vrste. Tisuće djece se upravo ovoga časa začinje dolje na toj plavoj lopti, a da nikakav laboratorij zbog toga ne zove na proslavu. Samo budući roditelji u biološkom mraku najdublje intime svoga bića pale iskre zadovoljstva u čast nesvjesne pobjede nad smrtnosti vrste.

Ova djeca ovdje, koja će se noćas začeti u epruveti biola, nemaju roditelja. Pratvar njihova postanka samo je anonimni rasplodni materijal, muške i ženske spolne stanice dopremljene sa Zemlje od nepoznatih davalaca. Na neki način roditelji su im cijelo čovječanstvo, ali ta djeca, pomisli Ivan, ipak neće biti njihov dio.

Brod je uskladio brzinu s obodnom brzinom mjesta kvara i on se javi Viliju, premda je znao da ga Vili prati preko argusovskih očiju svojih kamera.

— Evo ga, ugledao sam ga. Oho, dobio je dobro po glavi Kao da ga je mitraljirao čitav roj metaka, čekaj da vidim, da, ima ih sedam, sedam rupa iste veličine.

— Dobro, pusti sad sliku pogodaka, nisi na strelištu. Neka se time zabavljaju astronomi, ako je unutra još ostao čitav poneki kamenčić njima na veselje. Znaš koliko se raduju svakom meteoru što ga iščeprkamo iz oplate. Na njihovu veliku žalost, većina se pri sudaru potpuno razbije i rastali.

Mehanička ruka na trbuhu broda, vođena Ivanovom, podigne oštećenu kutiju čvorišta, a druga je već istodobno iz spremišta spuštala na prazno mjesto novu. Kvar je bio otklonjen i Ivan zamoli Vilija da mu pristavi čaj jer se uskoro vraća u stanicu.

*

U svojoj kristaliničnoj memoriji Rezonatori su zabilježili samo podatak o naglom zaustavljanju. Njihovo putovanje kroz prostor prekinulo se i oni su sada bili u direktnom dodiru s materijom ovog univerzuma. Na čemu i zbog čega su zaustavljeni, to nisu znali. Nebrojeno mnoštvo takvih istih, što su nasumce lutali svemirom, bili su kao cvjetni prah nošen vjetrom, natapajući prostor svojom prisutnošću i nisu vodili računa gdje će pasti i hoće li na tom novom tlu sazreti za misiju zbog koje su poslani. Rezonatori su i dalje, strpljivošću stroja, čekali kamo će ih odvesti igra slučaja. Postojali su samo zato da budu. Da se nađu spremni kada i ako zatreba da odigraju ulogu koju su im namijenili njihovi tvorci.

I bilo ih je i dalje na okupu svih sedam. Točno koliko i treba da ih bude.

*

Poslije filma o podmorskom svijetu Robert se uputi u laboratorij gdje nađe svoga suradnika Nboju, jednog od onih skrivenih talenata crnog kontinenta koje je na svjetlo dana izbacila prava kiša stipendija Ujedinjenih naroda plodonosno zalijevajući iz fondova za gradnju stanice i najudaljenije kutke Zemlje. Nboja je čitao neku knjigu i odmah ga, bez pozdrava, zapita:

— Jesi li čuo za večerašnji eksperiment u biolu?

— O, zar i ti sine Brute? Sad će svi moji fizičari otići u biologe. Možda to i čitaš nešto o homunkulusima?

— Gotovo da si i pogodio. Genetika.

— Mijenjaš profesiju?

— Ne. Mene problem zanima sa čisto etičkog stajališta, ako shvaćaš što mislim pod tim.

— A što bi ti? Da ih pitaš, da ih pitaš žele li se roditi iz epruvete?

Uostalom, tko je nas pitao, tebe ili mene želimo li se roditi. Jednostavno smo se rodili.

— To ipak nije isto. Mene ljuti drskost biologa, drskost njihova eksperimenta kojim se na rang nekih kemikalija profanira najljudskije elementarno pravo čovjeka da ga rodi živa majka, pravo da bude začet iz ljubavi, mržnje, nehaja, slučaja, nije važno, ali da zatim raste kao embrio i fetus okružen životnim sokovima svoje majke. A ne kemikalijama, a ne da bude ovisno o biokemiji, osmotskom tlaku, koncentraciji otopina što će je pripravljati tamo neki kompjuter, o plastičnim cijevima, regulatorima krvotoka, doziranju enzima i stalnoj paski preko monitora. Kao umiranje u šok-sobi, a ne nastajanje novog života. I... čemu, zapravo, sve to?

— Ne znam ni ja — odgovori Robert. — Bit će jednostavno naša prokleta znanstvena znatiželja, što drugo. U nauci, kad se nešto može napraviti, to se i napravi. Može se eventualno zabranama odugovlačiti, ali kad-tad netko će već učiniti ključni pokus. To je uvijek tako. No pustimo sad to, to je briga onih u biolu, imamo i mi svojih problema. Šta ima novo posljednjih sati?

— Ima — odgovori Nboja i pruži mu sa stola nekoliko fotografija tragova kozmičkog zračenja. — Razvijene su prije pola sata. Bile su vani između 18 i 20 sati, tragovi su znači nastali negdje u to vrijeme. Sedam ih je.

Robert fićukne.

— Vidi, vidi, pravi kapitalci. Bit će najmanje reda veličine deset na osamnaestu. Što ti misliš?

— Ne znam. Trebalo bi izračunati, ali čini mi se da je to najviši nivo energije koji smo uspjeli snimiti dosad. Čudno je samo da ih se u roju našlo čak sedam.

Prekine ih telefon. Bio je to Kutogava, radio-astronom

— Slušajte, vas dva mudraca, kronotraka mi je zabilježila nešto čudno u 19 sati 48 minuta 7,4 sekunde, neka smetnja prošla je kroz radio-teleskop, a po obliku signala čini se kao da je došla sa stražnje strane, razumijete, iz pravca stanice. Registrirali smo samo kratkotrajno krčanje i poslije je opet bilo sve u redu, no zanima me ipak što je to bilo. Jesu li što zabilježile vaše fotoploče?

Robert i Nboja se pogledaše.

— Kažeš u 19 i 48? To bi odgovaralo — reče Robert, a Nboja zapita:

— Kuti pogledaj malo bolje taj svoj dijagram. Ima li možda u finijoj strukturi sedam amplitudnih vršaka?

S druge strane linije nakon kraće šutnje začuje se uzvik i nekoliko riječi japanskog.

— Tako mi galaktike Nboja, ima ih sedam. Kako si znao? Čekajte, stižem odmah k vama, ovo moramo raspraviti.

I raspravljali su puna dva sata, ali diskusija ih nije dovela do rješenja zagonetke. Oko 11 sati Robert ih ostavi uz ploču išaranu kredom (zanimljivo da su i na stanici u svim naučnim diskusijama još upotrebljavali te smiješne starinske rekvizite — ploču i kredu), opere ruke i krene prema biološkom laboratoriju.

*

— Íî, koja čast, došla nam je prva glava fizike u posjet —začuje Robert već na vratima biola Harija koji se uputi prema njemu sa čašom u ruci. — Vodi li te ovamo znatiželja za našim umjetnim uterusom ili je posrijedi interes prema križancima između ljudskih rasa? — bockao ga je Hari znajući za njegove simpatije prema kreolki Neli.

— Da, ovog kozmičkog bludnika zanima sve što je u bilo kakvoj vezi sa spolnim stanicama pa makar bile i u epruveti —uzvikne Nela i cijelo se društvance nasmije.

— Vidim da se dobro zabavljate na moj račun pa ću zato ja odmah popiti nešto na vaš račun, da bude jedan-jedan.

— Dobro, tata Hari, kad će već jednom ta oplodnja, treba li ugasiti svjetla — poviče netko iz pozadine u sveopćem žagoru i smijehu.

— Dragi suradnici i prijatelji — poviče Hari i krene prema monitoru u kutu prostorije. — Svi znate zašto smo se skupili ovdje na malo slavlje i svi znate kako se rodio ovaj uređaj. Većina je vas i sudjelovala u gradnji. Znate i gdje je smještena, u nultoj komori, u samom srcu stanice, tamo gdje vlada nulta gravitacija kao i u svemirskom prostoru. Odlučili smo se za tu lokaciju da naši budući mali svemirci već od začetka rastu u bestežinskom stanju. Kad je čovjek krenuo u svemir prije osamdeset godina morali su se astronauti privikavati na stanje bez težine, za njih neprirodno. Mi ćemo sada stvoriti ljude kod kojih će taj proces ići obratno. Oni će se morati postepeno privikavati na ono što je za nas normalno: na težinu.

On zastane jer je u prostoriji vladao muk. Zatim se nasmije i nastavi:

— No dobro, neću više filozofirati, sve vi to znate. Da krenemo. Ja ću pustiti na cilj pripremljene spermatozoide... evo — on okrene jedno dugme na monitoru. A sada, vama je jasno da nije red da se ja kao muškarac petljam dalje u te ženske stvari, pa bih molio našu laboranticu Veru da odigra ulogu domaćice. Ona je najmlađa među nama pa...

Sa svih strana čuo se smijeh i veseli povici.

— Ali, prosefore, ja, ovaj, zašto baš ja — branila se Vera sva crvena u licu.

— Hajde Veruška, ne stidi se, nećemo gledati — smijao se Hari i gotovo je odvuče do monitora. — Hajde okreni regulator uterusa.

Ona učini kako joj je rečeno i prostorijom se razliježe pljesak.

— Bravo, mama Veruška — čuli su se povici i od tada laborantici Veri osta zauvijek nadimak »mama« djece iz umjetnog uterusa.

— Što kažeš na sve ovo? — Robert se okrene i ugleda iza sebe Vilija iz kontrolnog centra.

— Ništa — odvrati on — osim da se svi lijepo zabavljamo.

— Da ti iskreno kažem ja još ne vjerujem da će se iz tih staklenki i cijevi poroditi... Zamalo sam rekao: izleći ljudi. Ima li što novo kod vas?

— Ništa ovako spektakularno kao što je spolni život naših biologa — odvrati Robert i namigne Neli koja im se približavala. — Evo nam najljepše frankenštajnovke koju znam. No, kad već pitaš za fiziku, Vili, dobili smo nekakvu čudnu sliku kozmičkog zračenja večeras, čini se u 19 i 48.

— U 19 i 48... jesi li siguran? Čekaj malo. — On izvuče iz džepa notes. — Pazi, točno u 19 sati i 48 minuta sedam zarez četiri sekunde prekinut je dovod energije iz solarnih ćelija segmenta 14. Udar meteora.

Robertu je skoro ispala čaša iz ruke.

— Ne šali se, Vili, s ozbiljnim stvarima — opomene ga on.

— Ma kad ti kažem. Vrijeme je uostalom zabilježeno u dnevniku kontrole i u memoriji kompjutera, ja sam ga samo prepisao. Možeš provjeriti.

— Ali kakve, čovječe, veze mogu imati meteori s kozmičkim zračenjem?

— Na to pitanje odgovori ti, ali koincidencija na točnost od desetinke sekunde ne može biti slučajna.

— Čekaj, gdje je tu, do vraga, najbliži telefon da javim onim mojim jadnicima uz ploču? Ali pazi ako si me nasamario. Oni već dva sata grizu kredu nad tim problemom. — On dohvati telefon. — Nboja, Robert, slušaj, tu je sa mnom Vili iz kontrolnog. Kaže da je neki meteor udario u ono vrijeme, točno na desetinku sekunde... pa znam i ja da je nemoguće, ali on tvrdi... — U razgovor se umiješa Vili: »Meteora ima sedam komada« — Kaže da ih je sedam... ma nisam pijan Nboja, popio sam samo jednu čašicu... dobro, dobro, znam da mi ne vjeruješ... Molim? Sedam patuljaka... Slušaj stari druže, pusti sad priču o Snjeguljici, ma nisam se napio... — Vili mu oduzme slušalicu. — Ovdje Vili iz kontrolnog centra, slušaj me, Nboja, dosta natezanja, potraži Ivana... da, onog iz energetskog... kod njega su ti meteori, unio ih je u brod i još ih nije dao astronomima. — Okrene se prema Robertu: — Ne vjeruje, misli da smo to smislili kao dobar vic... Slušaj, Nboja. potraži molim te odmah Ivana, njegov broj je 347...

*

Jedan je bio potpuno bijel i to gotovo blješteće bijele boje, drugi je bio crn, baršunasta crnila poput prostora, poput apsolutno crnog tijela.

Preostalih pet imalo je osnovne boje vidljiva spektra, svaki po jednu: crvenu, narančastu, žutu, zelenu i plavu. Nedostajala je samo ljubičasta. Zbog tih boja ovi su jedinstveni meteori ušli u stručnu literaturu pod nazivom »polikromni sideriti« jer im je jedan od glavnih sastojaka bilo željezo, premda je rendgenska analiza i difrakcijska slika s elektronima pokazala da gotovo i nema elementa koji ne bi bio zastupljen u njima, pa makar i u tragovima. Kakvi su, međutim, to bili minerali ostalo je nerazjašnjeno jer se kamenčići nisu mogli ispitati poznatim metodama.

Nebrojene su se diskusije vodile o tim meteorima, otkako su onoga dana, kad je u biološkom laboratoriju startao eksperiment s umjetnim uterusom, izvađeni iz oplate stanice. Napisano je bezbroj znanstvenih radova i doktorskih dizertacija o polikromnim sideritima, iznosile su se raznorazne kontradiktorne teorije o njihovu porijeklu, a jedino što je svima bilo jasno jest da ne spadaju ni u što dosad poznato u svemiru. Najsmjelije hipoteze smještale su ih čak u sam prapočelak univerzuma, a neki su tvrdili da uopće ne potječu iz našeg svijeta. Dokaz tome su bile činjenice da su ostali uzaludni svi pokušaji mehaničkog djelovanja na njih. Oni su se odupirali svim kemikalijama, laserskim zrakama, pa čak je propao i posljednji očajnički pokušaj da ih se jednostavno zdrobi. Nikakva sila ni energija nije ih mogla promijeniti. Na laserske zrake, na primjer, reagirali su tako da su jednostavno svu primljenu energiju odmah isijavali i to u vrlo širokom spektru, a da im se temperatura nije povisila ni za stupanj. Postali su i ostali jedna od nerješivih zagonetki znanosti, ptica rugalica svim njenim naporima.

Prolazile su godine i gotovo da i nije bilo tjedna da na stanicu ne dođe poneki stručnjak u nadi da će otkriti nešto o polikromnim sideritima. S vremenom je ipak gasnuo interes za njih i oni su sve rjeđe napuštali vitrinu mineraloške zbirke gdje su pohranjeni zajedno s ostalim meteorima, spremljeni za vrijeme kada će se naći netko tko će odgonetnuti njihovu tajnu.

A taj se netko pojavio mnogo prije negoli je itko od fizičara i slutio. A nije ni bio fizičar, ni astronom.

*

Laborantici Veri bila je 21 godina kad je došla na stanicu. Pripadala je među pomoćno osoblje, još potrebno svakom laboratoriju bez obzira na velik broj elektronskih pomagala. Bila je primljena zbog izvanredno spretnih ruku, prstiju vještih kao u kirurga, što je pri pripremi bioloških pokusa na malenim uzorcima bilo i te kako važno. Rukujući laserskim nožem u vidnom polju mikroskopa, sva napeta i pažnje usmjerene prema celularnom mikrosvijetu koji je pulsirao, živio po svojim protoplazmatskim zakonima, Vera je nalikovala na mađioničara koji, naoko nepokretan, izvodi trikove komunicirajući s

okolinom, pokretima samo njemu znanim. Ispod njena mikro-noža mijenjali su se stanični kozmosi, eksplodirale su vakuolne zvijezde, bježale galaktike citoplazme, a ona je, okom tvorca, prikovanim na okular mikroskopa, kao iz nekog drugog svijeta, motrila te grudice protoplazme što su se trzale, jurile ili treperile zato što su živjele i htjele živjeti i dalje. Kad bi se ona umiješala u njihov život plamenom oštricom svoga noža sijala je smrt, ali i oslobađanje, mijenjala je slučaj u nužnost, igru u pravilo, modelirala je budućnost rezom sadašnjosti, a iza ožiljaka od nje zadanih kretale su se stanične sudbine novim putovima. Vera bijaše bog citoplazme.

Bila je najmlađi član ekipe na stanici. Ta joj je mladost i bila krivcem za onu šalu profesora Harija na dan puštanja u pogon umjetnog uterusa. Netko ju je tada nazvao mamom i nadimak je ostao kao neizbrisiv benigni madež, ali ipak drag.

Ona je bila majka svemirske djece čiji su fetusi uspješno rasli. Kako je prolazilo vrijeme sazrijevanja, vrijeme »trudnoće«, ljudi su joj se sve ozbiljnije obraćali »mama Veruška«, ćak već i bez onog u početku primjetnog tona šale, kao da su svi zaboravili porijeklo toga nadimka i kao da je i njima samima trebalo da nekog na stanici imenuju majkom buduće djece. Vera je prihvatila tu igru i bila je zadovoljna. Čak se i sama počela tako osjećati. U dubini duše znala je da je sve to glupo i da im ona nije majka. Njihova je majka bila rasplodni materijal, dva jajašca i dva spermatozoida, genetska raskoš života ljudske vrste i njene besmrtnosti, a sve to kombinirano s ludim, bezobraznim, znalačkim, upravljanim, bezosjećajnim kemizmom umjetnog uterusa koji je kroz devet mjeseci sazrijevanja davao fetusima dozirane enzime, hormone i sve potrebne hranjive sastojke. Prihvaćajući sve to kao znanstveni eksperiment, a opet zadržavajući poznatu im etiku, ljudi sa stanice posegnuli su za jedinim i njima najbliskijim simbolom materinstva koji je antropomorfan i svet.

I zato je Vera morala biti mama.

Eksperiment je uspio. Prvi udah djece — djevojčicu su nazvali Stela, dječaka Geo — bio je propraćen kao i kod sve novorođenčadi, plačem, tim prirodnim refleksom kojim se dišni putovi tek rođenog bića čiste od tjelesne tekućine da bi preuzeli svoju novu funkciju. Bio je to prvi dječji plač koji se razlijegao svemirom. Istina, nije otišao dalje od zidova stanice, no mikrofon instaliran u nultoj komori gdje je bio uterus i gdje su liječnici izveli operaciju odvajanja novorođenčadi od aparature, prenio je plač preko sistema ozvučenja u sve kutke velike stanice, u sve laboratorije, društvene prostorije, privatne sobe, cijelo osoblje stanice zastalo je na svome poslu, zamukli su razgovori, prekinute rasprave. Gotovo punu minutu na stanici se nije ništa drugo čulo osim te praiskonske dernjave koja je najavljivala da je ljudska vrsta biološki, a ne samo fizički, probila ljusku svoje postojbine i

prosula svoje sjeme među zvijezdama.

*

U vitrini mineraloške zbirke Rezonatori su osjetili zračne vibracije što odjekivahu cijelom stanicom. Bile su to vibracije pune nekog naboja koji je određene sklopove u unutrašnjosti Rezonatora postavio na novu razinu. To još nije bila rezonancija već samo njen nagovještaj; glavni sistemi još se nisu budili. Samo su neki kristali promijenili strukturu postavljajući Rezonatore u stanje jačeg senzibiliteta, jer su negdje u blizini nastala živa bića. Rezonatori nisu bili u stanju registrirati postojeća živa bića već samo novonastala. Zašto je moralo biti tako, o tome stroj nije vodio računa. Tako su htjelt njegovi tvorci. Jedan je relej u njima prvi put otkad postoje Rezonatori, počeo otkucavati vrijeme i mjeriti prostor, otvorile su se latice mikroskopskih senzora na svim spektrima i Rezonatori su pokrenuli svoja zaspala osjetila. Znali su što iň je dalje činiti.

Da je netko toga časa bio u prostoriji mineraloške zbirke opazio bi u mraku da je pet kamenčića zasjalo načas u pet boja oslobađajući se energije nastale pri promjeni energetskog nivoa, bijeli kamenčić ostao je jednako bijel, a crni jednako taman kao prostor iz kojeg su došli.

Čekali su i dalje rezonanciju strpljivošću kakvu poznaju samo strojevi. Rezonancija je, međutim sada bila ostvariva.

*

Navečer, 31. siječnja 2043. Vera je zapisala u svoj dnevnik:

Današnji sastanak odbora bio je vrlo buran. Djeca imaju osamnaest mjeseci i još nisu napustila zonu nulte gravitacije gdje su im uredili sobu spužvom podstavljenih zidova da se ne ozlijede. Brzo su naučila kako da se spretnim odgurivanjem dočepaju bilo kojeg mjesta i predmeta u prostoriji. Ponekad, bilo je i smiješnih scena jer su djeca bila vještiji letači od odraslih, pa ih nije bilo lako uhvatiti u prostoru sobe. Hari je čak jednom, bijesan što ne može nikako dohvatiti Gea, predložio da se napravi neka mreža slična onoj za lov na leptire, no ja sam ga uspjela odgovoriti od te smiješne ideje.

Sastanak je bio buran. Članovi odbora podijelili su se u dva tabora. Jedni su tvrdili da je posljednji čas da se djeca postepeno prebace u područje sile teže, prvo na 0,2 g, koliko je na četvrtoj razini, a zatim dalje, na više razine. Druga je struja zastupala stajalište da bi prebacivanje djece iz besteţinskog stanja, dok im je tek godina i pol, upropastilo cijeli eksperiment. Naime, ne bi se u punoj mjeri iskoristile sve mogućnosti za proučavanje djelovanja nulte gravitacije na ljudski organizam, počev od rođenja. Prva je struja, međutim upozoravala da će poslije biti možda prekasno, da bi djeca mogla postati nekorisni invalidi, prvi takve vrste u povijesti, jer se nikada više ne bi mogla normalno osjećati u normalnim uvjetima zemaljske gravitacije kad se jednoga dana vrate na Zemlju.

Ili, možda, zlobno je primijetio jedan od najvatrenijih pristalica

»težinske struje«, kolege »bestežinci« namjeravaju već sada osuditi djecu na vječno progonstvo sa Zemlji ili, u najmanju ruku, na vječnu pokoru pod teretom gravitacije?

Razvila se beskrajna diskusija između genetičara i embriologa o tome da li su djeca, fiziološki gledano »pravi ljudi« i da li imaju u tijelu naslijeđenu spoznaju o postojanju sile teže i potrebu za njom, ili to tek čovjek stječe na Zemlji iskustvom, jer je u majčinoj utrobi, premda uronjen u plodnoj vodi ipak pod djelovanjem gravitacije, a pogotovo kasnije kad se rodi i dođe u dodir s tvrdom podlogom. Embriolozi su tvrdili da se za bilo koji embrio na Zemlji može reći da se razvija u bestežinskom stanju, iako ne potpuno, jer već i u njegovu krvotoku kola krv prema »gore«, odnosno prema »dolje«. Ova djeca sa stanice ni u embrionalnoj fazi, a ni kasnije, nisu još osjetila »vertikalizaciju prostora«, kako se netko bio izrazio. Ljudi normalno žive u prostoru čiji smjerovi nisu ravnopravni već je stalno prisutan vektor vertikalne sile kojem je podređena komponenta motorike, a možda dijelom i mišljenje. »Mi mislimo gravitacijski«, rekao je Hari. »Kako će se ponašati mozak koji nema osjećaja za poseban smjer već su mu svi pravci ravnopravni«? (pita Mahdi). Profesor Husein pitao je prisutne da li je točno poznata veza između gravitacijskog polja i pritiska na vitalne točke kao što je hipotalamus. Nadalje, postoji li neka anizotropija u smjerovima prolaza električnih impulsa u mozgu s neurona na neuron, a koja anizotropija se neće razviti kod ove djece zbog pomanjkanja vertikalizacije prostora. Za čovjeka sa Zemlje, koji kasnije dođe u bestežinsko stanje, to nije važno, jer su njegovi neuroni već ranijim iskustvom formirani pa se samo prilagođuju izotropiji svemira (doktor Heller).

I tako redom, sate i sate. Bilo je trenutaka kad više nisam imala snage ni da slušam, a kamoli da bilježim. Bila sam stoga zahvalna Hariju kad je negdje oko 13 sati prekinuo sastanak.

*

Stela i Geo ušli su već u šestu godinu života kad su jedne večeri prije odlaska na spavanje zadržavali Veru stalno se nešto dogovarajući očima, sve dok se Geo nije ohrabrio i zapitao je:

— Veruška, hoćeš li nam reći?

— A što, zlato, što da vam kažem?

Stela je legla pri tome na sag i prelazila preko njega dlanovima kao da nešto traži.

— Pa znaš već. Ono. Znaš. Gdje su?

— Nećemo te nikome odati, samo nam reci gdje su. Mi ćemo ih samo malo maknuti i opet staviti na mjesto — nastavi Geo.

Vera ih je gledala, ne shvaćajući djecu koja su se valjala po sobi pipajući dlanovima i osluškujući uhom prislonjenim o pod.

— Pa kao da ne znaš — sad će već nestrpljivo Geo. — Pa magneti.

— Kakvi magneti, dušo? — odgovori Vera samo da dobije na vremenu, iako je već počela shvaćati o čemu je riječ.

— Oni zločesti magneti što su ih u sobu stavili zločesti ljudi pa više ne možemo letjeti. A ti si dobra, pa nam reci gdje su pa da ih maknemo.

— A tko vam je rekao da su tu magneti?

— Nitko nam nije rekao, ali mi to znamo.

— Kako možete znati, ako vam nitko nije rekao?

— Zapravo, rekao nam je Robert. Ne, on nam nije rekao da su tu u sobi magneti, on nam je samo danas, kad smo bili kod njega, pokazao magnete. Jedan je veliki privlačio k sebi male.

— I još nam je rekao da ih drži nevidljivom silom. I mi sada znamo da su i u našu sobu stavili te magnete, kao i u sve druge sobe, ali nama oni smetaju i ljepše bi nam bilo bez njih.

— Sad je vrijeme za spavanje. Ugasit ću svjetlo i ne želim više čuti ni riječi. U sobi nema nikakvih magneta. Svi mi moramo hodati, imamo težinu jer se stanica vrti i...

— A zašto se vrti? — upadne joj brzo u riječ Geo. — Neka je zaustave.

— Ona se vrti da bi ljudi mogli ovdje normalno živjeti kao što žive na Zemlji — odgovori Vera svjesna ipak nelogičnosti svojih riječi upućenih djeci koja još nikad nisu živjela na Zemlji. Postidi se i zašuti.

— Ja ne vjerujem da Zemlja postoji — reče odlučno Stela. — Veruška, jesi li ti bila na Zemlji?

— Dakako da jesam. Tamo sam se i rodila. Zemlja postoji, pa vidjeli ste na filmovima.I šume i mora i planine.

— Ako ta Zemlja postoji, kako može biti tako velika da na nju stanu sve one stvari iz filmova. To bi značilo da je čak veća od stanice.

— Pa i jest veća od stanice. Mnogo, mnogo veća.

— Veća od stanice? S još više soba? — smijao se Geo.

— I još širim hodnikom? — djeca su počela pljeskati rukama jer ih je pomisao na tako veliku Zemlju zabavljala. Stela se počela valjati po podu smijući se. — Znači sve je ono doista istina što smo gledali na filmovima?

— Pa jasno da je istina. To sve postoji i vi ćete kad još malo odrastete ići na Zemlju.

— I letjet ćemo do Zemlje u raketi?

— Svakako.

— Hura, a kada ćemo ići? Sutra?

— Ne baš sutra. Kad još malo odrastete.

— A kad ćemo se vratiti sa Zemlje? Brzo?

— Čuli smo da je tamo još veća težina nego ovdje — nadopuni je Geo.

— Neću da čujem više ni riječi. Na spavanje — prekine ih Vera i

ugasi svjetlo.

*

Kad su djeca proslavila sedmi rođendan, odbor odluči da ih se odvede na Zemlju i tako počne druga faza eksperimenta: kako će se djeca svemira adaptirati na zemaljski svijet. Slanje djece na Zemlju moglo se, bar s njihova stajališta, usporediti sa slanjem prvog čovjeka u svemir prije osamdeset godina.

Nekoliko dana prije polaska djeca su u sklopu programa upoznavanja cijele stanice posjetila i zbirku meteora. Bilo ih je na stotine skupljenih u toku devet godina rada stanice. Djeci je rastumačeno ukratko što su to meteori. Psiholozi koji su ih pratili posebno su u izvještaju odbora zabilježili da su se djeca dugo zadržala pokraj vitrine s polikromnim sideritima i čak tražila da ih im daju u ruke. Ovaj je interes objašnjen lijepim bojama meteora, a oni su, uostalom, privlačili pogled svakog posjetioca zbirke. Nitko nije zbog toga tome pridavao pažnju.

Noć uoči odlaska djeca su normalno legla, no da je netko te noći u sitne sate prošao glavnim hodnikom između četrnaestog i osamnasetog segmenta vidio bi dva mala bića kako se šuljaju pogledajući uokolo. Ušli su na vrata s natpisom »Mineraloška zbirka« i uskoro izašli trčeći natrag.

— Imam ih, imam ih — vikala je u sobi Stela istresajući iz šake po krevetiću sedam kamenčića.

— Daj da ih vidim. Nisu samo tvoji. Znaš kako smo se dogovorili. Uostalom, moja je bila ideja da ih ponesemo na Zemlju.

— Pa dat ću ti ih, ne boj se, naši su, zajednički. Ali rekao si da ćeš meni dati ove u boji, a ti ćeš uzeti crnog i bijelog.

— Dobro, ali svi moraju biti zajedno. Ako se ikad razdvojimo, jedno će drugome dati svoje.

— Znam. Moraju svi biti na okupu.

I bili su. Bilo ih je sedam, točno koliko i treba da ih bude.

*

Planirano je da boravak djece na Zemlji traje šest mjeseci. A što da se radi nakon toga, o tome nije bilo jedinstvenog stajališta. Neki su u odboru predlagali da se djeca zauvijek ostave na Zemlji, odnosno da bar ostanu do punoljetnosti, drugi su tražili da ih se već nakon tih šest mjeseci vrati u svemir, a treći su mislili da odluku o tome treba donijeti kasnije, ovisno o ponašanju djece na Zemlji i njihovim željama.

Odlučeno je također da djeca prvih mjeseci ne dolaze u kontakt s drugom djecom već da se posve posvete prilagođavanju na prirodni okoliš. Kasnije, kad se pokušavao rekonstruirati cijeli slučaj, ispisana su brda papira o svakom i najmanjem detalju vladanja djece, pri čemu je, osim sjećanja članova prateće ekipe, poslužilo i mnoštvo

magnetofonskih i magnetoskopskih traka. Nije nađeno ništa sumnjivo, djeca su uvijek bila s nekim odraslim, osim noću i jednom kad ih je Vera ostavila na plaži na kratko vrijeme.

Kasnije se pokazalo da je kamera u dječjoj sobi snimila Gea samog kako je uletio u sobu, uzeo nešto što je bilo skriveno u jednoj igrački, i odjurio odmah napolje. Da su oči kamere mogle pratiti djecu i na plaži bili bi ljudima mnogo jasniji događaji koji su zatim uslijedili.

Djeca su tog poslijepodneva bila nakratko sama, a Veri su obećali da neće zalaziti u duboku vodu. Uostalom, bili su dobri plivači. Skupljali su, kao i obično, po plaži školjke i lijepe kamenčiće. Iz metra dubine Geo je čak uspio izroniti morsku zvijezdu, prvu koju su našli, premda su je već poznavali s filmova. Bila je lijepa, s pet krakova što su se lagane izvijali u zraku kao da traže izgubljenu podlogu. Položili su je na pijesak i počeli po njoj slagati kamenčiće što su ih našli na plaži.

— Znaš što — reče Stela. — Sjetila sam se. Hajdmo zvijezdu ukrasiti onim našim kamenčićima.

— Može — odgovori Geo. — Idem po njih. On odjuri u kuću i uskoro se vrati s punom šakom obojenih kamenčića.

— Evo, poslagat ćemo ih ovako. Crnog na ovaj krak, a bijelog na krak uz njega...

— Ne, to neće biti lijepo — usprotivi se Stela. — Na vrhove krakova stavit ćemo ove obojene. Ovdje crvenog, a ovdje zelenog...

— Ne! Sjetio sam se — uzvikne Geo. — Sjećaš li se što nam je Robert pričao onda u mineraloškoj zbirci? Da ovi meteori imaju osnovne boje spektra. A kojim redoslijedom idu boje spektra?

— Prvo je crvena, dobro, onda ćemo crvenog staviti ovdje. Koja je boja zatim u spektru? Žuta? Ne, narančasta. Njega ovdje.

— A zašto ne lijevo od crvene?

— Ma dobro, svejedno na koju stranu.

— Dobro, sad dođe žuta... Pa zelena... I plava.

— Tako, sad smo zvijezdu ukrasili spektrom. A na sredinu ćemo još staviti crni i bijeli. Jedan uz drugi.

— Ne — reče Stela. — Nije lijepo tako. Stavi crni na bijeli. Može li? Stoji?

— Neće, pada. čekaj da pokušam obratno. Evo. Sada stoje.

Oni zapljeskaše rukama diveći se ukrašenoj zvijezdi.

Prvo su začuli zvuk. Prvo dubok ton nalik na brujanje, zatim sve viši, dok nije prešao u cijuk i izgubio se. Vratio se opet iz visokih oktava, prešao sada brže cijelu tonsku ljestvicu, opet se dizao, spuštao, sve brže i brže. Zatim se pojavilo svjetlo. Svaki kamenčić sve je jače žario, svaki svojom bojom, omatajući se plinovitom aureolom koja je tako blistala da su djeca instinktivno pokrila oči. Iz svakog kamenčića pružile su se zatim zrake pripadne boje i spojile ih sa crnim i bijelim u

sredini. Cijela kompozicija polako se zatim odigla s tla i ostala lebdjeti u visini dječjih očiju. Kad su djeca makla ruke s lica, ugledala su taj dvostruki pentagram sada već blažeg, podnošljiva sjaja kako se polako vrti oko glavne osi. Oni se odmakoše od njega, no on ih nije slijedio; ostao je i dalje iznad morske zvijezde.

— Šššto je to, što je to? — zamuckivala je Stela.

— Ne boj se, neće nam ništa — zaštitnički reče Geo. — To lebdi, a sve što lebdi dolazi iz svemira i dobro je.

— I ja mislim da nije opasno — sad već hrabrije potvrdi Stela. — Misliš da je to živo?

— Ne znam, ali ne bojim se. To je nešto iz svemira. Znaš da su to meteori. Možda s neke zvijezde. Dođi, idemo bliže. — On uzme s tla jednu podužu granu i počne se oprezno približavati pentagramu. Kamenčići su žmirkali kao svjetionici. Jedan za drugim bljesnuo bi u krugu.

— Možda nam žele nešto dojaviti — primijeti Stela.

— Što će se dogoditi ako ga dirnem? Možda on ne zna da ga mi vidimo. Ovom ću granom.

On približi oprezno vršak grane do svijetleće zvijezde i takne je. Ne osjeti tvrd predmet. Gurne granu dublje sve do središta, no grana kao da je išla kroz zrak. Zvijezde kao da nije bilo, a tu je evo stajala pred njima, sva blistava, vrteći se i njišući.

— Pa to je samo svjetlo, kamenčića više nema — uzvikne Stela.

— Uzet ću ga na dlan. — Geo pruži ruku da uhvati đĺntagram, no sjajni oblačići u bojama prošli su kroz dlan i izašli na drugu stranu poput zrake svjetla kroz staklo. Kao da ruke nije bilo. Geo ih pokuša odgurnuti rukom, ali oni nisu uopće reagirali pa ma što se radilo s njima. Bili su poput slike projicirane u zraku. Djeca se počeše već radovati novoj igrački kad oblačići najednom jače zasjaju, pa se Stela i Geo odmakoše nekoliko koraka. Sjaj je već bio sada za oko nepodnošljiv i pentagram se počeo polako uzdizati. Još su ga samo mogli vidjeti kao slabu, jedva zamjetljivu točkicu visoko na nebu. Tu je ostao.

Djeca se dogovoriše da o tome neće reći nikome ništa. Uostalom, kamenčići su bili njihova tajna, oni su ih ukrali sa stanice.

Poslije večere, Geo usred jednog razgovora zapita ozbiljnim glasom:

— Kada ćemo natrag na stanicu?

U sobi nasta tajac. To je prvi put nakon tri mjeseca boravka na Zemlji da su djeca postavila takvo pitanje. Nitko se ne osudi odgovoriti, no Robert ipak reče:

— Gle ti klince. A zašto biste natrag gore? Zar vam nije ovdje ljepše? Pa nismo još pošteno ni noge opružili, a vi biste već gore u ona četiri zida.

— Oko stanice je prostor bez kraja — promrmlja u bradu Geo.

— Pa imaš i ovdje prostora bez kraja. Nisi još ni obišao cijeli ovaj otočić, a on je tek zrnce pijeska na velikoj Zemlji.

— Svemir je ipak veći — uporno će Geo.

— Pa dobro, slušajte vi psiholozi — obratio se Robert prisutnima. — Ovog klinca treba izudarati po guzici, a ne bucibuc. Po guzici. Stara dobra metoda. Ja njemu o Zemlji, a on meni o svemiru. I to meni koji sam cijeli život posvetio zvijezdama i znam o njima malo više od tog klinje.

— Striček Robert, nemojte se ljutiti — reče Stela dok je Geo šutke gledao u pod. — Geo je samo htio znati, ovaj, mi želimo znati hoćemo li se uskoro vratiti na stanicu. Ovdje se ne možemo nimalo odmoriti od sile teže, ne možemo izaći van na šetnju u prostor. Ili u dvoranu s nultom gravitacijom. A osim toga, moramo na stanicu. Imamo važnog posla.

— Ma čujte vi njih. Oni da imaju posla! A ja sam došao ovamo pecati ribe, zar ne? A oni moraju zato što...

Prekine ga psiholog Albert.

— Dobro Roberte, dosta diskusije. Djeco, na spavanje, razgovarat ćemo sutra još o tome.

Kad su djeca otišla u svoju sobu, diskusija je trajala duboko u noć i na kraju bi odlučeno da se ispuni dječja želja. Odvest će ih sutra na nekoliko dana na stanicu da se naužívaju nulte gravitacije, a zatim opet na Zemlju.

*

— Oni će nam se zacijelo vratiti. Znaju da su naši, zar ne? — šaputala je Stela u mraku sobe.

— Sigurno da znaju — odgovori Geo. — Oni će nas odvesti do zvijezda. Zato su i došli.

— Kako znaš?

— Znam. A zašto bi inače bili ovdje?

— Pa mi smo ih donijeli sa stanice.

— Jesmo. A zašto? Zato što sam se ja sjetio da ih uzmemo. Zar si zaboravila? Tko se sjetio da ih ukrademo? Ja. Zato što sam znao da će nam pomoći da odemo do zvijezda.

— Nisi znao. Sad se praviš važan, a kad si ih vidio na plaži bio si iznenađen kao i ja.

— Bio sam iznenađen. A tko ne bi bio? A gdje su sad, što misliš?

— Pa rekao si malo prije da će doći sami. Ali kada? Kad se vratimo na stanicu?

— Oni će doći kad budu htjeli. Spavaj sad. Ako dođu noćas ja ću te probuditi.

*

Titrajući poljima jednog drugog univerzuma, Rezonatori su živjeli

životom pokrenutog stroja ispunjenog tenzijom koja se oslobađala u ispunjavanju sada im već jasnog zadatka. Rezonancija je bila uspostavljena pa ih više ništa nije moglo zaustaviti na putu do cilja. Složeni u geometrijski raspored polja, u kakvom su morali da budu i u kakav su ih mogla složiti samo razumom obdarena bića ovog univerzuma, Rezonatori su sada znali kome pripadaju i kome treba da prenesu svoje poslanstvo. Strpljivošću kakvu poznaju samo strojevi, oni će čekati na trenutak kad će dva krhka organska tijela povesti tamo kamo su težile sve Rezonatorove silnice od časa buđenja.

I kamo su težile i misli dvoje ljudskih bića.

Jednom pokrenut, u Rezonatorima je stalno bubnjao jedan jedini impuls upravljajući svim ostalima: povratak, povratak.

*

S djecom su putovali samo Hari i pilot, a Vera je otišla još rano ujutro redovnom linijom da im pripremi sobu. Startali su po ružnom kišovitom vremenu tako da je čak i Hari, koji inače nije uživao u boravku na stanici i smatrao to samo nužnim zlom, korisnim jedino zbog dobrih laboratorijskih uvjeta rada, osjetio zadovoljstvo kad su probili naoblaku i ugledali beskraj prostora. Možda će jednoga dana, pomisli, shvatiti i tu djecu, ovdje rođenu.

Sat kasnije svemirski brod je parkirao u stazu stanice i automatski pilot je zakočio brod tako da su joj se sada približavali polako, brzinom od pedeset kilometara na sat. Pilot preuzme komande od automata i počne operaciju mekog spajanja s pristanišnim dokom stanice. Hari je uključio i tv kameru koja je kontroli u stanici prenosila sliku iz unutrašnjosti pilotske kabine. Djeca su bila u susjednoj prostoriji i promatrala na monitoru manevar pristajanja.

Tada se pojavio pentagram. Izronio je iz stijenke broda i ostalo lebdeći pokraj djece.

— Vidiš da nas nisu ostavili, vratili su se — reče Geo, a Stela pomiluje rukom oblačić, premda je znala da nema što dodirnuti.

U to vrijeme u pilotskoj kabini pilot se dogovarao s kontrolom leta na stanici.

— Počinjem kočenjem, faza tri. Motori uključeni.

Njegov pogled ostao je kao prikovan za komandnu ploču, a zjenice mu se raširiše.

— Oh — izusti. Pogleda u Harija, a lice mu je postajalo sve bljeđe. — Motori nisu proradili.

— Kontrola ovdje. Jesmo li pravilno čuli? Motori nisu proradili?

Nastao je tajac. Pilot skoči sa sjedala i počne brzo očitavati instrumente.

— Nemoguće, sve je mrtvo. Svi su instrumenti na nuli. Nigdje nema energije. Radi samo baterija za telekomunikaciju.

Hari ga je gledao ništa ne shvaćajući.

— Kako: ne rade? Pa učinite nešto!

Brzinom od dvanaest metara u sekundi, trista tonska raketa približavala se golemoj masi stanice udaljene tri kilometra. Pri toj brzini doći će do nje za četiri minute. Nošen inercijom, brod su mogli zaustaviti samo njegovi raketni motori jer nikakva sila nije mogla za samo četiri minute promijeniti kurs stanice kojoj je masa dva milijuna tona. Raketa je morala zakočiti.

— Jane, izbaci prednje rakete za prisilno kočenje. Čuješ li nas? Izbaci manevarske rakete. Promijeni bar kurs — javio se kontrolni toranj.

Jan je pritiskao crvenu dugmad, ali do očekivanog spasonosnog osjećaja težine pritiska, uslijed kočenja, nije došlo. Ništa se nije pomaklo. Raketa je bila potpuno mrtva, ništa nije funkcioniralo.

Na stanici je dan znak za uzbunu. Preostale su još tri i pol minute do sudara, ako motori broda u međuvremenu ne prorade. Sirene su zavijale svim prostorijama stanice, a razglas ponavljao: »Odmah napustiti sektore jedanaest i dvanaest. Međusektorska vrata otvorena su još tri minute i deset sekundi. Trenutna evakuacija sektora jedanaest i dvanaest. Još tri minute. Svi u glavne hodnike na pokretne trake. Međusektorska vrata zatvaraju se za 150 sekundi...«

Na brodu, pilot i Hari su opsjednuto zurili čas u mrtvu komandnu ploču, čas u gromadu stanice koja se približavala polako, ali neumitno.

— Kontrolni toranj. Sudar za dvije minute i četrdeset. Zapovijed. Odustati od pokušaja upravljanja i odmah napustiti brod. Ponavljam. Svi putnici neka uđu u kapsule za spašavanje. Ekipa za prihvat kapsula već kreće sa stanice. Zapovijed.

— Djeca — krikne Hari i poleti prema vratima. Pritisne na dugme električne brave, ali vrata se nisu otvorila.

— Jane, vrata su zaglavljena... brzo laser!

On usmjeri zraku lasera na čelična vrata. Metal je prštio iz tankog reza koji se prokleto sporo produžavao.

— Kontrola. Još minuta i trideset. Najkasnije za minutu ući u kapsule. — Zatim se iz zvučnika začuje drugi, uzbuđeni glas: — Hari, gledamo te. Pokušaj izrezati samo bravu. Lijevo dolje, još, još niže, tako.

No vrijeme je isteklo. Hari se pripije uz čelična vrata vičući: »Otvorite se«. Jan ga povuče za ruku da uđu u kapsulu On ga odgurne. Jan uzme s poda odbačen laser i udari njime Harija po glavi. Ovaj padne i pilot ga odvuče do kapsule, potegne u nju, zatvori poklopac i povuče polugu za komprimirani zrak. Kapsula jurne u svemir. On se baci u drugu i izleti van sedam sekundi prije sudara.

U svojoj sobi djeca su se za to vrijeme igrala s blistavim pentagramom. Iznenada, šareni zvjezdasti oblak napusti prostoriju i

postavi se oko šiljka rakete što je sad prevaljivala posljednje metre prije neizbježnog sudara s masom stanice.

U kontrolnom tornju ljudi su stiskali usne očekujući svakog trena eksploziju. Većina je posljednjih sekundi zatvorila oči i samo su oni najhladnokrvniii pratili na monitoru put rakete do točke dodira.

Sad!

Ništa se nije dogodilo.

Poput tanke igle kad prolazi kroz tkaninu, ulazilo je vretenasto tijelo broda u tkivo stanice. Raketa je bila dugačka oko pedeset metara i pune je četiri sekunde dostojanstveno i bešumno prolazila kroz čelik stanice UN-1.

— Gledajte — poviče netko i svi otvoriše oči prateći prolaz rakete. Upravo joj je još rep virio s ove strane stanice kad se na monitoru, koji je prenosio sliku druge strane, pojavio šiljak rakete kako neoštećen izlazi van.

— Prošla je kroz nas kao kroz prazninu — prošapće netko. — Za nju kao da mi ne postojimo.

— U njoj su Stela i Geo — promrmlja jedva čujno Vera. U raketi, sjajni pentagram vratio se u prostoriju i zauzeo svoje staro mjesto pokraj glava djece.

— Prošli smo kroz stanicu — reče Geo nekako izmijenjenim glasom.

— Da, znam — odgovori Stela gledajući ravno pred sebe. — Krećemo na dalek put.

— Rezonatori će nas odvesti prema najdaljim zvijezdama — reče Geo, a zatim doda: — Još i dalje.

Mrtvih motora, raketa je ubrzavala nošena silama što ih je crpla iz samog prostora. Na stanici su je svi pratili šutke... Netko je samo očitavao na glas brzinu s radara. 7... 15... 40... 100...300 kilometara u sekundi. Uskoro ćemo je izgubiti.

— Koji je kurs? — netko zapita.

— Deklinacija plus trideset i dva, osamnaest, rektascen-

— Nevjerojatno. — Bio je to glas astronoma Ila. — To su koordinate crne jame XR-5.

A. Balabuha: *Operacija »Biserje pred svinje«*

Preveo *Ivan Paprika*

Coup-Ridge se rasprostro ravnicom duž auto-strade kao kakva golema lavlja koža s dvjema ispruženim šapama od kojih je lijeva držala veliki stup s golemom oglasnom pločom na kojoj se ponosno i izazovno kočio natpis:

»DOBRO DOŠLI U NAŠ GOSTOLJUBIVI COUP-RIDGE U KOJEM ŽIVE DVADESET I DVIJE TISUĆE VESELIH LJUDI I DVA STARA ČANGRIZALA«

Gerald kliznu okom po oglasnoj ploči, smanji brzinu i odluči da usporedi konkretnu situaciju s planom po kojem se trebao ravnati... Sada još samo mora pripaziti da ne propusti četvrti zaokret desno po Hannover-streetu, nakon čega mora skrenuti duž Grinhilreada sve dok ne stigne na svoj konačni cilj. Počeo je brojiti skretanja, odnosno ulice što su izbijale zdesna na ulicu kojom se vozio. Sto puta neka su prokleti ti provincijski gradići! Koliko li je jednostavnije tamo gdje postoji jednak adresni sustav te je dovoljno samo naravnati kôd na disk autodemonta pa da se automobil zaustavi točno pred vratima pred kojima treba da se zaustavi, nakon čega sam, bez vozača, krene dalje i parkira se na najbližem parkiralištu... Aha. Oštro je zaokrenuo svoj »thunderstorm« udesno tako da su oba desna kotača poskočila kao da ih je odozdo udarila kakva golema pesnica. Gerald zaklima glavom i još malo smanji brzinu...

... Dovela ga je ovamo jedna od eksplozivnih misli njegova šefa, kojem su se po glavi vječito rojile kojekakve genijalne ideje... »Gledajte, Geralde«, rekao je jednog dana šef, »kako je sve nekako pusto i prazno. Prava pravcata žabokrečina. Moramo je nekako uzburkati, pokrenuti iz smrdljiva mira. Duboko sam uvjeren da bi bilo izvanredno mudro kad biste se povezali sa svim patentnim uredima i, pod bilo kakvim izgovorom, pokupili od njih sve podatke o raznim luckastim i potpuno ludim izumiteljima. Onima koji podnose prijedloge da im se patentiraju kojekakve stvari u vezi s antigravitacijom ili aparate koji su u stanju proizvesti sve ni iz čega. Možda se u svemu tome smeću nađe i koje zrnce bisera. Pedanti iz patentnih ureda mogu vrlo lako baciti takav biserčić na smetište zajedno s pravim smećem...«

Eto, tako se rodila operacija »Biserje pred svinje«.

U roku od mjesec dana Gerald je sastavio popis vrlo solidnih razmjera.

— Za sada je dosta — rekao je šef. Sada krenite na put i sve ih opipajte. Naravno, vrlo oprezno. Ili, ne. To bi trajalo predugo. Bolje da vam u tom poslu pomognu Johnson i Brentley.

Popis su podijelili na tri dijela. Naravno da je Gerald ostavio sebi sve što je smatrao i najmanje perspektivnim. Ostalu je sitnež ostavio Bobu i Dersiju. Na žalost, ni jedan od njih nije otkrio slavni šefov biser, pa je ovaj »mad scientist« iz Coup-Ridgea bio posljednja Geraldova nada.

Uostalom, Gerald se nije običavao previše zavaravati nadama. Znao je iz iskustva da su šefove ideje rijetko kada plodonosne. Na njegovu sreću kad bi se ipak u kojoj otkrilo ma i najmanje racionalno zrnce, ono bi otkupilo i naplatilo sve one prazne hodove, sva lutanja, kolikogod ih do tada bilo. Očito da su upravo zbog toga »oni odozgo« i cijenili šefa. U najbližoj budućnosti šef će zacijelo dobiti čin brigadira i otići iz Odjela, a onda... Gerald je od svih u odjelu imao najviše šanse da ga naslijedi. Nije bilo ni najmanje sumnje da će i sam šef baš njega, Geralda, preporučiti kao svog nasljednika.

Grinhilreadom je vozio polagano, zagledajući na kućama brojeve. Zatim je još jednom provjerio adresu. Sve je bilo točno. Napokon se Gerald odluči i pritisnu dugme na razvodnoj ploči... Vrata se smjesta bešumno otvoriše, a sjedalo kliznu unatrag i u stranu. Gerald lako iziđe iz automobila i poče razgibavati noge na asfaltu. Bile su mu prilično otekle u toku tri sata vožnje.

Mike U, Crafton. Završio Massachusetski politehnički fakultet, nakon čega se zaposlio u »Istočnom elektroopskrbnom poduzeću«, odakle prelazi u »General Electric Limited«. Prije šest godina napušta službu, iako su ga smatrali perspektivnim kadrom, tj. radnikom koji mnogo obećava. Od toga se vremena trinaest puta obratio raznim patentnim uredima prijavljujući vječni motor — perpetuum mobile — zbog čega su ga svuda ismijali. Ubrzo su se proširile i glasine da je jadni Crafton... no, da je malo šenuo.

»No bilo ovako ili onako«, razmišljao je Gerald, »ja mu ipak moram osobno opipati puls.«

Imanje je bilo sa svih strana ograđeno visokom živicom, veoma gustom, iz daljine nalik na zelenu spužvu. Međutim, kroz rijetke pukotine u živici nazirao se sivi ton, što je iskusnu oku govorilo da se iza ograde nesumnjivo nalazi betonska ograda. Iznad ograde uzdizale su se krošnje drveća što je raslo na imanju i nekakva kupola u sferičnu obliku koja je podsjećala na plinski rezervoar ili možda na zgradu u kojoj se smjestio radio-teleskop. Metalna su vrata bila zatvorena. Gerald se na trenutak zaustavio a zatim odlučno pritisnuo signalno

dugme kraj vrata.

— Što želite? — javio se glas iz skrivenog dinamika.

— Ovdje je Gerald Cremasky iz Oldkrikskog patentnog ureda.

— Ipak ste se konačno probudili? Za to vam je zaista trebalo mnogo vremena, Cremasky... Napokon, kako bilo da bilo, dobro došli u ovaj naš grad, što ste već zacijelo pročitali na ploči na ulazu u grad. Ujedno vas upozoravam, jedno od dva stara čangrizala koja se tamo spominju, to sam osobno ja.

U toku razgovora vrata su propala nekud u dubinu i otvorio se prolaz dovoljno širok da kroza nj prođe i najveći vojni teretnjak. U dubini parka vidjela se kuća, zapravo vila sva od stakla i betona u stilu Luisa Kahna.

— Garaža se nalazi iza kuće s lijeve strane — završio je glas svoje upute. — Za čas ću i ja sići.

Gerald se vrati u svoj automobil i polako ga uveze na teritorij »starog čangrizala«. U zrcalu je opazio kako su teška vrata počela puzati prema gore čim je teška krma njegova »thunderstorma« prošla preko njih.

— Solidna zvijer — začu se odnekud poznati glas. — Trista konja, najmanje. Zar ne?

— Tri stotine i osamdeset.

— Čitav dinosaur.

— Zašto dinosaur?

— Jer će uskoro izumrijeti. Čim iziđe na scenu moj novi motor, takve zvijeri moraju izumrijeti. Uz garanciju senatske komisije za zaštitu čovjekove okoline.

»Počelo je«, pomisli Gerald i natmuri se nevoljko. »Valja ga se što prije riješiti.«

No do sto đavola, gdje je ta prokleta garaža? Svijetlozelena asfaltna traka dovela ga je na četverokutnu plohu na kojoj se mogao smjestiti najviše jedan automobil. Naglo je zakočio. U isti taj tren ploha je propala u dubinu i on se našao u podzemnoj garaži gdje se već nalazio jedan »landrover-safari« te automobil Geraldu savršeno nepoznate marke: tuponos kao autobus ali svakako malotiražan.

— Evo, to je moje čedo — rekao je nepoznati glas zvonko. Akustika je ovdje bila izvanredna. — Nazvao sam ga »kukčić«. Šta mislite, Cremasky, koliko ima konja?

— Pedesetak — rekao je Gerald pošto je još jedanput pažljivo pregledao »kukčića«.

— Prevarili ste se točno za četiri stotine puta, mister Cremasky — u glasu je zvučalo zlobno zadovoljstvo.

»Jadni Crafton, nema nikakve sumnje da je malo...«

— Pružit ću vam priliku da se sami uvjerite, Cremasky — obećao je glas s istim prizvukom zlobe. — Za sada pak utjerajte svoga

dinosaura u staju.

— Hvala — reče Cremasky. — Hajde, dinosaure, pođimo. Kad se vratio na površinu, Gerald je najzad upoznao i

svoga domaćina Craftona. Uljudno su se predstavili jedan drugome pošto su se još uljudnije pozdravili.

— Zar su zaista oni tupoglavci iz Patentnog ureda konačno shvatili da ima smisla da sa mnom makar i samo porazgovaraju? — upitao je Crafton.

— Tako nekako — izjavio je oprezno Gerald. — Ipak bi možda bilo točnije kad bih vam priznao da je to moja osobna inicijativa. Našao sam u arhivu vaše prijave patenta, ustanovio da su isto takve stizale i u druge patentne urede, pa me zainteresirala vaša upornost, to više što vas malčice i poznajem iz »General Electrica«.

— Veoma ste častohlepni, Cremasky. Zacijelo vas tješi pomisao na to kako je i Einstein radio neko vrijeme u patentnom uredu. U pravu ste, nije to najveći nedostatak. Čak bi se moglo reći da to predstavlja i određenu prednost, pa možda i privilegij ili vrlinu... Samo mi ipak jedna stvar nije jasna. Kako to da vaš dinosaur nosi vašingtonski registarski broj? I otkad su službu u patentnim uredima počeli prihvaćati apsolventi West Pointa, oficirske akademije?

Gerald se ugrizao za usne... Kako je samo mogao zaboraviti da zamijeni brojeve na automobilu?

— Hajde da razgovaramo ozbiljno — nastavio je Crafton. — No prije nego prijeđemo na ozbiljan razgovor, bit će bolje da potražimo kakvo zgodnije i udobnije mjesto. Slažete li se?

U razgovoru su stigli i do kuće pa i ušli u nju.

— Što biste voljeli popiti? — upitao je tada Crafton.

— Daykiri, ako se slažete.

— Ukus vam nije loš, Cremasky. A sad još budite tako ljubazni pa mi kažite šta ste po činu? Naravno, ako smijete reći.

— Major. Major Gerald Cremasky iz Odjela za perspektivna istraživanja.

— Tako sam otprilike i mislio. Izvolite, zauzmite mjesto. Gerald se spusti u niski naslonjač, blaženo ispruži noge i

srknu gutljaj. Daykiri je bio baš kako treba, suh i hladan. Što se tiče pića, Crafton se u to svakako razumio. Bilo bi sjajno kad bi bio takav i u drugim stvarima. Ipak je taj »suludi znanstvenik« izazivao kod Geralda osjećaj simpatije. Bilo bi mu zaista krivo kad bi i kod njega izvukao praznu mrežu...

— Recite mi, Craftone, zbog čega ste svoju vilu pretvorili u savršenu i neosvojivu tvrđavu? Ne bih se začudio kad bih u zidovima otkrio i zamaskirane puškarnice.

— Znate, Cremasky...

— Bit će jednostavnije budete li me zvali samo Gerald. Slažete li

se?

— U redu, no onda i vi mene zovite samo Mike. Tako će biti najbolje, a uz to je stopostotno amerikanski, zar ne? Dakle, na redu je razgovor o mojoj kući, odnosno domu. Vjerujem da vam je poznato, kako naši engleski prijatelji govore: »Moj dom, to je moja tvrđava«. Pa eto, ja sam i ostvario tu metaforu. Vrlo je zanimljiv posao ostvarivati metafore. O tom ću vam jednom prilikom pripovijedati potanje, Geralde, a sad da razgovaramo o poslu. Kao što je i vama samome sigurno jasno, nikada ja nisam izumio nikakav vječni motor, nikakav perpetuum mobile.

Gerald ga je oštro i pomalo iznenađeno pogledao. Craftonovo lice bilo je savršeno ozbiljno, jedino mu se u kutovima usana i sitnim naborima oko očiju iskrio pritajen smiješak, isto toliko zloban kao i maloprijašnja intonacija glasa.

— Želite reći...?

— ... da je moja patentna prijava bila samo rezultat želje da privučem nečije zanimanje, zanimanje nekog inteligentnijeg nego što su činovnici i ostali službenici patentnih ureda. Evo u čemu je stvar. Prilično je logično, ako neki inženjer iznenada otkaže službu, a odmah poslije toga pošalje gotovo svim patentnim uredima u zemlji prijave da je izumio perpetuum mobile: prvo što će o njemu pomisliti bit će da je u najmanju ruku pošašavio. No ipak će se naći i čovjek koga će zainteresirati nema li u tom prijavljivanju perpetuum mobilea i zrnce nečeg ozbiljnijeg. Čovjek, kao što ste, na primjer, vi. I, kao što vidite, moj se način privlačenja pažnje pokazao uspješnim.

— Moram vas razočarati, Mike, no mi smo se zainteresirali za sve »pošašavjele«.

— I?

— Za sada je o tome prerano govoriti.

— Shvaćam; vi očite radite za vrlo tajnu službu, majore.

— Točno, vrlo tajnu — nasmiješio se Gerald, a njegov je smiješak toliko razoružavao i očaravao da je to bilo nevjerojatno. I,što je najljepše, Gerald je bio svjestan osobina toga svoga smiješka.

— U redu, vjerujem da od mene nećete otići praznih ruku. Samo, da ne bude zabune, ja nisam očekivao, a nisam ni mogao očekivati, da ćete vi baš danas doći, pa stoga nisam mogao pripremiti nikakvu praktičnu demonstraciju svoga izuma. No, dosta o tome. Pođimo radije za početak u moje glavno svetište, pa ćemo tamo vidjeti što ćemo i kako ćemo. Možda nas iznenada obasja Duh sveti. Vjerujete li, Geralde, u iznenadni silazak Duha svetoga?

Vila je bila jednokatna i Gerald se začudio kad se prošavši kroz podugačak hodnik našao pred liftom. Crafton je pritisnuo dugme označeno s brojem tri. Gerald je čekao. Vrata su se za njim sklopila i lift propao u dubinu. Padanje je trajalo svega tri sekunde. Da, padanje,

dobro ste čuli, jer se to kretanje u dubinu ne može nazvati drugačije. Zatim su se otvorila vrata na liftu i oni su ušli u hodnik s betonskim zidovima. Pod stropom slabo su žmirkale stropne svjetiljke.

— Protuatomsko sklonište — uskliknuo je oduševljeno Gerald.

— Savršenstvo fortifikacije — dodao je u istom tonu Crafton. — No nisam ja taj koji je to zaradio i sagradio. Do svega sam toga došao nasljedstvom. A sad, evo nas pred vratima svetišta nad svetištima. Izvolite, uđite — i Crafton otvori vrata.

Gerald je očekivao da će se naći u kakvoj golemoj strojarskoj dvorani, kakvoj prostoriji s raznim aparatima, laboratoriju ili čemu drugome, samo ne u prostoriji kakvu je ugledao... Toliko se sve zajedno doimalo ubogim i u neskladu s veličanstvenim nazivom »svetište nad svetištima«. Bila je to soba, dvadesetak četvornih metara, kao i hodnik golih betonskih zidova. Duž lijeve stijene smjestila se metalna polica, ispunjena jednakim redovima crnih kocaka sa stranicom otprilike 30 cm. Odoka bilo ih je četrdeset, najviše pedeset Usred prostorije nalazila se na betonskom postolju još jedna takva kocka. Na gornjoj joj je plohi bila pričvršćena ručka od plastične mase da bi se lakše, prenosila, te dvije spojke, od kojih su se prema omanjoj ploči što se nalazila s desne strane vukla dva debela kabela.

— Evo, pogledajte, ovo su moji pilići — rekao je Crafton. — Kako vam se sviđaju, majore?

— Što da vam reknem, kad još ne znam što je to zapravo.

— Što je to? Kronokvantni generatori. Sjećate li se kad sam ono govorio o metaforama? Eto vidite, među ostalim metaforama postoji i jedna koja glasi: »Vrijeme je novac«. A što je novac drugo, nego mjerilo određenih vrijednosti u našem svijetu kao što je, na primjer, energija? Dakle — vrijeme je i energija. Uostalom, nisam ja prvi na svijetu krenuo u istraživanja u tom pravcu. Koliko mi je poznato, bio je to neki Rus, Kozirev. Za njim su krenuli Rotblat u Njemačkoj i Shelington u Velikoj Britaniji, zapravo u njenoj tadašnjoj koloniji Novom Zelandu. Međutim, ja sam taj koji je uspio pronaći ono što su oni tražili. Ovi moji pilići pretvaraju energiju vremena u električnu energiju. Na žalost, ja sam običan praktičar, pa ne mogu objasniti, pa gotovo ni shvatiti, na koji se to način i zbog čega zbiva. No to je vaša briga. Mislim da ćete vrlo lako pronaći, ako ustreba, i cio puk teoretičara.

— Evo ovaj pilić ovdje — tu je on pokazao kocku što se smjestila u sredini prostorije — opskrbljuje cijelo moje gospodarstvo električnom energijom. Ako želite, možete upitati »Istočnu električnu kompaniju«. Oni će vam smjesta reći da ne postoje nikakvi kabeli, nikakvi električni vodovi koji bi vodili na moju katastarsku česticu. Ako mi ne vjerujete, vaša stvar, ja vas nikako ne namjeravam specijalno uvjeravati. Ipak vam usput moram spomenuti da ne iskorišćujem ni

puni jedan posto od energije koliko je može proizvesti ovaj generator. A kompletno jato ovih mojih pilića moglo bi mirne duše opskrbljivati električnom energijom sve istočne države naše zemlje.

— Ovi ovdje? — Gerald kimnu prema polici.

— Tako je... Proizvodim ih otprilike po jedan komad svaki tjedan. Više ne mogu, budući da radim sam, bez pomagača. No meni je to dovoljno. Što se pak iskorištavanja tiče, jedan vidite ovdje u pogonu, dok je drugi montiran u »kukčiću«, kako zovem svoj automobil. Više mi i ne treba. No, a sad je na vama red, da malo pomučite te svoje mišiće, majore. Zacijelo su prilično omlohavjeli od kabinetskog života. Uzmite jedan od ovih generatora pa pođimo gore.

— No kamo da vas odvučem? — nastavio je Crafton kad su izišli iz dizala. — Ha! Ideja. Pođimo.

Gerald pokorno krenu za njim. Sandučić se pokazao neobično lakim, najviše kilogram i pol. Skrenuli su udesno i na kraju se zaustavili pred vratima koja je Crafton otvorio svečanom gestom. Bila je to kupaonica.

— Što ste smislili, Mike?

— Vidjet ćete. Stavite ga ovdje — pokaza Crafton porculansku školjku kade. — Ne bojte se, izdržat će. — Nagnuvši se nad kadom, Crafton začepi odvod vode. — A sad pronađite negdje dva naslonjača i dovucite ih ovamo. Dotada ću ja ovdje prirediti sve ostalo. Hoćete li ih moći pronaći?

— Smiješno pitanje, ta jedna je od mojih profesija snalaženje po tuđim kućama — odazvao se Gerald.

Naslonjače je pronašao u salonu. Bili su neobično laki, same aluminijske cijevi i porolon, pa je uspio odjednom ponijeti oba naslonjača. Kada se vratio u kupaonicu, Crafton je sjedio nad kadom, u koju je iz potpuno otvorene slavine kuljala voda, a on je iz plastičnog omota sipao sol.

— Potrebno je da u vodi bude najmanje dva postotka soli, Geralde, koliko je otprilike ima i u morskoj vodi. Šta mislite, hoće li biti dovoljno pol omota? Usput, uzmite u obzir da sam jedan omot već usuo. Uostalom, nije previše važno — i Crafton istrese čitav omot do kraja. — Naslonjače postavite ovdje. Hvala bogu, moj je roditelj obožavao udobnost pa mjesta ima koliko ti srce želi. I desetero bi ih se udobno smjestilo. Od vas bi ispao izvrstan asistent. Možda bi bilo mudro da promislite i o takvoj varijanti, pošto dobijem Nobelovu nagradu, a vojska odluči da me zadrži pod svojom kontrolom? — Nastavljajući čavrljati u takvu tonu, Crafton učvrsti na spojke generatora dva voda što su završavali sa dvije metalne ploče, otprilike dvadeset na dvadeset centimetara svaka, koje je nakon toga spustio u vodu tako da je među njima ostao razmak od desetak centimetara. Za to se vrijeme i kada napunila, pa je zatvorio slavinu. Zavladala je

mrtvačka tišina.

— A sad sjednite, Geralde. I hajde da malo razmislimo. Pretpostavimo da vas želim povući za nos i da je sve ovo zajedno najobičniji akumulator, iako ste se već mogli uvjeriti da nije tako, sudeći makar samo po težini. No, dopustimo da je ipak tako. Kakav je u tom slučaju njegov, prosudite odoka, kapacitet?

— Otprilike kao kod automobilskoga. Četrdeset do pedeset amper-sati.

— Savršeno procijenjeno. A sada pretpostavimo da sam ja genij, što zapravo i jesam, pa sam konstruirao akumulator kojem je kapacitet po jedinici obujma i težine deset puta veći od običnoga, to jest četiri stotine amper-sati...

Gerald je kimnuo.

— Budući da ovaj čas ne mogu smisliti ništa solidnije ni uvjerljivije, pozvat ćemo u pomoć obični školski vodeni reostat. Izračunajte, molim vas, koliko vode može ispariti za jedan sat običan akumulator, a koliko deseterostruki. Ja ću za to vrijeme donijeti nešto oštro za »ispiranje grla«. Jesmo li se dogovorili? Samo, upozoravam vas, nemojte ni pokušavati da otvorite generator, on je protiv toga osiguran na određeni način, pa biste mogli stradati.

Gerald se nasmiješio. Kad se Crafton vratio desetak minuta kasnije s košaricom iz koje su kao ježeve bodlje virila grla solidnog broja boca, odmah mu je dobacio:

— Izračunao sam, Mike. Sedamdeset i dva, odnosno sedam stotina i dvadeset grama. Samo mi nije jasno kako da odredim koliko je to vode sedamdeset i dva odnosno sedam stotina i dvadeset grama u kadi punoj vode? Kako ćemo ustanoviti, kad se toliko isparilo?

— Dragi moj prijatelju, vama još nije jasno što sam rekao, odnosno stvorio. Shvatite, konstruirao sam k r o n o – k v a n t n i generator — rekao je važno Crafton i nakon te izjave prišao je kocki te pritisnuo dugme što se nalazilo ispod ručke a koje Gerald sve do sada nije opazio. Nakon toga je izvadio iz košarice srebrnu miješalicu za koktele i bacio je Geraldu na koljena. — Smiješajte nešto što će vam najbolje prijati, majore. — Sam je pak sjeo na rub kade i počeo zuriti u vodu.

— Pogledajte — rekao je nakon četiri ili pet minuta. Gerald se, s rukama zauzetim miješalicom, odnosno mućkalicom, nekako iskoprcao iz naslonjača i fićuknuo od iznenađenja: voda je zakipjela između ploča, ključala i ispuštala velike mjehure iz dubine što su se rasprskavali na površini prekrivajući je valićima, dok su se sitniji mjehuri razbježavali na sve strane kao kakvi vodeni kukčići. U zrak se počeo uzdizati stupić pare.

Pol sata kasnije kada je bila na četvrt prazna, a sama prostorija prepuna pare. Odjeća je upila vlagu i nabrekla, a Gerald otpustio kravatu i otkopčao ovratnik na košulji.

— Uh — rekao je pomirljivo — nepodnošljivo je vruće. Pođimo odavde. Smatrajte da ste me uvjerili...

— A, ni govora. Radije ću donijeti hladna piva. Hoćete li? Uostalom, para ne lomi kosti, kako govore Rusi ili Finci, kako mi se čini. Ili možda koji drugi »parnokupaonički narod«. Osim toga, predlažem, da se i razodjenemo.

Hladno pivo — bilo je to božanstvena stvar. Ali i pomalo opasna. Kod drugog tuceta piva sjedili su samo u gaćama uspjevši u međuvremenu razjasniti da je popis poslova u Geraldovu kartotečnom listu mnogo bogatiji negoli Craftonov, koji se iscrpljivao u služenju vojske u Nacionalnoj gardi. Umjesto toga, Crafton je znao himnu »Huliganske patrole«, koju nije znao Gerald i koju su zajedno počeli učiti pjevati u duetu uz pratnju bendža, što ga je tko zna iz kojeg zakutka izvukao Crafton. Uskoro su zajednički pjevali tu himnu prilično skladno u dva glasa, dok su im se glasovi kovitlali i komešali u gotovo neprozirnoj magli kao muhe u crnom šećernom sirupu. S vremena na vrijeme Crafton bi ustajao, dolijevao vodu u kadu otvarajući i zatvarajući slavinu i solio je, ili bi pak otišao da donese još nekoliko konzervi hladnog piva. Kako para zaista nije lomila kosti, Gerald je bio uvjeren da nema ni najmanjeg smisla da se ponovo povezuje sa svojim Odjelom za perspektivne izume, kad mu se otkriva tako zanimljiva perspektiva da postane asistentom Mikea Craftona koji umije natjerati vodu u kadi da zakipi i kuhati u toj istoj vodi rakove koji tako sjajno pristaju uz pivo. Jednostavno, osjećao se kao da se malo prije rodio, zdrav i snažan kao ragbi reprezentacija sveučilišta Yale.

Kad se potpuno ukuhala i treća kada vode, Gerald je zaključio da je provjera prošla uspješno i odlučio da je došao trenutak da smjesta sjedne u svoj automobil i krene u Washington, odande dovuče ovamo svoga šefa i tu mu čestita ostvarenje njegove veličanstvene ideje, te šefa upozna i s Craftonom i s njegovim generatorom i finskom faunom u kojoj — Gerald je bio spreman da postavi na okladu svoje buduće potpukovničke epolete prema deset centi — njegov šef nikada nije bio.

Crafton ga je nagovarao da prenoći kod njega pa tek sutra krene na put, ali je Gerald ostao odlučan, pa oni pođoše onamo gdje je stajao već izvezen iz garaže njegov »thunderstorm«, koji je, kad se pojavio njegov vlasnik, uslužno otvorio vrata i ponudio mu sjedalo na vozačkom mjestu. Zagrlili su se na rastanku i Gerald je krenuo da sjedne u automobil, kad li je prokleti dinosaur, kako ga je pravilno nazvao mudri Mike, osjetio miris alkohola, naglo povukao sjedalo i zatvorio vrata, tako da je Gerald zamro u vrlo neugodnu i smiješnu položaju, napola čučeći. Sva sreća što nije još i pao od iznenađenja. Prokleti kemoreceptori! Bijesno je udario nogom po kotaču ali se odmah i iskrivio od boli — zaboravio je da je bos i gol. Stoga se ipak

na kraju dao nagovoriti od Craftona i odlučio da kod njega zanoći. Međutim, prije nego što se dočepao kreveta, morao je »još časak« posjediti s Craftonom i ispiti nekoliko čašica. Što se dalje zbivalo nije se sjećao, tek se sjećao završetka: slika golog Craftona nalik na glavnog kuhara u paklenoj kuhinji, kako golemom kutlačom s drvenom ručkom miješa u kadi stravično varivo koje naziva punčem i kako sipa u kadu pune šake cimeta, klinčića i još kojekakvih začina govoreći usput:

— U kuharici piše: »Dodaj prema ukusu«. Šta misliš, Gery, da dodam još malo?

*

Nekakav mu je podlac uspio ugurati u lubanju tešku gvozdenu kuglu koja se kod najmanje kretnje kotrljala u lubanji gnječeći mozak i drobeći kosti. Pola bi života dao za aspirin. No aspirina nije bilo. Postelja se ritmički ljuljala. Kako je, do vraga, dospio na brod? I ako je zaista na brodu u kajiti, kako to da vidi vani drveće? Ah, da, ta nije on ni na kakvu brodu nego u Mikeovoj vili. Sve je jasno. Jedino, gdje da dođe do aspirina?

Ustao je. Kugla se prebacila na novi položaj i zamrla. Kad već nema aspirina, valja stati pod hladan tuš. Krenuo je u kupaonicu. Iz slavine je još šikljala voda, kada je kipjela i isparavala je. Sve je zajedno obavijao oblak pare, a u zraku visio gust i ogavan zapah mješavine raznih začina. Gerald zalupi vrata, teškom mukom zadržavajući u podgrlacu slatkasto kiselu grudu što mu se iz utrobe dizala u grlo.

— Kad će to konačno svršiti, sto mu đavola! — prasnuo je Gerald.

— Nikada. Morate znati da kronokvantni generator upotrebljava energiju vječnosti. — Iza njega je stajao Crafton, koji je izgledao mnogo manje zgužvano nego što bi čovjek očekivao. — Dobro jutro, Gery.

— Imaš li aspirin, Mike?

— Aspirin? Što će ti aspirin? Imam ja nešto bolje. Pođi za mnom.

U kuhinji je Crafton šiknuo sodu u čašu i kapnuo nekoliko kapljica salmijaka. Gerald je ispio. Odurno svježa, ogavna amonijačna struja udarila je u mozak, izazvala u sjećanju West-Point i prekoredno čišćenje nužnika (naravno, po kazni). No poslije toga bilo mu je lakše, a iz lubanje se najzad iskotrljala ona strašna kugla.

— A sada za stol. Na redu je zajutrak — izjavio je Crafton, uhvatio Geralda ispod ruke i odveo ga u blagovaonicu.

Poslije jaja sa šunkom i dvije šalice jake mirisne kave, Gerald se osjećao vrlo dobro. Za svaki slučaj, poprskao je usta deodoranom i ovaj put bez ikakvih nepriličnih iznenađenja uspio sjesti za volan svoga »thunderstorma«. Na kraju se oprostio od Craftona, dogovorio se kad će se ponovno vidjeti i otkotrljao kroz vrata što su vodila u perivoj

oko vile.

Desetak minuta kasnije već je napustio Coup-Ridge i cestom broj 128 jurio prema Washingtonu, zvižducući usput i razmišljajući kakvim izrazima da raportira šefu sve što je doživio, a da ovaj ozbiljno shvati izvještaj.

*

Pošto je ispratio gosta, Crafton je ispio još šalicu kave i ispružio se na ležaljci na terasi. Glava mu je bila teška točno onoliko koliko mora biti poslije ozbiljne pijanke, neutralizirane pomoću dvije tablete alkalamida — jednoj prije i drugoj poslije bančenja. Zapalio je cigaretu. Dim se dizao u tankoj gipkoj struji i rasplinjavao pod platnenim krovom u obliku plavičasta prozirna oblačka. Tek sad se opustio.

»Napokon su kljucnuli!«

Bila je to pobjeda. Točnije rečeno najava pobjede, budući da se pred njim nalazila još jedna dugotrajna borba. Ipak, mora biti zadovoljan, jer — prva je bitka dobivena. Samo, koliko je to smiješno i glupo, pa i mrsko: moraš lukaviti, izvrtati i lagati da bi mogao podariti ljudima bezdan besplatne energije. Uostalom, drugo i ne možeš očekivati u toj sretnoj zemlji u kojoj je John Bell morao prvu polovinu života utrošiti da dokaže kako takav jednostavan aparat kao što je telefon djeluje, odnosno uopće može djelovati, a drugu polovinu hodati po sudovima dokazujući svoj nepobitni prioritet.

No to njegovo iskustvo nije propalo, nije ostalo uzaludno. Zbog toga Crafton i jest djelovao i ubuduće će djelovati mnogo opreznije. Oni su ga tupoglavci iz patentnog ureda ismijali, jer — zna se da »kamenje ne može padati s neba, perpetuum mobile ne može biti izumljen, a aparati teži od zraka ne mogu i nikad neće moći letjeti«, kako je to svojedobno meritorno zaključila ugledna Francuska akademija.

No sada su naletjeli na Craftona. S njim će se morati zgrabiti. A on ima kronokvantni generator koji radi, što nitko ne može nijekati. Teoretičari će početi kopati na sve strane po svim mogućim knjigama i knjižurinama i graditi hipoteze koje bi mogle objasniti činjenicu postojanja toga fenomena, a on će se već pobrinuti da dolije u vatru njihove polemike što više ulja i to takvoga koje će dati što više gustog i neprozirnog crnog dima.

Proći će nekoliko godina, ne manje nego što je njemu bilo potrebno da konstruira taj agregat, prije nego što oni, pošto se naviknu na generator i njegov rad, dospiju do zaključka da je cijela ta kronokvantna tehnika najobičnija glupost, besmislena »zmešancija« oko jednog jedinog realnoga radnog čvora — perpetuum mobilea, vječnog motora »koji ne može postojati«.

A i mora tako. Zna se: baciš li pred svinje biserje, one ga neće ni

dirnuti. Stoga ga mora obložiti nečim drugim, što svinje vole i u što vjeruju, pa ma to bilo i...

Eric Frank Russell - *Šifra: Nemo*

Study in Still Life

Preveo *Aleksandar Gvoić*

— Strašno me ljuti — reče Purcell žučljivo — da danas čovjek ne može ništa dobiti samo na temelju stvarnih i hitnih potreba.

— Da, da — reče Hancock ne prekidajući pisanje.

— Ako nam i odobre zahtjev i pošalju određeni artikl

— nastavi Purcell oštro — onda je to iz sasvim drugih razloga, a nikako zbog hitnih potreba. Odobrenje za nabavku i isporuku tog artikla dobivamo samo zato što smo vrlo pomno ispunili odgovarajuće formulare, dali ih potpisati i supotpisati nadležnim glupanima i poslali ih odgovarajućim kanalima kompetentnim organima na Zemlji.

— Da — reče Hancock dok mu se vršak jezika pomicao zajedno s pokretima pera.

— Da, da, da — ponovi za njim Purcell povišenim tonom.

— Zar ne znaš reći ništa drugo nego samo »da, da«?

Hancock uzdahne, prestane pisati i obriše čelo rupčićem.

— Slušaj, bilo bi mnogo bolje da se prihvatiš posla za koji si plaćen. Gunđanje i prigovaranje ne vodi ničemu.

— A, molim te, za koji sam ja to posao plaćen?

— Ja mislim da bivši piloti svemirskih letjelica uopće ne bi smjeli raditi u administraciji. Ovakvima kakav si ti ni najmanje ne odgovara administrativni, rutinski posao.

— To nije odgovor na moje pitanje.

— Nalazimo se ovdje na Alipanu, novoosnovanom planetarnom sistemu B417 — počne Hancock dosadnim glasom —sa zadatkom da koordiniramo redoslijed dopreme osnovnih artikala sa Zemlje s obzirom na raspoloživi brodski prostor. Naša je zadaća također da rješavamo interne zahtjeve za nabavku određene robe te da određujemo koji artikli imaju prioritet pri isporuci.

— Ma nemoj! — reče Purcell ljutito. Zgrabi jedan formular i počne njime mahati. — Kakav bi prioritet, molim te lijepo, trebalo odrediti kad su u pitanju dvadeset četiri sanduka džina?

— Pogledaj malo bolje, pa ćeš vidjeti — odvrati Hancock. — Riječ je o uvozu Kategorije B. Osobno sam udario žig, a ti si potpisao taj zahtjev.

— Mora da sam bio slijep. Kako može džin imati pravo prvenstva

isporuke pred bocama s kisikom, na primjer? Tko to kaže, molim te lijepo?

— Letheren — Hancock se namršti i počne vrtjeti perom.

— Ako baš želiš znati, ni ja se ne slažem s takvom odlukom. Mislim da je to velika nepravda. Ali Letheren je na visokom položaju. Dok si još bio pilot mogao si mirne duše psovati rukovodeće ljude u administraciji, i ništa ti se nije dogodilo. No, sada nisi pilot nego obično uredsko piskaralo. Kao takav treba da znaš da baš nije uputno mrsiti račune službenim osobama visoka ranga. Njih, naime, stalno premještaju iz odjela u odjel i to na više položaje, jer sve više šefova umire od neprirodne debljine i pretilosti. Tko zna, za pet, deset ili petnaest godina Letheren može postati moj šef. To je, vidiš, razlog zbog kojeg mu baš ne bih želio pomrsiti račune.

— Ne misliš, valjda, da bi se on nakon toliko godina još sjećao da si mu ti odbio zahtjev za brzom isporukom džina?

— Ne samo da mislim nego sam i potpuno siguran. Zato sam i odobrio hitnu nabavu i isporuku tog džina, pa on neće imati razloga za ljutnju.

— Kakav je to sistem! — reče Purcell ogorčeno. Pogledao je mrko kroz prozor prema suncu B417. Osjetio je mučninu promatrajući njegov zelenkasti sjaj. — Dakle, obistinilo se sve ono čega sam se pribojavao prije mnogo godina; svemirom polako ali sigurno počinje vladati šačica starih budala koje rade protiv interesa Zemlje. U tome im sasvim nesvjesno pomaže mala grupa nadobudnih pilota kojima se neobično sviđa juriti po svemiru u raketnim brodovima. Oni postižu svoje ciljeve bez obzira na sve teškoće s kojima se susreću.

— Budući da si i sam jednom bio pilot, potpuno si neobjektivan kad je riječ o šefovima administrativnog aparata — reče Hancock braneći šefove. — Uostalom, netko mora obavljati i taj administrativni posao.

— Ne bih se ja bunio da su ti administrativni poslovi doista nužni.

— Ali da nema tih poslova, obojica bismo ostali bez namješten ja.

— To je točno. Dakle, na ovom planetu ima nas dvije tisuće koji grijemo stolice u raznim uredima i dajemo posla jedni drugima. Nakon određenog vremena bit će nas pet tisuća, pa zatim deset tisuća.

— To je dobro — reče Hancock radosno. — Kad do toga dođe, onda ćemo zacijelo biti unaprijeđeni. Što je veći broj pomoćnih službenika u administraciji, to će biti viši naš položaj.

— Možda. Premda mi nije ništa lakše pri duši, radujem se unapređenju. I ja sam od krvi i mesa i posjedujem sve ljudske slabosti. — Purcell srdito pogleda na svoj radni stol i nastavi. — Vjerojatno još nisam dosta star i zagrižljiv da bi se mogao pomiriti s gubljenjem vremena. Ima trenutaka kad bih mogao puknuti od jada kao ovo danas.

Hancock koji je nastavio pisati, opet odloži pero i upita:

— Što te sada muči?

— Evo, gledaj, tu je zahtjev jednog kukcologa.

— Entomologa — ispravi ga Hancock.

— Molim te pusti me da bar govorim kako hoću — reče Purcell. — Dakle, taj kukcolog traži nabavku uređaja za zračenje kobaltom 60. Težina uređaja iznosi 150 kg.

— Zašto mu treba taj uređaj?

— Da bi oblast Velike Šume očistio od neke vrste muha, prijenosnika opasne bolesti.

— Kako to namjerava izvesti?

— Prema stavci D7 njegova zahtjeva gdje se iznose RAZLOZI, on navodi da će mužjaci muha zračeni tim uređajem uspješno sterilizirati ženke s kojima se budu parili. On tvrdi da će uz dovoljan broj uhvaćenih mužjaka, nakon njihova zračenja i ponovnog puštanja na slobodu, moći uništiti cijelu tu vrstu. Kaže također da se prije nekoliko stoljeća Zemlja uspjela osloboditi trakavica, cece-muha i drugih insekata baš na taj način. Uvjerava nas nadalje da bi se tim postupkom cijelo područje Velike Šume moglo pretvoriti u korisnu površinu i da bi mnogi životi bili spašeni. Zbog toga zahtijeva prioritet isporuke.

— Mislim da ima pravo — prizna Hancock.

— Ti bi mu, dakle, odobrio takav prioritet?

— Svakako. Uvoz Kategorije A.

— To mi je drago čuti — reče Purcell. — Odmah se osjećam bolje kad vidim da mi kolega zna suvislo razmišljati. — Zatim mu pruži formular sa zahtjevom. — Pogledaj, neki je glupi i zatucani činovničić riješio tu molbu kao Kategoriju L. Dakle ovaj kukcolog neće dobiti svoj uređaj za uništavanje muha još bar sedam godina.

— Ja nisam rješavao taj zahtjev — usprotivi se Hancock bulјeći u formular. — Sjećam se da sam ga primio prije četiri mjeseca i poslao ga dalje Rohmu na obradu.

— Zašto njemu?

— Zato jer šumarstvo spada u njegovu nadležnost, i on je šef tog odjela.

— Ljudi moji! — reče Purcell. — Kakve veze imaju muhe sa šumarstvom?

— Područje Velike Šume spada u djelokrug rada Rohmova odjela i sve što se tamo nalazi njihova je briga.

— A on je taj zahtjev riješio kao uvoz Kategorije L. Taj mora da je lud.

— Ne smijemo sumnjati u rad i efikasnost drugih odjela — odgovori Hancock. — Možda ima na tisuće drugih artikala koji su Rohmu potrebniji. Recimo, medicinska oprema.

— Da, osobito lijekovi kojima će izliječiti vrtoglavicu u ljudi koje

su ubole one opasne muhe — brzo će Purcell. — Da su pioniri svemira postupali poput nas, oni bi još skupljali potvrde o rođenju i vjenčanju pripremajući se za let na Mjesec. — Uzeo je natrag formular i pogledao ga s gađenjem. — Ljut sam na onaj Letherenov džin. Osim toga, ne volim okus tog pića. Podsjeća me na smrad pseće strvine. Ako on može smicalicama progurati na brod sanduk pića, zašto i mi ne bismo mogli ugurati taj aparat za zračenje kobaltom 60?

— Ovaj sistem ne možeš izigrati — izjavi Hancock. — Bar ne tako dugo dok ne postaneš jedan od rukovodećih ljudi u administraciji.

— Ovog trenutka najavljujem rat sistemu — reče Purcell. Posegne za novim formularom i počne ga ispunjavati. — Upravo podnosim zahtjev za prioritetnu isporuku uređaja za uništavanje insekata u ime planeta Nemo.

— Nemo? — Hancock ga pogleda zapanjeno. — Što je to?

Purcell nehajno mahne rukom prema prozoru.

— Novootkriven planet tamo gore u svemiru.

Odgurnuvši stolicu, Hancock se odgega do prozora i počne promatrati nebo. Dugo je gledao, ali baš ništa nije vidio. Nakon nekoliko minuta vrati se sav zadihan, obriše znojno čelo i podigne interfonsku slušalicu.

— Spusti slušalicu! — bijesno će Purcell. Hancock brzo vrati slušalicu na mjesto i reče:

— Ako su počeli radovi na novom planetu, onda me je Collisterov odjel morao o tome službeno obavijestiti. Ne sviđa mi se ova usmena predaja najnovijih vijesti privatnim putem. Svi važniji podaci i obavještenja moraju se slati pismenim putem i dostavljati pojedinačno nadležnim referentima.

— Collisterov odjel nema pojma o planetu Nemo.

— Zbilja? Kako to?

— Jer sam ja to sve izmislio — reče Purcell ravnodušno.

— TI si sve IZMISLIO?

— Baš tako. — Popunivši obrazac, Purcell lupi po njemu velikim, crvenim pečatom s oznakom TP, a onda pritisne manji žig na kojem je pisalo ISPORUKA VIA ALIPAN B417. Dok je Hancock zurio u njega, on je potpisao zahtjev i gurnuo ga u pneumatsku cijev. Za četiri minute radio-faksimil bit će poslan na Zemlju.

Hancock reče zgranuto:

— Ti si lud.

— Slažem se s tobom — prizna Purcell potpuno mirno.

— Pa oni neće htjeti primiti zahtjev u ime neregistriranog planeta bez službene potvrde o njegovu otkriću i bez podataka o njegovim koordinatama.

— Zahtjev je dokument i potvrda sam po sebi, a ja sam priložio koordinate.

— Oni će to provjeravati — upozori ga Hancock.

— Kod koga? U odjelu za planet Nemo?

— Takav odjel ne postoji — reče Hancock.

— Točno. Dakle morat će provjeriti cijelu stvar kod Yehudija.

— Prije ili kasnije oni će ustanoviti da su prevareni. A onda će biti neprilika. Upozoravam te. Purcellu, da ne želim snositi bilo kakvu odgovornost za tvoje postupke. Ja službeno pojma nemam o čemu je ovdje riječ. To je potpuno i samo tvoja zamisao.

— Ne brini. Preuzimam na sebe svu odgovornost za ovu hvalevrijednu inicijativu. Do onda, kukcolog će već dobiti svoju opremu i sve će muhe već biti uništene.

Hancock se smirio za pet minuta, a onda se ponovo strahovito uzrujao sjetivši se nečega.

— Ako oni ukrcaju teret od 150 kilograma znanstvene opreme, onda postoji vrlo velika vjerojatnost da neće utovariti džin.

— E, to mi se baš sviđa u svemu tome.

— Letheren će pomahnitati od bijesa.

— Neka pomahnita — reče Purcell. — Bar se neće praviti važan.

— Purcellu, ja za ovo ne preuzimam nikakvu odgovornost.

— To si već maloprije rekao. — Zatim doda pakosno. — Upamti dobro, Hancock; ja nisam tako glup kao što možda izgledam!

*

Ovaj službeni zahtjev stigao je na Zemlju i to na Bonhoefferov radni stol, budući da je on bio šef Odjela za službene pošiljke. Bonhoeffer je bio tip muškarca koji se sviđao ženama, pravi ljepotan, visok, mišićav i usto neizmjerno glup. Svoj je visoki položaj zauzimao zahvaljujući činjenici da se broj prispjelih pošiljki u periodu od deset godina povećao dvanaest posto, a broj njegovih službenika čak sto četrdeset posto.

Nevoljko, Bonhoeffer je uzeo zahtjev u ruke. To mu je, uostalom, bio i jedini papir na radnom stolu. Njegovi su »robovi« već pokupili sve predmete koje je trebalo rješavati, oslobađajući ga tako svih poslova. Obično bi mu ostavljali samo kompliciranije slučajeve. Njemu je to odgovaralo savršeno; imao je dovoljno slobodnog vremena i nije morao razbijati glavu kojekakvim glupostima.

Gledajući ovaj zahtjev, znao je da se u njemu nalazi neka »kvaka« i da će morati upotrijebiti svu svoju inteligenciju i oštroumnost kako bi ustanovio u čemu je problem. Pročitao je formular vrlo polagano i pažljivo od početka do kraja, i to četiri puta. Činilo mu se da je sve u redu, a to ga je uznemirilo.

Znao je da će morati pozvati osobu koja je svu odgovornost prebacila na njega i pitati je što ona misli o tome predmetu.

Pogledao je u lijevi gornji kut formulara da vidi tko je ta osoba. Vidio je inicijale F. Y. Znaci, osoba o kojoj je riječ je Feodor Yok. To je

mogao i očekivati. Yok je bio pametna glava i volio se pravniti važan u svome poslu. Bio je sličan Rasputinu s kratko ošišanom kosom. Bonhoeffer bi radije umro nego pitao Yoka za savjet i mišljenje.

To je još više otežavalo cijelu stvar. Pomno je proučio zahtjev još četiri puta, no ništa u njemu nije ukazivalo na teškoće. Tada se dosjeti da ipak postoji izlaz iz ove neugodne situacije. I on može prenijeti odgovornost i teškoće na nekoga drugog! I to, po mogućnosti, na nekog štrebera. To je bar bilo lako...

Pritisnuo je jednu od mnogih tipki na svome radnom stolu i naredio:

— Pošaljite mi Quaylea.

Quayle je došao svom uobičajenom točnošću. Doimao se kao izgladnjeli kunić, i taj je svoj nedostatak nastojao prikriti vojničkom pokornošću. Lice mu je odisalo poslušnošću osobe koja će salutirati čak i onda ako s pretpostavljenim razgovara telefonski.

— A, Quayle! — počeo je Bonhoeffer svisoka. — Pratim vaš rad i napredak već duže vremena i s velikim zanimanjem.

— Zaista, šefe? — reče Quayle blistajući od zadovoljstva.

— Da, zaista. Ja vrlo pomno pratim što ljudi rade, premda oni nisu toga svjesni. Istinsko mjerilo sposobnosti jednog rukovodioca je njegova umješnost da svoju odgovornost prenese na potčinjene. Zbog toga on mora dobro poznavati svoje službenike i imati razumijevanja za njih. On će na taj način uočiti da su neki stručniji i sposobniji od drugih. Shvaćate o čemu govorim, Quayle?

— Da, šefe — složi se Quayle, trudeći se da shvati što bolje Bonhoefferove riječi.

— Yok mi je uputio ovaj predmet da bih ga osobno razmotrio i proučio. — Bonhoeffer mu pruži formular. — Upravo sam se spremao da ga pošaljem na dalje rješavanje, kad mi je palo na pamet da ne bi bilo loše da i vi proučite predmet. Zanima me, naime, da li ćete i vi uočiti problem koji se tu pojavljuje i isto tako brzo, kao Yok i ja, donijeti odluku o tome što treba poduzeti.

Quayleova je zanosa nestalo u trenu, a lice mu je dobilo izraz uhvaćena štakora. Proučavao je zahtjev vrlo temeljito, čitajući ga od početka do kraja nekoliko puta.

Konačno je progovorio nesigurnim glasom:

— Mislim da je zahtjev u redu, jedino što se odnosi na Nemo. Ne sjećam se da sam taj planet vidio na popisu.

— Vrlo dobro, Quayle, vrlo dobro — pohvali ga Bonhoeffer. — A, što bi, prema vašem mišljenju, trebalo učiniti?

— Pa — nastavi Quayle silno ohrabren premda su mu se koljena još tresla — budući da zahtjev dolazi preko Alipana, koji se nalazi na našem popisu, smatram da je on valjan bar što se tiče našeg odjela. Ja bih ga poslao znanstvenom odjelu koji treba potvrditi iznijete razloge i

točnost specifikacije.

— Odlično, Quayle. Zaista mogu reći da ste ispunili moja očekivanja.

— Hvala, šefe.

— Ja sam uvijek pristalica pohvale kad to netko zaslužuje. — Bonhoeffer se neiskreno osmjehnu sugovorniku. — Budući da već imate zahtjev u svojim rukama, možete ga riješiti do kraja. Yok mi ga je doduše poslao, no meni bi bilo mnogo draže da ga vi osobno obradite.

— Hvala, šefe — ponovi Quayle u zanosu i iziđe iz sobe. Bonhoeffer se zavali u stolicu gledajući sa zadovoljstvom prazan stol.

*

Nakon tri tjedna Znanstveni odjel je svečano potvrdio i dao pismenu izjavu da uređaj za zračenje kobaltom 60 stvarno postoji i da je razmnožavanje muha nakon obrade tim instrumentom nemoguće. Quayle je tu potvrdu, uz postojeći zahtjev, poslao Odjelu za nabavu kao hitni predmet.

Osjećao je da je njegov postupak potpuno opravdan unatoč tome što se tajanstveni Nemo još nije nalazio na službenom popisu. Uostalom, Bonhoeffer ga je ovlastio da poduzme sve što je potrebno, a Znanstveni odjel je prema svim propisima potvrdio da je zahtjev osnovan. Dakle, osigurao se s obje strane, jer Quayle je bio takav tip čovjeka na čemu mu se moglo zavidjeti.

Zahtjev i priložena potvrda sada su došli do Stanislanda, goropadne i prgave osobe koju su svi nazivali kojekakvim pogrdnim imenima, naročito onima u vezi s kujinim potomstvom. Stanisland je pročitao prispjele dokumente i ljutito zagunđao jer je po stoti put bio u uobičajenom škripcu. Njegov prodajno-nabavni odjel morao je znati gdje se sve artikli mogu nabaviti bez obzira da li je bila riječ o kikirikiju ili umjetnim hormonima. Za to je i postojala vrlo velika i bogata priručna knjižnica, no traženje materijala u njoj bilo je ravno istraživačkoj ekspediciji. Knjižnica je inače služila uglavnom zato da bi se glavešinama pokazalo koliko je opsežan posao ovog odjela.

Mnogo je lakše bilo uputiti nekoliko odgovarajućih pitanja pravoj osobi nego krenuti u safari kroz neprobojnu prašumu knjiga. Osim toga, Stanisland je morao znati sve podatke, jer su njegovi službenici bili uglavnom glupi i slaboumni. I u ovom slučaju, kao i svaki put, primijenio je svoju omiljenu taktiku. Namrgođeno je pogledao oko sebe da bi se uvjerio da ga nitko ne promatra i strpao dokumente u džep, zatim je ustao, promrmljao nešto o zahodu i izišao.

Hodajući polagano prošao je kroz tri hodnika, došao do skupine telefonskih govornica, ušao u jednu, nazvao Znanstveni odjel i rekao da želi govoriti s Williamsom. Izgovorio je to ime preko volje, jer je po njegovu mišljenju Williams bio predodređen za ludnicu.

Kad se Williams javio, Stanisland je rekao:

— Ovdje Stanisland iz nabavnog odjela.

— Kako vaša žuč? — pozdravi ga Williams svjestan da su jednaki po rangu i da nitko nikome nije šef.

Ne osvrćući se na to pitanje, Stanisland nastavi:

— Vaš je odjel izdao potvrdu D2794018 u vezi s uređajem za zračenje kobaltom 60 prema zahtjevu s Alipana.

— Ne vjerujem vam na riječ — reče Williams. — Ponovite taj broj još jedanput i pričekajte dok ne pronađem kopiju.

Stanisland mu je dao broj i čekao. Stajao je držeći slušalicu deset minuta znajući dobro da je Williamsu trebala jedna minuta da pronađe kopiju, a da ga je onih preostalih devet minuta namjerno pustio da čeka. No, tu on nije mogao ništa učiniti. Konačno, Williams se ponovo javio:

— Zaboga, zar još čekate? — upitao je podrugljivo. — Mora da nemate što raditi na odjelu.

— Da smo baš tako besposleni kao neki drugi odjeli, ne bismo ih morali pitati za savjete — povikao je Stanisland. — Tada bismo imali dosta vremena da sami pronađemo potrebne podatke.

— Aha! — reče Williams slavodobitnom zlobom. — Znači, ne znate gdje biste našli uređaj za zračenje, zar ne?

— Nije riječ o tome — odvrati Stanisland. — Riječ je o uštedi vremena u pronalaženju podataka. Ako tražim pod K kao kobalt, zacijelo neću naći ono što tražim. Podatke neću naći niti pod Z kao zračenje. Niti pod Š kao šezdeset. Za otprilike tjedan dana ustanovit ću da se tražene informacije nalaze pod H, jer je ispravni tehnički naziv uređaja hiperdidlički uređaj ili slično. Sve bi bilo mnogo jednostavnije da vi pametnjakovići dajete artiklima prava imena i da se toga držite.

— Sramota — reče Williams.

— Dalje — nastavi Stanisland zajedljivo — svi dodatni podaci namijenjeni našoj knjižnici dolaze nam tek nakon sedam godina. Zašto? Zato što ih vaši nazovi-službenici drže u ladicama i arhivi sve dok potpuno ne zastare.

— Ti su nam dodatni podaci potrebni da i mi držimo korak s vremenom — pokušao je objasniti Williams. — Znanstveni odjel je taj koji ne smije sebi dopustiti da zaostane za razvojem nauke.

— Dakle, vidite — reče Stanisland pobjedonosno — mene ne zanima ni najmanje tko je bio proizvođač prvih uređaja za zračenje u ona davna vremena kad je televizija još bila dvodimenzionalna. Mene zanima tko ih proizvodi DANAS. Ne bih želio Abelsonu poslati službenu žalbu o zakasnjelim podacima i namjernom ometanju u radu.

— Da li vi to meni prijetite? — upita Williams. Stanisland ponovo počne vikati.

— Ne želim doći u sukob s Abelsonom. Znate i sami kakav je.

— Da, znam, znam. — Williams rezignirano uzdahne. — Pričekajte malo. — Ovaj put ga nije bilo dvanaest minuta, a kad se vratio izdiktirao je kratak popis imena i adresa.

Vrativši se svome radnom stolu, Stanisland je prepisao sva ta imena učisto, priložio popis zahtjevu i potvrdi i poslao cijeli taj snop nižem službeniku.

Glasom koji je jasno odzvanjao cijelim uredom, rekao je:

— Sreća je što je ovaj zahtjev dospio u moje ruke. Sasvim slučajno poznajem sve one koji proizvode taj uređaj. Potrudite se sada da što prije dobijete njihove proračunske cijene i onda ih dostavite meni osobno.

Pogledao je zadovoljno sve oko sebe, uživajući u njihovim smrknutim licima i znajući da ga mrze iz dubine duše. Pokazao je on njima tko ima najviše zasluga i šanse za unapređenje

*

Poduzeće FORMAN ATOMICS ponudilo je najnižu cijenu i najbrže rokove isporuke. Mjesec dana kasnije dobili su nalog da hitno pošalju potvrdu o svom statusu ovlaštenog dobavljača. To su odmah učinili. Nakon tri dana morali su također poslati garantnu izjavu da se među njihovim službenicima nalazi deset posto bivših astronauta. Poslali su i to. Dva agenta obavještajne službe posjetili su njihovu upravu i utvrdili sa zadovoljstvom da je zastava na vrhu jarbola originalna zemaljska.

U međuvremenu pomoćni službenik iz Odjela za kontrolu financija pregledao je kartoteku Odjela za proizvodna poduzeća uz pomoć dvojice nižih činovnika iz ove zavjetrine. Oni su svi zajedno provjerili da ni jedan jedini dolar Formanova kapitala ne pripada predstavniku neke strane sile, osobno ili preko zastupnika. Ovdje treba reći da tu strane sile uopće nije bilo, no to u cijelom slučaju uopće nije bilo bitno.

U ovome trenutku prvobitni zahtjev za nabavu i isporuku uređaja za zračenje kobaltom 60 imao je u prilogu ove dokumente:

1. Potvrdu Znanstvenog odjela.

2. Interodjelnu karticu s potpisom Quaylea kojom on obavještava Stanislanda da je predmet dostavio njemu na obradu.

3. Ista takva kartica s potpisom Bonhoeffera kojom on potvrđuje da je izdao naređenje Quayleu da proslijedi predmet.

4—11. Osam ponuda proizvođača za isporuku uređaja za zračenje. Formanova ponuda imala je pečat »Prihvaćeno«.

12. Kopija o statusu Formana kao ovlaštenog dobavljača.

13. Formanova garantna izjava.

14. Izvještaj obavještajne službe o zadovoljavajućem stanju u poduzeću FORMAN ATOMICS.

15. Izvještaj Odjela za financije koji navodi isto kao i stavka 14, samo opširnije.

Stavka dvanaest predstavljala je vrlo star i potpuno beskoristan pokušaj da se izigra sistem. Prije mnogo, mnogo godina netko je strahovito pogriješio i pozvao u pomoć jednog člana Instituta za sinergističku statiku Kolumbijskog sveučilišta. Smatrajući da je pravac najkraća udaljenost između dvije točke, pridošlica je izumio opći sistem državnih ovlaštenja koji bi po njegovu naivnom mišljenju ukinuo stavke 13, 14 i 15.

Ovaj podli pokušaj da se ukinu tri odjela jednim udarcem, urodio je jedinim pravednim plodom: osnovan je, naime, novi odjel čija je nadležnost bila stavka 12, a svi drugi odjeli i dalje su ostali na snazi. Zbog svega toga, autor prvobitnog elaborata premješten je na brzinu u najudaljenije područje skupine Bootes.

Stanisland je dodao stavku 16 na interodjelnu karticu kojom obavještava Taylora, šefa nabavnog odjela, da je ovaj predmet riješen i da sada on treba poslati narudžbu. Taylor, koji je bio stari zec, pokazao je što on misli o takvoj neprimjerenoj žurbi. Skinuvši već raširenu spajalicu, dodao je tome snopu i svoju cedulju, pričvrstio je velikom kopčom i sve vratio Stanislandu.

Na cedulji je pisalo:

»Vjerojatno znate da pošiljka gornjeg opisa možda ne spada u nadležnost Odjela za testiranje instrumenata. Ako je to točno, onda ćemo morati zatražiti potvrdu od Ureda za standarde. Poduzmite odmah sve što treba u skladu s našim traženjem.«

Ovo je natjeralo Stanislanda da se hitro uputi u šetnju hodnicima kako bi mu se ispario naglo stvoreni gnjev. Nikada mu se nije sviđao Taylor koji je očigledno uživao u svome šefovskom položaju i sadistički gnjavio i mučio svoje podređene. Osim toga, taj je tip u svoje slobodno vrijeme uzgajao miševe šarene dlake. Oči su mu bile sitne, a zalisci se pomicali gore-dolje tako da je bio slika i prilika svojih omiljenih štićenika.

Kad se malo primirio, Stanisland se vratio svome radnom stolu, pozvao pomoćnog službenika i pružio mu snop svih dokumenata uz cedulju na kojoj je pisalo »Možete li ispitati ovaj instrument?«

Za deset dana svi su se papiri vratili uz priloženi odgovor koji je glasio:

»Testirati možemo samo zračenje. Ne možemo ispitivati njegovu funkcionalnost. Za to bi nam trebala određena količina navedenih insekata, odnosno Nemo muha. Uputiti na Odjel uvoza (Suzbijanje štetočina).«

Stanisland je telefonirao Chaseu, koji se upravo sunčao uz prozor, a ovaj je osorno rekao:

— Uvoz zabranjen!

— Možete li navesti prema kojim propisima? — upitao je Stanisland.

— Naravno! — odsiječe Chase kratko. — Pogledajte propise o bakteriološkoj zaštiti, svezak treći pod naslovom Insekti s drugih planeta, dio četrnaesti Poznati ili mogući prijenosnici bolesti, citiram...

— Nije potrebno — reče Stanisland prekidajući ga. — I onako mi sve to morate napisati u izjavi.

— U redu. Dajte mi broj zahtjeva, a ja ću vam poslati dokumentiranu zabranu.

— Ne znam što će odjel za ispitivanje učiniti u ovim okolnostima.

— To je njihova stvar, a ne vaša — savjetovao ga je Chase. — Budite pametni!

Nakon određenog vremena, odnosno za tri tjedna, Chaseova zabrana je prispjela sa svim žigovima, potpisima i supotpisima. I ona je priložena uz snop papira koji je postajao sve deblji. Stanisland je sada bio suočen s vrlo ozbiljnim pitanjem: da li je dovoljno uređaj ispitati samo s obzirom na zračenje i da li je to u skladu s propisima. Riješiti taj problem na ovaj ili onaj način značilo bi doći do odluke. A, to je mogao samo netko na odgovornom položaju.

Da, Taylor!

*

Pri pomisli da će morati razgovarati s Taylorom i vjerojatno ga pitati za savjet, obuzela ga je tuga i jad. Drugim riječima, to je značilo da on, Stanisland ne može skupiti potrebnu hrabrost za takav susret. No, alternativa je bila još gora, naime da prekorači svoju nadležnost. Protrnuo je od straha pri samoj pomisli na to. .

Svi su papiri dva dana ležali na njegovu stolu dok je on pokušavao pronaći nekakav drugi izlaz iz te situacije. No, na žalost, drugog izlaza nije bilo. Ako stavi taj cijeli svežanj dokumenata na Taylorov stol i onda se iznenada razboli, Taylor ne bi ni prstom maknuo čekajući njegov povratak. Kad bi poslao cijeli slučaj drugom odjelu na rješavanje, oni bi ga zlurado vratili uz pismenu opasku o narušavanju reda i nedostatku priložene narudžbenice. Bilo je neizbježno da se susretne s Taylorom.

Konačno je skupio svu hrabrost, psihički se pripremio, ušao u Taylorovu sobu, predao mu dokumente i upozorio ga na posljednja dva stavka.

— Tu se jasno vidi da se ne može obaviti odgovarajuće ispitivanje uređaja zbog ograničenja i zabrane uvoza.

— Da, dragi moj Stanislande — rekao je Taylor, na svoj uljudan, ali neugodan način. — Iskreno rečeno, očekivao sam ovakvu vrstu teškoća.

Stanisland nije rekao ništa.

— Prilično sam iznenađen da tako nešto niste mogli unaprijed predvidjeti — dodao je Taylor oštro.

— Oprostite, šefe, ja zaista imam mnogo posla, a često nije moguće predvidjeti baš sve pojedinosti.

— Držim da je djelotvornost u poslu mnogo važnija od isprika — primijetio je Taylor milozvučnim glasom. A za mene je mjerilo efikasnosti u poslu sposobnost rješavanja spornih predmeta na takav način da naš odjel može uvijek predočiti dokumentirane i opravdane dokaze za sve slučajeve koje rješava, naravno ako se za to ukaže potreba. Drugim riječima, ako smo mi čisti i ako nismo počinili nikakve rutinske pogreške, ne tiču nas se ni najmanje greške što su se potkrale u radu drugih odjela. Da li me razumijete, dragi moj Stanislande?

— Da, šefe — reče Stanisland lažnom poniznošću.

— Dobro! — Taylor se zavali u naslon stolice, stavi palce u izrez rukava i pogleda ga kao da je Stanisland jedan od njegovih šarenih miševa. — Dakle, jeste li donijeli narudžbenicu da je potpišem?

Stanisland je pocrvenio do ušiju i progutao »knedlu«.

— Nisam, šefe.

— A zašto niste?

— Mislio sam da bi trebalo najprije dobiti vaše odobrenje i odluku o tome da li je ispitivanje zračenja dovoljno u ovom slučaju.

— Moje odobrenje? Moju odluku? — Taylor je upitno podigao obrve. — Jeste li poludjeli? Ja ne donosim nikakve odluke niti zaključke u ime drugih odjela, valjda to znate?

— Znam, ali...

— Svaki onaj tko ima moralne snage da istini pogleda u oči — prekine ga Taylor lupkajući kažiprstom po snopu dokumenata — može se uvjeriti da ovdje imamo pismenu izjavu odgovarajućeg odjela da se taj uređaj može podvrgnuti ispitivanju. To je sve što nam treba. Pitanje kako će se to ispitivanje obaviti i što će se ispitivati uopće nas se ne tiče. Imamo dosta vlastitih obaveza i odgovornosti da bismo mogli preuzimati i one koji su stvari drugih odjela.

— Razumijem, šefe — složio se Stanisland, ne želeći ulaziti u dalju prepirku.

— Rješavanje ovog predmeta već uvelike kasni — nastavi Taylor. — Zahtjev je postavljen prije godinu dana. Sramota!

— Uvjeravam vas, šefe, da to nije moja...

— Prestanite se ispričavati i poduzmite što treba.

— Želite li da odmah ispostavim narudžbenicu?

— Nije potrebno. Donesite knjigu narudžbenica, dajte je mojoj tajnici i recite joj da ću se ja osobno pozabaviti tim poslom.

— U redu, šefe.

Stanisland se udalji, osjećajući gnjev i olakšanje u isto vrijeme.

Uzeo je knjigu s narudžbenicama i odnio je tajnici. Ona je bila žena bezizražajna lica koja mu se uvijek potajno divila. Ime joj je bilo Hazel.

*

Dakle, stvari su ipak krenule u vezi s tim uređajem. Najprije je poslan zahtjev za nabavu, zahtjev je provjeren i odobren, dobiven je proračun troškova izrade i naručen je uređaj. Sada je još samo preostalo da poduzeće FORMAN ATOMICS isporuči uređaj za zračenje, da ga Odjel za ispitivanje testira, da Odjel za transport odobri otpremu na Alipan, te da ga Odjel za utovar ukrca na odgovarajući svemirski brod.

Doduše, još je desetak odjela moralo obraditi sve veću gomilu dokumenata i potvrda u vezi s tim zahtjevom. Oni su još zadržali predmet pune dvije godine, dok na kraju svog mukotrpnog puta nije stigao i do posljednjeg prebivališta u Odjelu za dokumentaciju i arhiv. No, to su sve bili odjeli koji su proučavali taj predmet nakon njegove otpreme, pa svi oni dugi dani, tjedni i mjeseci koje su utrošili igrajući se priloženim dokumentima, uvjerenjima i potvrdama nisu imali nikakvu ulogu, budući da je uređaj već bio na najboljem putu da krene prema odredištu. Sada se na požurivanja s Alipana moglo otresito odgovoriti da su poduzete sve mjere.

Stanisland se smirio i opustio zadovoljan što je uspio savladati tu prepreku bez većih sukoba s Taylorom. Uživao je također što je svoje pomoćne službenike u uredu mogao još jedanput podsjetiti, da je on bio taj koji je pronašao potrebne podatke o jednom rijetkom uređaju, a da se prije toga nije morao poslužiti priručnom knjižnicom. Kad im je to utuvio u glavu, nastavio je svoj rutinski posao i pomalo počeo zaboravljati cijeli slučaj. No, to nije trajalo dugo.

Otprilike za šest tjedana, telefon na njegovu stolu prodorno je zazvonio i onda se začuo glas:

— Ovdje Keith iz Inspekcije.

— Da? — zabrinuto se javio Stanisland. Nikad nije čuo to ime.

— Imamo nekih teškoća ovdje — nastavio je Keith cmoknuvši ustima. — Obratio sam se na Odjel za utovar u vezi s tim, oni su me uputili na Odjel za transport, ovi na Ispitivanje, a Odjel za ispitivanje uputio me je na Nabavni odjel. Prema dokumentima vidim da je narudžbu izvršio Taylor, a da ste vi rješavali taj predmet.

— Što nije u redu? — upita Stanisland osjećajući da sugovornik želi svaliti odgovornost na njega.

— Na popisu robe koju treba ukrcati na brod Starfire nalazi se i uređaj za zračenje kobaltom 60 koji treba isporučiti Alipanu. Isporučilac je poduzeće Forman atomics prema vašoj narudžbi broj BZ1-10127.

— Pa što?

— Odjel za ispitivanje izdao je potvrdu da zračenje uređaja zadovoljava — nastavi Keith. — Znate li što to znači?

Stanisland nije imao pojma što bi to moglo značiti, ali to nije želio priznati. Izbjegao je odgovor pitanjem:

— Kakve to veze ima s ovim odjelom?

— Ima to i te kakve veze s nekim odjelom, — odvrati Keith. — Ne mogu svi odbijati odgovornost.

Još tapkajući u mraku, Stanisland reče oprezno:

— Možda ću o tome morati obavijestiti Taylora ili Abelsona. Oni će zahtijevati da im iznesem vaš prigovor od riječi do riječi. Zašto ne biste o svemu tome poslali pismenu obavijest?

— Nemoguće — reče Keith. — Za to više nema vremena. Brod polijeće večeras.

— U redu. Što ću, dakle, reći Tayloru? Keith je uletio u zamku i rekao:

— Ovaj uređaj s kobaltom 60 ne može zračiti na zadovoljavajući način ako pri tom nije radioaktivan. Zbog toga dolazi pod udar stavke Opasni teret. Brod Starfire ne može preuzeti otpremu ako ne dobijemo potvrdu da je uređaj propisno zaštićen i da neće ugroziti ostali teret.

— Oh? — reče Stanisland osjećajući da ga od uspona na vrh dijele samo ljestve.

— Takvu je potvrdu trebalo izdati već mnogo ranije — dodao je Keith bezobrazno. — Netko je zabrljao. Imam u ruci snop papira debeo deset centimetara u kojem se nalaze svi mogući dokumenti, ali te potvrde nema.

Razljućen ovim riječima, Stanisland se izdere:

— Ne vidim razloga zašto bi izdavanje takve potvrde trebalo spadati u nadležnost ovog odjela.

— U Odjelu za ispitivanje kažu da su oni prethodno izjavili da mogu ispitati samo zračenje uređaja i da ste vi pristali na takvo rješenje — odvrati mu Keith. — Dokumenti pokazuju da je njihova izjava točna. Sve je tu preda mnom na stolu.

— To je samo puka isprika — tvrdio je i dalje Stanisland — Vaša je dužnost da ih prisilite da ispitaju uređaj s obzirom na njegovu opasnost za okolinu.

— Naprotiv — brzo će Keith — moja dužnost nikad nije bila nit će biti da ispravljam greške drugih odjela. Starfire polijeće večeras u deset. Ako ne nabavite potvrdu, uređaj neće biti otpremljen. Sredite to kako znate. — Prekinuo je vezu onemogućujući na taj način svaku dalju prepirku.

*

Stanisland je dugo razmišljao o ovoj nepravdi, a onda je ponovo pošao k Tayloru poput gomile jada. Taylor je, čuvši vijesti, počeo naglas meditirati o ljudima koji ne mogu ništa napraviti, a da ne

izazovu neprilike. Onda je zgrabio telefon i desetak minuta izmjenjivao optužbe s Jurgensenom iz Odjela za ispitivanje. Jurgensen, okorjeli neženja, glatko je odbio preuzeti bilo kakvu odgovornost.

Mrko gledajući Stanislanda, Taylor je sada pokušao prebaciti krivnju na Znanstveni odjel. No, Williams mu je vrlo oštro rekao što misli o svemu tome. Gunđajući sebi u brk, telefonirao je Keithu koji mu se podrugljivo nasmijao i ozbiljnim tonom ponovio svoju prijašnju izjavu da ako ne nabave potvrdu, nema ni otpreme.

Na kraju je odgurnuo telefon i rekao:

— Dakle, dragi moj Stanislande, lijepu ste gužvu napravili.

— Ja? — reče Stanisland paraliziran ovakvom himbenom izjavom.

— Da, vi.

Ovo je prevršilo mjeru. Stanisland je povikao:

— Ali, vi ste odobrili narudžbu i sami je riješili.

— Da, to sam učinio pod pretpostavkom da su zadovoljeni svi rutinski uvjeti i to na vrijeme, što uvijek očekujem od svojih podređenih. Očito je da moja očekivanja nisu ispunjena već iznevjerena.

— To zaista nije pošteno, šefe, jer...

— Šutite! — Taylor je razmetljivo pogledao na svoj ručni sat. — Preostalo nam je još sedam sati do odlaska Starfirea. Odjel za ispitivanje i Znanstveni odjel neće nam izdati potvrdu koju traži Keith. Mi sami nemamo ovlaštenja da izdamo takvu potvrdu, ali je moramo negdje namaknuti. Razumijete li, Stanislande?

— Da, šefe.

— Budući da ste vi neposredno odgovorni za ovaj ozbiljni propust, na vama je da sve to i ispravite. Idite i malo mućnite glavom. Vratite se kad smislite nešto pametno.

— Pa, ja ne mogu krivotvoriti potvrdu, šefe — protestirao je Stanisland.

— To vam nitko nije ni rekao — kiselo će Taylor. — Rješenje, ako ono uopće postoji, mora biti u skladu s postojećim propisima i unutar postojećih zakona. Na vama je da ga pronađete. I nemojte razmišljati predugo.

Nakon nekog vremena krenuo je u šetnju prema telefonskim govornicama gdje je mogao nesmetano razgovarati, nazvao Znanstveni odjel i tražio Williamsa.

— Williamse — rekao je laskajući — bio sam prisutan kad vas je Taylor pokušao navući na tanak led. Uopće mi se nije sviđao njegov stav.

— Niti meni — reče Williams.

— Vi ste nam mnogo puta pomogli u raznim situacijama —trudio se Stanisland u svojim pohvalama. — Želio bih da znate koliko sam

vam zahvalan za sve to, premda Taylor tako ne misli.

— Vrlo ste ljubazni — reče Williams zlobno se smijući. —Usprkos svim vašim pohvalama ipak nećete uspjeti izmamiti od našeg odjela dokument koji nismo ovlašteni izdati.

— To mi uopće ne pada na pamet — uvjeravao ga je Stanisland. — Ni u snu ne bih na to pomislio.

— Taylor je to ipak pokušao. On valjda misli da ima posla s gomilom naivčina.

— Znam — reče Stanisland grabeći priliku koja mu se sama pružila. — Bit ću iskren. Zanima me da li biste bili voljni da mi pomognete da Tayloru zadam udarac.

— Kako?

— Dajući mi neku sugestiju o tome kako da riješim taj problem opasnog tereta.

— A zašto bi to bio udarac Tayloru?

— On misli da može sa mnom raditi, što hoće. Želio bih mu pokazati da nije baš tako kako on misli. Neke od ovih šefova treba naučiti pameti. — Zastao je, a onda dodao lukavo: — Abelsona, na primjer.

Spominjanje tog imena imalo je zaista učinka na Stanislandova sugovornika i Williams je rekao ne oklijevajući ni trena:

— Dobro, reći ću vam nešto.

— Što? — upita Stanisland nestrpljivo.

— Nijedno ugledno poduzeće, kao na primjer Forman Atomics, neće isporučiti radioaktivni uređaj bez odgovarajuće zaštite. Vrlo je vjerojatno da sedamdeset posto težine cijelog uređaja otpada na njegov zaštitni dio. Pitajte firmu Forman i oni će vam sve objasniti, i to pismeno.

— Williamse — reče Stanisland oduševljeno. — To vam nikad neću zaboraviti.

— Vi hoćete — usprotivi se Williams — ali ja neću. Stanisland je odmah telefonirao poduzeću Forman Atomics i objasnio sve pojedinosti tog slučaja. Oni su reagirali vrlo brzo: poslat će, u roku od dva sata po specijalnom kuriru Keithu, pismenu potvrdu o zaštitnoj opremi uređaja. Stanisland je odahnuo kao da mu se veliki kamen odvalio sa srca.

*

Slijedećih nekoliko dana Stanisland je s prikrivenom zluradošću očekivao Taylorov poziv. No, čekao je uzalud. Stanisland nije znao da je Taylor nazvao Keitha da čuje što se dogodilo. Taylor je tada shvatio da bi razgovor sa Stanislandom omogućio ovome da trijumfira. A to je bilo potpuno nezamislivo da šef iskazuje počast podređenome. I tako je Stanisland i dalje čekao, najprije silno razočaran, zatim rezigniran, dok na kraju nije zaboravio na sve to.

Tjedni su prolazili, a svežanj papira provlačio se kroz razne urede i postajao sve teži. Jednog je dana tako stigao i do Odjela za dokumentaciju. Težio je oko tri kilograma i bio pun riječi, brojčanih podataka, imena i potpisa.

Iz te je gomile svakakvih podataka neki revni uredski štakor iskopao čudnu riječ Nemo. Počeo je micati nosom. Nakon diskretno provedene istrage utvrdio je (a) da je netko pogriješio i (b) da se taj kreten ne nalazi u njegovu odjelu. Poslao je cjelokupan predmet Odjelu za svemirsku statistiku.

*

Daleko gore na Alipanu kopija brodskih isprava STARFIREA s popisom dopremljenih artikala stigla je na Hancockov radni stol. On ju je pažljivo pročitao i proučio. Većina navedenih artikala zatražena je prije tri ili četiri godine. On je imao vrlo dobro pamćenje i čim je na popisu ugledao uređaj za zračenje kobaltom 60 silno se uznemirio. Brzo je dao popis Purcellu.

— Uzmi ti taj popis i obradi ga.

— Ja? Zašto? Da nisi možda dobio grč od pisanja?

— Brod donosi vrlo skupi dar namijenjen planetu koji uopće ne postoji. Neću se baviti pošiljkama robe za izmišljene svjetove.

— Bojiš se, ha?

— Ne, samo nastojim biti razuman — reče Hanckok. Proučivši brodski dokument, Purcell je počeo gunđati.

— Dugo im je trebalo. Nitko se baš nije pretrgnuo od posla. Da su se piloti-izviđači kretali takvom brzinom, Zemlja ne bi tako brzo zakoračila u svemir.

— Zbilja mi je već dosta tih priča o pilotima-izviđačima — reče Hanckok.

— A gdje bi bio bez njih?

— Na Zemlji.

— A što bi radio?

— Pošteno zarađivao svoj kruh — reče Hancock.

— Da, ispunjavajući formulare — reče Purcell. Hancock se pravio kao da ništa nije čuo.

— Ovdje je dokaz kako je naše pravo u odlučivanju i određivanju prioriteta vrlo korisna stvar — nastavio je Purcell, mašući brodskim ispravama kao da je to zastava slobode našeg kukcologa, budući da su njegove potrebe hitnije od onih. — Sada ćemo donijeti odluku o novom prioritetu u korist na planetu Nemo. Uređaj za uništavanje muha doći će na taj način u njegove ruke bez ikakva pogovora, jer nitko ne dovodi u sumnju propisani formular, uredno ispunjen, propisno označen pečatima i s potrebnim potpisima. Tako ćemo ispuniti svoje obaveze i dužnosti prema čovječanstvu služeći mu odano i vjerno.

— Možeš izostaviti ovo »mi« i »naše« — zapovjedi Hancock. — Ja s tim nemam nikakve veze. — Zatim je još dodao nakon nekoliko minuta. — Već sam ti prije rekao da sistem ne možeš izigrati.

— Ja sam ga ipak uspio izigrati.

— Još nisi — reče sa sigurnošću Hancock.

Ne osvrćući se na njegove riječi, Purcell je ispisao formular o prioritetu, udario pečat, potpisao ga, pomno pogledao od početka do kraja i ponovo ga potpisao.

— Krivotvorio sam tvoj potpis. Imaš li što protiv?

— Naravno — zaurla Hancock.

— Nemoj vikati, čujem te dobro. — Purcell baci pogled na krivotvoreni potpis s bestidnim zadovoljstvom. — Žalim, ali sada je prekasno da se buniš. Što je, tu je.

— Slušaj, Purcellu, ako dođe do ikakvih neprilika, neću oklijevati ni tren i izjavit ću da je moj potpis lažan.

— Nije loše — oduševljeno će Purcell. — Onda ću se i ja zakleti da je i moj potpis falsificiran.

— Da se nisi usudio — reče Hancock zaprepašteno.

— Trebat će im najmanje deset godina da utvrde tko od nas dvojice laže, a niti onda neće u to biti potpuno sigurni — nastavi Purcell s neprikrivenim užitkom. — U međuvremenu ću im objasniti da vjerojatno svi dokumenti s Alipana i njih polovina sa Zemlje imaju krivotvorene potpise koje stavljaju potčinjeni zaobilazeći svoje šefove da bi prikrili vlastite greške. Kaos koji će tada nastati dat će posla tisućama kontrolora i inspektora.

— Ti si potpuno poludio — izjavi Hancock.

— Nisi ni ti daleko od toga — reče mu Purcell. Pokazao mu je brodske isprave na daljinu. — Imam novosti za tebe.

— O čemu to govoriš?

— Na popisu nema džina.

Hancock počne teško disati, a zatim izjavi:

— Za sve si ti kriv.

— Glupost! Nemam ja nikakva udjela u onome što Zemlja utovaruje ili odbija poslati.

— Ali...

— Rekao si mi bar stotinu puta — nastavi Parceli nemilosrdno — da ni pod kojim okolnostima nijedan odjel na Alipanu neće preuzeti odgovornost za odluke donijete na Zemlji.

— Baš tako — složio se Hancock predajući se.

— U redu. Ti si naručio džin i to možeš dokazati. Dao si toj narudžbi prioritet i to možeš također dokazati. Osigurao si se sa svih strana. Dovoljno ti je samo otići do Letherena i reći mu: »Žao mi je, ali džin nije stigao«. Kad se on počne pjeniti i divljati, ti samo reci »Zemlja!« i prezirno pljuni. To je bar jednostavno.

— Jedva čeka da vidim kako ćeš ti na isti način riješiti problem planeta Nemo — reče Hancock sadistički.

— Nitko nije rekao ni riječ o planetu Nemo. Taj planet nikoga ne zanima. Onda i ja, James Walter Armitage Purcell, mogu mirne duše reći da mi puca prsluk za Nemo.

— Pucat ćeš ti od muke — obeća mu Hancock.

*

Nakon određenog vremena, a na Alipanu to je značilo poslije tri mjeseca, interfonski zvučnik na zidu je zakriještao i začuo se glas:

»Referent Purcel iz Odjela za prioritetne zahtjeve treba da se javi Vogelu u jedanaest sati«.

Hancock pogleda na sat, zlobno se smijuljeći, i reče:

— Imaš točno trideset sedam minuta.

— Za što?

— Da se pripremiš za svoj kraj.

— Uh?

— Vogel je visoki rukovodilac s devedeset dva pomoćna službenika. On rukovodi četirima odjelima uključujući tu i Sekciju za koordinaciju na Zemlji.

— Što onda?

— Njegova je omiljela zabava da osobno rješava sve pritužbe koje dolaze sa Zemlje. Svaki onaj kojega Vogel pozove na razgovor je izgubljen, ako nema dokumentirane dokaze o svojoj nevinosti.

— Mora da je naročito simpatičan momak — reče Purcell mirno.

— Vogel se — nastavio je Hancock — prije bavio oglašavanjem i reklamiranjem raznih proizvoda, ali mnogo mu bolje leži čitanje bukvica podređenima. Popeo se vrlo visoko gazeći svoje službenike, i još se uspinje na tom putu. — Zastao je, a onda dodao: — Uopće mi se ne sviđa.

— Vidim — reče Purcel hladno.

— Mnogi ga ljudi ne vole. Letheren ga ne može smisliti.

— Tako dakle? Pretpostavljam da ni on nije oduševljen Letherenom, ha?

— Vogel cijeni samo moć, a to znači samo one koji su viši po rangu od njega.

— Hm-m-m — Purcell se malo zamislio, zatim je izišao, vratio se nakon dvadesetak minuta i razmišljao još neko vrijeme.

— Gdje si bio? — upita Hancock.

— U računovodstvu.

— Da podigneš plaću dok još imaš priliku?

— Ne. Samo sam želio provjeriti da li je 105 jednako 1700.

— Govoriš gluposti, ali te to neće spasiti. — Hancock krajičkom oka pogleda na sat. Kad je došlo vrijeme, on reče:

— Treba da kreneš. Sad ćeš dobiti ono što si zaslužio.

— Hvala.

Otvorio je svoj radni stol, izvukao golemi svitak papira i stavio ga pod pazuho. Odlučna je koraka izišao iz sobe, uputio se na mjesto sastanka i ušao u Vogelov ured. Vogel, muškarac tamnih očiju i crne kose promatrao ga je bezizražajno i ravnodušno.

— Sjednite, Purcellu. — Pri tom je iskesio duge, oštre zube i rekao — Zemlja me je upozorila na zahtjev koji je navodno došao s planeta zvanog Nemo.

— To je, šefe...

Vogel je otresito odmahnuo rukom.

— Molim vas šutite, Purcellu, dok ja ne završim. Onda možete reći što želite. — Zubi su mu ponovo bljesnuli. — Utrošili smo mnogo dragocjenog vremena da provjerimo njihovu izjavu. Ja uvijek nastojim da najprije utvrdim sve pojedinosti prije razgovora s odgovornom osobom.

— Razumijem, šefe — reče Purcell čvrsto držeći svitak papira i praveći se da ga sve ovo impresionira.

— Utvrdio sam kao prvo, da je izjava sa Zemlje potpuno točna. Takav je zahtjev zaista upućen i vi ste ga osobno rješavali. Drugo, uređaj za zračenje naveden u tom zahtjevu isporučen je vašom zaslugom na određenu adresu ovdje, na Alipanu. Treće, planeta Nemo uopće ne postoji. — Sklopio je ruke kao da se priprema na molitvu. — Mogu zamisliti sve one neprilike i gnjev koji je ovaj slučaj izazvao na Zemlji. Nadam se, Purcellu, da ćete mi sve ovo potpuno objasniti.

— Mislim da hoću, šefe — uvjerljivo odgovori Purcell.

— Slušam vas.

— Dakle, svu ovu prašinu podigao je netko na Zemlji tko je potpuno pogrešno i samovlasno zaključio da je Nemo naziv planeta. Nemo je naime šifra kojom se moj odjel služi kad je riječ o provizornom prioritetu.

— Provizorni prioritet? — ponovi Vogel upitno podižući obrve. — Kakva je to glupost? Zar ne znate, Purcellu, da se svi zahtjevi procjenjuju i klasificiraju samo prema njihovoj važnosti i hitnosti i da tu nema mjesta neodlučnosti? Kako može neki artikl dobiti status provizornog prioriteta?

— Malo mi je nezgodno govoriti o tome — reče Purcell hineći pravičnost.

— Tražim da mi objasnite sve pojedinosti — odvrati Vogel.

Pretvarajući se da je zbunjen i uvrijeđen, Purcell započne svoje izlaganje:

— Budući da je brodski prostor za utovar tereta strogo ograničen, problem prioriteta težak je i zamršen: A kad čovjek na visokom službenom položaju zapovjedi mome odjelu da njegovu zahtjevu treba dati prioritet koji mu ne pripada, onda iz toga slijedi, poslušamo li

takvu zapovijed, a neki drugi teret slične težine ili zapremine mora dobiti drugorazredni prioritet. Međutim, postojeći propisi mi ne dopuštaju da samovlasno promijenim kategoriju prvorazrednog prioriteta navedenog u zahtjevu. Ne preostaje mi, dakle, ništa drugo nego da takvu zahtjevu dodijelim status provizornog prioriteta, što znači da će taj artikl imati prvenstvo pri utovaru ako se ne umiješa nitko sa strane i ne spriječi ukrcavanje.

Vogelove su oči počele svjetlucati.

— To se, dakle, dogodilo u ovome slučaju?

— Da, na žalost.

— Drugim riječima, vi tvrdite da često dolazi do neopravdanog i neovlaštenog miješanja sa strane?

— Baš tako — reče Purcell glumeći nevoljkost — premda ste vi to izrazili malo preoštrim riječima.

— Purcellu, sada je trenutak da to raščistimo i ne možemo birati riječi. Recite mi točno što vam je naređeno da transportirate kao pošiljku najvišeg prioriteta?

— Džin, šefe.

— Džin? — Vogelovo je lice izražavalo užas i sumnju. No, vrlo brzo taj je izraz nestao, a zamijenio ga je skriveni trijumf. — Tko vam je naredio da dopremite džin?

— Moram li to reći?

— Je li to možda bio Letheren?

Purcell nije odgovorio, ali se pretvarao kao da se moli za spas Letherenove duše.

Vogel je likovao. Trljao je ruke od zadovoljstva i odjednom postao neobično ljubazan.

— Dakle, Purcellu, u ovom slučaju riječ je samo o manjem propustu s vaše strane. Ako smatrate da je potrebno pribjeći upotrebi šifre u administrativnom postupku, o tome treba svakako službeno obavijestiti Zemlju. Baz takve obavijesti može doći do velike zbrke kao što i sami vidite, zar ne?

— Da, šefe — reče Purcell ponizno.

— U ovoj situaciji mislim da sada ne bi imalo nikakva smisla obavještavati Zemlju o pravom značenju riječi Nemo. Bilo bi, naime, vrlo neugodno otvoreno priznati da je naš postojeći sistem prioriteta izložen hirovima kojekakvih šefova. Nadam se da smo se razumjeli, Purcellu?

— Da, šefe.

— Predlažem da Zemlji javimo da je do ovog nesporazuma došlo zbog greške na jednom od odjela i to zbog velikog opsega posla i nedostatka radne snage. — Ponovo je iskosio zube. — To će ih bar natjerati na razmišljanje.

— Naravno, šefe.

— Vas, Purcellu, molim da se više ne služite šiframa bez moga odobrenja. U međuvremenu poduzet ću sve što je potrebno da se glavni krivci kazne i da na taj način prestane to miješanje sa strane u poslove vašeg odjela.

— Hvala vam, šefe!

Purcell je ustao i počeo premetati svitak papira u rukama, oklijevajući.

— Ima li još što? — upita Vogel.

— Ima, šefe. — Purcell je najprije oklijevao, a onda su riječi počele navirati same od sebe. — Mislio sam, možda, da je ovo pravi trenutak da vam pokažem svoj predložak novog formulara koji sam sastavio.

— Formular?

— Da, šefe. — Odmotao je svitak stavljajući jedan njegov kraj u Vogelove ruke, a drugi je rastegao sve do zida. — Ovo je, šefe, formular ili glavni formular u koji treba unijeti podatke o porijeklu, namjeni, svim pojedinostima i odredištu ostalih formulara koje treba ispuniti. Drugim riječima, ovo je formular nad formularima.

— Zbilja? — upita Vogel mršteći se.

— Pomoću njega — nastavi Purcell umiljato — moći ćemo pronaći svaki pojedini formular, utvrditi sve propuste ili protivurječnosti, te ustanoviti tko je odgovorna osoba u svakom pojedinačnom slučaju. Ako se neki od formulara zametne ili slučajno izgubi, moći ćemo vrlo lako utvrditi u kojoj je on fazi nestao i tko ga je zametnuo. — Pričekao je malo, a onda dodao. — S obzirom na sve ono što sam čuo o zbrkama i nesporazumima do kojih dolazi među pojedinim odjelima, a šefovi o tome ništa ne znaju, vjerujem da bi se primjenom ovakva formulara moglo uštedjeti oko dvadeset tisuća radnih sati godišnje.

— Zaista? — reče Vogel, pokazujući vrlo slabo zanimanje.

— No, tu ipak postoji jedna teškoća — nastavi Purcell. — Da bismo mogli uštedjeti tako veliki broj radnih sati, bit će nužno zaposliti dosta novih službenika. Budući da bi se njihov posao sastojao uglavnom od koordiniranja rada pojedinih odjela, oni bi došli pod vašu upravu, što bi, na žalost, samo još povećalo vašu odgovornost.

— Da, da — reče Vogel dižući rep.

— Zapravo bismo morali osnovati novi odjel kako bismo mogli smanjiti opseg posla. No, ja sam vrlo temeljito proučio cijelu stvar i uvjeren sam da bi nam za početak bilo dovoljno trinaest ljudi.

— Trinaest? — ponovi Vogel brojeći na prste. Sjedio je buljeći u formular dok mu se licem širio izraz zadovoljstva koji je bilo teško prikriti. — Purcellu, mislim da imate pravo. Zaista.

— Hvala, šefe. Znao sam da ćete vi pokazati razumijevanje za to. Mogu li ovaj formular ostaviti kod vas da ga detaljno razmotrite?

— Svakako, Purcellu. —Vogel je sada već pokazivao znakove dobrog raspoloženja. Nježno je gladio formular. — Da, svakako ga

ostavite kod mene. — Pogledao je Purcella i rekao: — Ako ovo uspije, bit će mi potreban netko tko će preuzeti rukovođenje novim odjelom. Netko tko zna svoj posao i u kojeg mogu imati potpuno povjerenje. Mislim da ste vi najbolji kandidat kojeg bih mogao poželjeti.

— Vrlo ste ljubazni, šefe — reče Purcell vrlo dostojanstveno.

Oprostio se i udaljio, ali na samim vratima se okrenuo i oči su im se srele. Iz njih je zračilo međusobno razumijevanje.

*

Kad se vratio u svoju sobu, Purcell se bacio u stolica i rekao:

— Kad se dva proroka sretnu na ulici, oni se uvijek osmjehuju jedan drugome.

— O čemu to govoriš? — upita ga Hancock.

— Citirao sam jednu drevnu izreku. — Podignuo je uvis dva prsta, čvrsto isprepletena. — Vogel i ja smo u vrlo dobrim odnosima.

— Ne pravi budalu od mene — podrugljivo će Hancock. — Uši su ti još vruće.

— Vogel ljubi mene, a ja ljubim Vogela. Pogodio sam ga točno u osjetljivo mjesto.

— Nema on osjetljivih mjesta, dragi moj!

— Jedino što sam učinio — rekao je Purcell — bilo je da sam mu ukazao na činjenicu: ako se broj njegovih službenika poveća od devedeset dva na sto i pet on će automatski biti unaprijeđen iz Kategorije 9 u Kategoriju 8. Time bi dobio povišicu od 1700 jedinica godišnje, imao bi posebne povlastice i, naravno, višu mirovinu.

— To Vogelu ne treba nitko reći jer on to sam zna mnogo bolje nego drugi.

— Dobro. Recimo onda da sam ga samo podsjetio na neke činjenice. Zauzvrat, rekao mi je da bi mi mnogo bolje bilo kao šefu dvanaestorice podređenih nego da dijelim sobu s jednim mrzovoljnim tipom poput tebe.

— Ja od tebe ne tražim niti očekujem da mi ispričaš u tančine sve one strahote koje si upravo doživio — gunđao je Hancock. — Zato i nije potrebno da mi pričaš ovakve gluposti.

— Jednog dana — reče mu Purcell cereći se — možda će ti ipak sinuti da je moguće izigrati sistem, svaki sistem. Trebaš samo okrenuti kvaku na pravu stranu.

— Šuti — reče Hancock — i govori samo onda kad imaš nešto pametno reći...

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Zoran Ogrizović: *Veliki Numizmatičar je zadovoljan*

— Smistit će van naši tri komada! — navijački pakosno priprijeti Frane Zvirić (zvan Zvir) svome susjedu Ferdinandu Haklecu dok su polako odmicali kroz kišom opranu Maksimirsku ulicu prema stadionu »plavih«. Haklec se kiselo nasmiješio kao »to ćemo još vidjeti«, ali nije odgovorio svome susjedu i dobrom prijatelju Frani. Nije bilo vrijeme za navijačke prijetnje: »plavi« su već dugo igrali po formuli »bod kod kuće, gaće na štapu u gostima«, a sva je prilika da će im zahuktali »bili« ovaj put odnijeti i taj bijedni domaći bod.

Poput kakve srednjovjekovne pošasti ispraznila je atmosfera velikog derbija zagrebačke ulice. Sve živo slilo se k Maksimiru naoružano plavim i bijelim zastavama, trubama, čegrtaljkama i ponekom dobro skrivenom bocom, ako sucu, zlu ne trebalo, bude potrebno pokazati crveni karton. Košnica tribina ljuto je brujala već sat prije početka utakmice. Navijači su se nadmetali pjesmom, vikalo se kao da već padaju golovi.

— Ne bu dobro, žiga me v levoj cevanici — skrušeno u Sebi pomisli Ferdinand Haklec i još više se zguri i uvuče u kaput.

Službeni spiker je preko razglasa čitao obavijest:

— Poštovani gledaoci, na internoj kladionici »plavih« uplaćeno je rekordnih milijun novih dinara! Sve to pripast će sretniku koji pogodi točan rezultat utakmice.

Svatko od prisutnih »bubamaromana« mogao je baš sebe zamisliti kao novopečenog milijunaša.

Počelo je — Zviriću za dušu. »Bili« su dušmanski nadirali, redovi »plavih« su se povijali pod njihovim naletima i mnogi bi od igrača »plavih«, da su mogli birati, u tom trenutku rado bili negdje daleko, daleko...

— Ča igradu, sriću in jubin! — trijumfirao je Frane Zvirić zvan Zvir, odmila udarajući Hakleca po zgrbljenim navijačkim leđima. — As ti gospe, ma vidiš ča su šampijuni cilega svita!

Gol je visio u zraku, gol u mreži »plavih«. Centarfor »bilih«, reprezentativac, silovito je nadirao. Prevario je najprije jednog »plavog« igrača, drugog je vještom varkom tijela bacio na koljena. Centarhalf »plavih« odzujao je nekamo u prazno. »Bila« devetka je negdje oko penala kao iz topa opalila. Lopta je, vidjeli su to svi, ulazila u sam gornji lijevi ugao. Na stadionu se već zaorilo »goooool«.

Zvirić je u ekstazi neopisiva navijačkog blaženstva visoko podigao ruke, a Haklec se još više uvukao u sebe; zažmirio da ne vidi neizbježno i šutke grizao ovratnik.

A tada...

Baš kao da je takva putanja nešto sasvim obično i zakonima fizike propisano, lopta je prije samog susreta s gornjim lijevim uglom oštro skrenula nagore, a zatim nekom ludom i dotad neviđenom brzinom otfijukala u maksimirsku šumu!

Da je na centru igrališta pala igla, čulo bi se to na vrhu istočne tribine. Prvi se, baš kako dolikuje, snašao sudac Kartonije Zviždić i u duhu pravila igre zatražio novu loptu. Utakmica se nastavila, »bili« su još jače navalili da razbiju sportsku nesreću. Centarhalf »bilih«, poznat po snažnu udarcu, krvnički je ošinuo loptu negdje na rubu šesnaesterca »plavih«. Golman je bio nemoćan, bio je to jedan od onih projektila koji se ne brane, već pogledom ispraćaju u mrežu. Lopta nije tako mislila. Metar pred golom odjednom se zaustavila u zraku, a zatim polako, polako kao balon od sapunice pala u travu. »Bili« igrač s brojem deset zasprintao je kao leopard, samo metar je nedostajao da nesretna lopta pocijepa mrežu »plavih«... Opalio je iz sve snage i srušio se na zemlju previjajući se od bolova! Tvrdoglava »buba mara« ostala je na mjestu.

»Lopta je poludjela! Dobra stara okruglica crno-bijelih pjega, koja je na svim stadionima iz tjedna u tjedan trpjela da je muče, guraju, udaraju bez veze i šutiraju u aut i korner, kao da je zaželjela da sama odluči o pobjedniku i prekine višegodišnju dominaciju 'bilih'«, patetično je u svoju novinarsku bilježnicu upisao okosnicu svog budućeg izvještaja stari reporter Šljivko Plavić, poznat po svojoj bezgraničnoj objektivnosti kad su »plavi« u pitanju.

A tada je igra promijenila tok. Ohrabreni neočekivanom srećom, »plavi« su navalili. Ne baš osobito silno, ali kako se to kaže, »preuzeli su inicijativu«. Kapetan »plavih« bezvoljno je tukao prema golu, više da se otrese lopte nego u želji da ozari »plave« tribine. Čuvar mreže »bilih« bacio se samo reda radi, bilo mu je hladno, a i »Jutropodnevni sport« je toga dana objavio da će utakmici prisustvovati i slavni menedžer John McDollar. Nikad se ne zna...

Na svom bezvoljnom putu prema golu lopta kao da je na sićušni djelić sekunde zastala, počekala dok golman »bilih« paradom zahvati zrak i bubne u travu, a onda je produžila i zatresla mrežu!

Stadion je eksplodirao u erupciji »plavog« oduševljenja. Željni pobjede, navijači nisu zapazili ili nisu htjeli zapaziti da se na zelenom četverokutu događa nešto tajanstveno, neobjašnjivo i dotad neviđeno.

— Ha, si videl kak se igra! — sad je Haklec podbadao ojađenog Zvirića.

— Kapetan Cico brije kao brico — odvažio se na stih poznati radio-

reporter, potajni navijač »plavih« koji je svoje prijenose obavezno začinjao rimama.

Na dva-nula nije se dugo čekalo. Još jedan udarac, još jedna sigurna parada vratara »bilih«. No lopta je i o tome imala svoje mišljenje: poput poskoka se izvila već pred samim vratarovim prstima i nekom samo njoj znanom putanjom zakoprcala se u mreži.

Tek što se krenulo sa centra, penal za »plave«. Jedan bezvezan centaršut bio je siguran plijen »bilog« stopera... a onda je lopta odskočila i sjela mu u ruku! Zabezeknuti igrač tresao je rukom, tresao, ali uzalud: lopta kao da je bila zalijepljena. Otpala je tek kad se začula Zviždićeva zviždaljka. Uzalud je centarhalf »bilih« grizao travu: penal je bio čist kao suza naočigled čitava stadiona.

Zvirić je od muke žvakao žbice kišobrana. Nije imao snage ni da vikne »fuj, sudac!«. Zgureni Haklec je odjednom porastao za petnaest centimetara.

— Jesmo vam ga metnuli! — zlurado se cerio Zviriću, i u trijumfu zelen od pakosti zbog višegodišnjeg poniženja i poraza svoje momčadi.

— Plava mora za majstore s mora! — oduševljavao se reporter-pjesnik u radio-valove. Rima je stizala rimu, lopta loptu u mreži »bilih«.

*

Utakmica je završila nečuvenim rezultatom: dvadeset četiri prema nula za »plave«. Bilo je to nešto nezapamćeno u nogometnim analima. Zbunjena publika brzo je napuštala stadion. Kolone navijača odlazile su prema centru grada, gdje se na Trgu Republike, na čuvenoj zagrebačkoj »špici« okupilo već više od desetak tisuća diskutanata. Po stoti put prepričavalo se viđeno na utakmici, nagađalo, žalilo i slavilo...

U svlačionicama stadiona vladao je muk. Ni jedni ni drugi nisu shvaćali što ih je to snašlo. Vođa puta »bilih« Tonči Balun nekako se dokopao lopte kojom je odigrana utakmica. Rasporio ju je britvom tražeći nešto, ni sam nije znao što. U službenom zapisniku vodstvo »bilih« tražilo je da se ostaci inkriminirane »bubamare« odmah podvrgnu stručnoj analizi Instituta za dinamometrička mjerenja.

Dok su njegovi stariji kolege u telefon svojim redakcijama diktirali izvještaje, rječitošću prikrivajući vlastitu zbunjenost, mlađi suradnik »Večernjeg sporta« Nonparelije Cicerić nadošao je na zamisao karijere. Na žalost, prekasno. Poletio je kao mahnit prema šalteru interne kladionice i upitao je li možda ipak tko pogodio rezultat. Čuo je odgovor da su prije nepune dvije minute dva neznanca dokazala svoj pogodak, utrpala milijun u kožnatu torbu i nestala. Neprozirna koprena tajne ovila je nogometnu senzaciju stoljeća.

*

S piste zagrebačkog aerodroma Pleso vinuo se te večeri put Splita

»boeing 727« s pokislom momčadi »bilih«. Pilot je rutinski usmjerio avion na jug, a onda se u njegovim slušalicama začulo:

— JU-345, javi se! JU-345, javi se!

— JU-345 oblasnoj kontroli. Što vas muči?

— Prenosimo naređenje splitskog SUP-a. Promijenite smjer leta i sletite u Dubrovnik. Čini se da je masa od pedeset tisuća ojađenih navijača blokirala prilaze aerodromu.

Pilot, kojeg je u Splitu očekivao neobično blizak susret s jednom ljupkom zemaljskom stjuardesom, opsova u sebi.

— Kud baš mene da zapadne da vozim ove bezveznjake! Izgubiti s nula prema dvadeset četiri, nečuveno!

Pogled mu odluta kroz prozor kokpita u mračnu noć. Trže se kao oparen i odmah pozva kontrolu letenja:

— Oblasna kontrola, javi se, ovdje JU-345! Imate li kakav neregistrirani promet desno od mene? Vidim jako svjetlo koje se kreće usporedo sa mnom. Čini se da je NLO!

— JU-345, ne zezajte nas tim svojim letećim posuđem! Vi ste danas već četvrti koji ima halucinacije, a posla nam je i bez toga preko glave. Uostalom, na radaru nema ništa!

*

Strelovitom brzinom se prema rubu Sunčeva sistema udaljavao svemirski brod Intergalaktičkog servisa namijenjen specijalnim zadacima. Kozmonauti — agenti Hrljg II i Zmnjf I —obavljali su posljednje pripreme za uključivanje nadsvjetlosnog pogona koji će im pomoći da i zarone u crne dubine svemira i veoma brzo stignu do udaljenog centra galaksije.

— Njegova ekscelencija Veliki Numizmatičar bit će veoma zadovoljan — reče Hrljg II. — Još se nitko nije vratio s takvom zbirkom zemaljskih novčanica. Bit će ih za sve muzeje u galaksiji.

— Bit će još radosniji kad sazna kako smo to izveli — doda Zmnjf I. — Sjećam se dobro njegovih naređenja: raditi neopazice, izbjegavati upotrebu sile i držati se, koliko je god moguće, zemaljskih običaja. Sila si, Hrljže! Sad mi je drago što nismo ostvarili moju prvobitnu zamisao i podigli na brod jednu od onih kuća u kojima Zemljani drže svoj novac.

— Da, nije bilo loše. No čudne li igre i čudnih običaja! Kad se sjetim urlika i zavijanja onog mnoštva, kristali i sada u meni zatitraju (Hrljg II bio je kristaličnog sastava i nije mogao reći »krv mi se ledi u žilama«). Zaista, nije nikakvo čudo što Veliko vijeće tim barbarima ne želi otkriti postojanje Intergalaktičkog sistema.

— Ne znam — zamišljeno će Zmnjf I. — Sada, kad je sve prošlo i kad smo sretno obavili zadatak, čini mi se da sam se zapravo dobro zabavljao. Pa čuj, mi smo uz pomoć psiho-energije u stvari oplemenili tu njihovu primitivnu igru guranja napuhanog omotača životinjskog

leša. Kako je samo zovu... nogomet? Upravljajući loptom psivalovima, mi smo igrali mozgomet. Igra i nije tako loša!

— Kad bolje razmislim, čini mi se da imaš pravo — reče Hrljg II. — Čuj, vratit ćemo se kad-tad na taj smiješni planet i opet se zabavljati igrajući mozgomet. Samo, bez unaprijed dogovorenog rezultata: ti za jedne, ja za druge, pa čiji psi-potencijal bude jači, neka odnese pobjedu. Vrijedi?

Brod se udaljavao, Zemlja se gubila u mračnom bezdanu. No Hrljg i Zmnjf mogli su još dugo odrediti njezin položaj i bez gledanja u galaktograf. Veoma osjetljivi na psi-energiju, registrirali su enormno psi-pražnjenje s jedne sićušne točke Zemljine lopte. Bilo je jedan u noći po srednjoevropskom vremenu. Na jugoistočnom kraju centralnog zagrebačkog trga gomila ljudi i dalje je uzbuđeno raspravljala o nevjerojatnim događajima toga nogometnog poslijepodneva.

Fred Saberhagen: *Igra dame s Bjesomučnim*

Without a Thought

Preveo *Božidar Stančić*

Bića što su već odavna nestala konstruirala su ogroman stroj — brod bez znakova života, namijenjen uništavanju svakog života. Taj stroj, kao i mnogo isto takvih, ostavila je u nasljeđe Zemlji jedna od zaraćenih strana u velikom međuzvjezdanom sukobu koji se nekad zbio.

Takav stroj, svemirski brod, bio je kadar pretvoriti u prah površinu bilo kojega planeta naseljenog ljudima, ili u pustoš zastrtu dubokim oblakom prašine i pare. Jedino je to znala ta svemirska sprava, a to je zaista činila djelotvorno.

U nemilosrdnom i razornom ratu protiv života, taj brod nije imao nikakve predvidive taktike. Neznanci, koji su u prošlosti konstruirali to čudo, zamislili su ga kao neobičnog i lutajućeg ubojicu kojega će pustiti nad neprijateljski teritorij da bi nanio što je moguće više štete. Nikakvi mozak, ni čovječji ni elektronski, nije bio u stanju izraditi ni teorijski strategiju obrane.

*

Del Murray, stručnjak za elektronske mozgove, užurbano je u svom lovcu jednosjedu popravljao štetu koju mu je nanijela raketa s takvoga smrtonosnog broda, koji su ljudi zvali »Bjesomučni«. Raketa je, na sreću, samo okrznula Delov brod, pa su Del i njegov suputnik, životinja nalik na psa prednjim dijelom, a na majmuna stražnjim, skupljali krhotine. Majmun-pas, pasmun, kojega je Del zvao Newton, nosio je krhotine i pokušavao začepiti rupe. U kabini je lebdjela para i vidjela se napuklina u stijeni, pa je pritisak naglo pao. Pasmun Newton se trudio da začepi rupe i napuklinu.

— Halo, Foxglove! — vikne Del u mikrofon, nadajući se da će ovaj put aparat raditi. I zaista, odjeknuo je odgovor.

— Halo, Murray, ovdje Foxglove. Na kojoj ste udaljenosti?

Del je bio preumoran da bi pokazivao radost zbog uspostavljanja veze.

— Reći ću vam začas, ako me ovaj Bjesomučni ovdje prije ne satre. Pusti me da prođem, Newtone! — obratio se pas-munu.

Pas-majmun, životinja koja je bila pripitomljena, odmakne se od čovjekovih nogu i nastavi traženje napuklina na stijenama.

Za jednu minutu je Del ponovo sjeo u veliki naslonjač na komandnom mjestu, koje je bilo sastavljeno od komandne ploče. Bilo je pravo čudo što raketa Bjesomučnog nije nanijela više štete i što ni čovjek ni pasmun nisu bili ozlijeđeni.

— Nalazim se na petnaest kilometara od njega, Foxglove.

Oba zemaljska broda i Bjesomučni nalazili su se pola svjetlosne godine od najbližeg sunca. Kolonije ljudi na planetima toga sunca nisu imale druge zaštite osim Foxglovea i Dela. Na Foxgloveovu brodu bila su dva čovjeka, ali je brod imao aparate koji su znatno povećavali njegovu moć. Ipak, dva su broda bila samo palčići ukoliko bi htjeli napasti golijata.

Del je pogledao na radar i vidio čudovišnu konstrukciju, već izjedenu, s velikim rupama poput otoka Manhattan, s tragovima zemaljskih raketa, koje nisu oslabile razornu moć Bjesomučnoga. Nitko od ljudi kojd su stupili u borbu s njime nije preživio. Bjesomučni je mogao u trenutku uništiti mali Delov jednosjed. Ali je čekao, prema svojoj uobičajenoj taktici, da neprijatelj osjeti strepnju pred nepredvidivim, što je kod neprijatelja razvijalo strah, koji je još i povećavao osjećaj uvjerenosti da ništa ne može uznemiriti toga hladnokrvnog protivnika.

Gorko i tragično iskustvo iz borbi protiv Bjesomučnih uvjerilo je Zemljane da je potrebno uvijek napadati najmanje sa tri strane odjednom. Ovaj put su čekali da dođe i treći brod, koji je brzao ovamo. Dok ne stigne, Foxglove i Murray su u škripcu, a Bjesomučni je mozgao o svojim čudovišnim planovima.

Mogao je udariti odmah, mogao je i odustati. Mogao je da se i ne makne satima, ali će odgovoriti ako ga napadnu. Naučio je i jezik Zemljana i mogao je razgovarati s njima. No. ipak, njegov je krajnji cilj bio onaj koji su integrirali ratnici što su ga konstruirali: razaranje svih vrsta života.

Prije nekoliko tisuća godina on bi ih zacijelo pomeo sa svoga puta, kako god bili naoružani. Sad je već spoznao u svojoj elektronskoj inteligenciji da su ga bezbrojne borbe, premda pobjedonosne, ipak prilično oštetile, a stoljeća gusarenja preko galaksija naučila su ga i da bude oprezan.

Iznenada su detektori označili da se iza Delove letjelice pojavilo polje sile, koje je brodu presjeklo svaku odstupnicu. Del je čekao odlučujući udarac, držeći prst na crvenom dugmetu kojim se lansiraju atomske rakete. Ali napadne li sam, ili čak s Foxgloveom, taj pakleni stroj će se braniti bez teškoća, uništit će oba broda i poći će u dalja razaranja prema drugim planetima. Pritisak na crveno dugme trebalo je da bude posljednje utočište.

Del je obavijestio Foxglovea o polju sila, a tada je osjetio prvi udar drugog napada.

— Newtone! — viknuo je i ostavio radio otvoren da bi Foxglove mogao čuti i shvatiti što se događa.

Pasmun je odmah skočio sa svoga ležaja i uspravio se pred Delom kao da je hipnotiziran, očiju uprtih u Delovo lice. Del se ponosio njime. »Pokažite mu shemu neke komandne ploče u dvanaest boja s oznakama rukovanja i postavite zatim pred njega pravu ploču — govorio bi svojim prijateljima — i on će stavljati u pogon dugmeta, kontakte, prekidače a da se ne zabuni.«

Pasmun nije, međutim, imao ljudske sposobnosti da nauči i izmisli nešto apstraktno.

Del prekine kontakt u brodskim kompjutorima — jer i oni će biti poremećeni kao i ljudski mozak psihičkim napadom koji je počinjao.

— Uzbuna! — vikne zatim Newtonu.

Životinja odmah skoči i učini ono što je naučila u takvim slučajevima: zgrabi čvrsto Delove ruke i odvede ga do naslonjača na čijim su naslonima bile lisice.

Ljudi su imali gorka iskustva s efektima psihičkog napada koji je mogao lansirati Bjesomučni, premda nisu shvatili načela i sredstva takva napada. Nakon prvog bi napada slijedio kratkotrajni odmor. Djelovanje nije moglo trajati duže od dva sata, a u toku druga dva sata činilo se da Bjesomučni nije u stanju ponoviti napad. Posljedica napada bilo je potpuno eliminiranje svake mogućnosti razmišljanja ili predviđanja u ljudskom ili elektronskom mozgu, s time što žrtva nije bila svjesna umanjenja svojih mogućnosti.

Newton je bio drag suputnik, ali je često išao predaleko u svojim šalama. Ostavio je kutijice napunjene kockicama u boji, svoju omiljelu igračku, i zabavljao se čeprkanjem po dugmadi i kontaktima na komandnoj ploči. Bilo je to zabavno, pod uvjetom da se ne otegne, jer je bilo besmisleno i nepodnošljivo. Borba je svakoga trenutka mogla početi. Del se naprezao da oslobodi ruke, zvao je Newtona, ali je on mirno ostajao kraj komandne ploče.

— Newtone, psetino gadna, odmah me oslobodi! Ja sam sasvim pri sebi. Newtone, gdje su ti igračke? Pokaži mi svoje slatke kockice!

Newton je imao mnogo kutija i na stotine kockica svake boje. Strašno ih je volio. Vadio bi kutije, okretao kockice šapama. Del se ogledao po kabini. Newton je ostao pred komandnom pločom i dodirivao ručke i dugmeta kao što je bio naučen, od čega se brod kako-tako kretao i Bjesomučni je imao dojam da inteligentno biće ravna brodom i zadržava kontrolu nad njim unatoč napadu. Newtonova šapa nije se približavala crvenom dugmetu. On je znao da to može učiniti samo u smrtnoj opasnosti, bude li smrtno ranjen ili ako pogine Del.

— Shvaćam, Del! — javio bi se svakoga trenutka radio, kao odgovor na tobožnju poruku. Foxglove bi dodao i nekoliko nesuvislih riječi i neke brojke kako bi obmanuli Bjesomučnog. No sada je to Dela nerviralo. Dugo mu je trebalo da shvati kako Foxglove nastoji držati Bjesomučnoga u uvjerenju đa brodom upravlja čovjek. Onda je sa strahom ustanovio da je prošao glavni psihički napad. Genijalni idiot Bjesomučni bio je sav zaokupljen svojim mozganjem i propustio je uništenje jednosjeda. Je li to dio paklenog plana?

— Newtone! — Životinja je osjetila promjenu u Delovu glasu pa se okrenula. Del Murray je sada bio u stanju izgovoriti one riječi koje su važile kao lozinka i dokaz Newtonu da je opasnost prošla i da može osloboditi svoga gospodara. Bile su to riječi koje ne bi mogao izgovoriti čovjek koji je pod djelovanjem psihičkog napada. Del je počeo:

»... neće izginuti i nikad neće biti protjerani s lica Zemlje.«

Newton ga je s užitkom slušao, zatim je vrisnuo od veselja i otključao lisice. Del se odmah nagnuo nad mikrofonom.

— Djelovanje prošlo! — javio je..

Njegov je glas odjeknuo u kabini drugoga broda i komandant je olakšano uzdahnuo.

— Opet je pri sebi, pri punoj svijesti.

— Još dva sata smo znači u punoj formi. Da napadnemo? — zapita drugi oficir.

Komandant odmahne glavom.

— Nemamo nikakve šanse ako smo samo dvojica. Moramo čekati da dođe Gizmo. Bit će teško, ali to je jedina nada da ćemo se izvući.

— Za dva sata on će opet psihički napasti Dela, a zatim će napasti brod — primijeni drugi oficir. — Ne vjerujem da smo ga obmanuli svojim radio-porukama. Ovdje smo izvan dohvata njegovih psihičkih štosova. Ali Del se ne može maknuti, a bez njega ne možemo ništa. Pasmun sam ne može ništa...

— Moramo čekati! — odvrati komandant gledajući u komandnu ploču. Tko kaže da će napasti za dva sata kad Del bude pod psihičkim pritiskom...?

U taj trenutak je Bjesomučni progovorio i njegov je glas zatitrao u oba zemaljska broda.

— Brodiću, nešto bih vam predložio.

Imao je smiješan, pomalo razbijen glas nekoga tko mutira. Bila je to kombinacija snimljenih glasova zarobljenika.

— Što biste predložili? — mirno će Del.

— Izmislio sam jednu igru. Igrat ćete sa mnom. Budete li dobro igrali, neću vas odmah ubiti.

— Za boga! —reče drugi oficir na drugom brodu. — Što ćemo još vidjeti! — Komandant je nekoliko sekundi razmišljao, a onda lupio

šakom o naslon fotelje.

— Čini se da je naša varka uspjela i sada se on pita da li je Del Murray izdržao psihički pritisak i njegovo djelovanje. Hoće biti siguran. Pokušat će različne varijante za vrijeme igre i tada ga nećemo moći prevariti. Kad bude siguran, napast će. To je njegova igra.

— Razmislit ću o vašoj ponudi — hladno će Del.

— Kako želite — reče Bjesomučni.

— Ne žuri mu se — promrmlja komandant. — Zna da je psihičko oružje Bjesomučnoga neupotrebljivo u iduća dva sata. I nama su potrebna dva sata prije nego...

— Kakva je to vaša igra? — zapitao je Del.

— Pojednostavljena verzija vaše »dame« — odvrati Bjesomučni. — Ako igrate dobro...

Komandant i drugi oficir su se zgledali. Nisu mogli zamisliti da bi Newton mogao igrati dame dok je Del pod psihičkim pritiskom koji ga potpuno blokira. Newton nije dobro igrao. A ulog u igri su dva broda i jedan planet.

— Kako bismo igrali? — javi se opet Del.

— Poteze bismo javljali radiom — odvrati Bjesomučni. I on počne opisivati igru, onakvu kakvu je on preinačio

na smanjeni broj polja i s manje piona.

— Ako prihvatim, tko će otvoriti igru?

— On pokušava dobiti na vremenu — reče komandant grizući nokte. — Možda pokušava pronaći nešto što bi nam omogućilo da mu pomognemo. Ali kako? Jadni Del?

— Da pojednostavimo stvari, ja povlačim prvi potez — odlučio je Bjesomučni.

*

Del je izradio ploču dame sa svjetlosnim znakovima koji su označavali položaj piona i prenosili poteze preko radija. Snimio je i nekoliko rečenica koje su zvučale izazivački, kao »No, što je, igrate li ili ne?!« i »Bolje bi bilo da priznate da ste potučeni«, kako bi ih povremeno mogao emitirati bude li pod psihičkim pritiskom.

Bio je gotov jedan sat prije nego što je Bjesomučni mogao poslati svoje agresivne psihičke valove. Morao je sastaviti sistem koji bi omogućio Newtonu da igra umjesto njega.

Newton se ispružio na svome ležaju i gunđao igrajući se kutijama s kockicama. Sustav koji je izradio Del tražit će od pasmuna maksimum mogućnosti. Ali zašto Newton ne bi bio i za to sposoban?

Uz pomoć kompjutora Del je analizirao sve moguće poteze pojednostavljene igre koju je izmislio Bjesomučni i prenio na dijagrame sve odgovore na svaki potez protivnika. Za svaki potez u igri nacrtao je minijaturnu ploču dome, gdje je strelica označavala najbolji idući potez. Time će moći vrlo brzo naučiti Newtona da igra

dame.

— Dobit ću te! — mrmljao je promatrajući preko okna nepomično čudovište u prostoru.

Jednom je u životu Del Murray sudjelovao u ekshibiciji svaki potez u igri nacrtao je minijaturnu ploču dame, gdje je simultanku na 60 ploča, a Del je bio jedan od 60 protivnika. Nije bio tako loš. Polovica igrača bila je eliminirana poslije četiri-pet poteza. Del je bio u drugoj polovici. Sjećao se kako je pomaknuo piona vjerujući da time uklanja opasnost i priprema protuofenzivu. Veliki se igrač zaustavio pred njegovom šahovskom pločom i ravnodušno pomaknuo kulu, pa proslijedio k drugoj ploči. Delu se taj potez učinio neškodljivim. Bezazlen potez. Ali odjednom je shvatio: Blankenship mu je dao šah i mat u četiri poteza. On je mogao parirati u četiri poteza, ali mogao je povući samo tri. Da je mogao predvidjeti samo taj jednostavan potez kulom...

*

Komandant je glasno i masno opsovao, tako da se drugi oficir trgnuo jer komandant nije običavao kleti.

— Nešto ste rekli?

— Jest, rekao sam — uzdahne komandant. — Nadao sam se da će Murray nešto izmisliti kako bi Newton mogao igrati... ili barem stvoriti dojam da igra. Ali to je nemoguće. Newton bi mogao samo ponoviti unaprijed utvrđene poteze, uvijek iste u svakoj situaciji. Sustav bi možda bio izvrstan, ali nijedan čovjek ne igra tako. Zato sam opsovao. Čovjek griješi, mijenja taktiku, pa i u pojednostavljenoj igri kao ova koju je nametnuo Bjesomučni. A više od svega, čovjek uči igrajući. Usavršava se shvaćajući metode i lukavštine protivnika. To će odati Newtona, a to taj razbojnik i želi. Možda je i nanjušio da postoji pasmun. I čim bude siguran da igra sa životinjom a ne sa čovjekom ili kompjutorom...

— Primam neke signale — primijeti drugi oficir. — Počeli su igrati. Morali bismo si izraditi jednu ploču dame.

— Zbog čega? Mi moramo samo biti spremni na sve — odvrati komandant, gledajući crveno dugme na komandnoj ploči, svjestan da će proći dva sata prije nego što stigne Gizmo brodom.

— Mislim da je završena prva partija — primijeti malo poslije drugi oficir. — Del je izgubio...

Opet je prošlo neko vrijeme.

— Gospodine — reče drugi oficir — opet primam signal identičan onome kakav smo primili kad je Del bio pod psihičkim pritiskom.

Komandant nije odgovorio. Nije znao što da odgovori. Mogao je samo čekati. Čekati napad, nadajući se da će pogoditi protivnika prije nego što bude uništen.

— Počeli su drugu partiju — napomene oficir. — Del upravo govori »No, što je, igrate li ili ne?«

— Pretpostavljam da je to unaprijed snimio. Nešto je vjerojatno smislio kako bi Newton mogao igrati umjesto njega. No, neće nasamariti Bjesomučnoga...

Prolazile su duge spore minute.

— Izgubio je četiri prve partije — primijeti drugi oficir.

— Ali ne ponavlja iste poteze. Morali smo izraditi jednu ploču dame...

— Ostavite me na miru s tom vašom damom! Da imamo damu, gledali bismo ploču dame umjesto komandne ploče. A sad nam zabava ne treba...

Opet je prošlo vrijeme, dugo poput stoljeća.

— Nevjerojatno! — vikne drugi oficir. — Neodlučena partija!

— Znači da Del nije pod djelovanjem psihičkog napada —reče komandant.

— Siguran sam da jest. Evo, ista indikacija kao i prvi put. Već je jedan sat pod psihičkim djelovanjem, pa čak i jačim nego prvi put.

Komandant je pogledao na skalu koja je reagirala na zagonetna zračenja. Bilo je nevjerojatno, ali on je vjerovao i svome oficiru i skali na manometru. Greške nije moglo biti.

— Iz toga valja zaključiti da netko ili nešto, bez invencije, može naučiti igrati dame.

Komandant bi se nasmijao da situacija nije bila tako ozbiljna.

*

Slijedeću je partiju dobio Bjesomučni. Zatim je i drugi put bio blokiran. Slijedeću je partiju opet dobio, a zatim su tri iduće bile neodlučene.

Drugi je oficir iznenada začuo kako je Del smireno rekao »Bolje bi bilo da priznate da ste potučeni!«. No, u slijedećem je trenutku izgubio partiju. Zatim opet neodlučeno. Osim toga, Del je duže razmišljao poslije svakog poteza nego njegov protivnik. Odugovlačio je, ali je trebalo misliti na to da čudovište ne postane nestrpljivo.

— Stalno mijenja jačinu pritiska na Dela — primijeti drugi oficir. — Ulaže najveću snagu.

Komandant je nešto progunđao. U više je navrata pozvao Dela radiom da bi ga ohrabrio ili umanjio deprimirajuće djelovanje, da bi uhvatio neki trag koji bi mu omogućio da shvati što se događa. Nije mogao povjerovati u neobjašnjivi uspjeh u igri. Pa i kad je bilo očito da igraju dva ravnopravna šampiona, komandant je bio uvjeren da to neće dugo trajati. Očekivao je katastrofu.

*

»... neće izginuti i nikad neće biti protjerani s lica Zemlje« — odrecitirao je Del Murray i grozničave Newtonove ruke stupile su u

akciju.

Partija koja je bila u toku prekinuta je. Psihički je pritisak popustio u trenutku kad se Gizmo sa svojim brodom našao na najpogodnijem mjestu i udaljenosti. Bjesomučni je morao usredotočiti svu svoju energiju da bi se suočio s neprekidnom paljbom koju su na njega otvorili Foxglove i Gizmo.

Del je opazio da su i kompjutori »došli k sebi« i nanišanio je. Na ekranu se pojavio Bjesomučni.

— Šah i mat! — viknuo je Del i bacio ploču dame u kut, pritisnuvši odmah crveno dugme.

*

— Sva sreća da taj gad nije zatražio da igramo šah — reče Del komandantu nedugo nakon bitke. — U tom slučaju ne bih mogao izmisliti tako djelotvoran sustav.

Del Murray sjedio je sada u komandantovoj kabini. Preko okna mogli su vidjeti kako se veliki i gusti oblak raspršuje u svemiru. Taj je oblak bio nekad Bjesomučni. Nestalo je zla.

— Izradili ste, dakle, dijagrame što su pokazivali sve moguće poteze na ploči dame? Jedan dijagram za jedan potez. I Newton je samo morao reproducirati ono što je vidio. To shvaćam. Ali kako je mogao naučiti igrati?

Del se nasmiješio.

— On nije mogao, ali su mogle njegove igračke. Pozvao je pasmuna i uzeo iz njegovih šapa kutiju s kockicama. Na kutiji je bio prilijepljen dijagram s jednom od mogućih pozicija u dami. Strelice različitih boja pokazivale su moguće poteze svakog piona.

— Trebalo je gotovo dvije stotine sličnih kutija. Ova je kutija dio onih kojima se služio pri četvrtom potezu. Pregledao ih je sve i izabrao onu koja je predstavljala stanje na ploči. Morao je uzeti jednu kockicu nasumce. To mu je bilo najteže zabiti u glavu.

Del uze jednu kockicu.

— Ova je plava i znači: načini potez koji pokazuje plava strelica. Narančasta strelica značila je tada opasnu situaciju. Ali... — On isprazni kockice iz kutije. — Nije ostala nijedna narančasta kockica. Naglasio sam Newtonu da stavlja kockice na kutiju i da ih ne stavlja ponovo u nju osim ako dobije partiju. Izgubi li, trebalo je da makne sve izvađene kockice i da tako eliminira pogrešan izbor. I tako su malo-pomalo ostajale dobre kockice i dobre kutije, pa su Newton i njegove kutije igrali kao šampioni.

— No, tko bi to vjerovao! — primijeti komandant milujući Newtona iza uha. — Ima nešto u ovoj glavi!

— Morao sam na to prije misliti — reče Del. — Ideja je stara. Čuli ste za kompjutore...? Zar ja nisam specijalist za kompjutore?

— Trebalo bi vašu zamisao poslati svim patrolama — reče

komandant smijući se... — Mogli bi se tako odigravati prijateljski mečevi u dami s Bjesomučnim.

— Tko zna — zamišljeno će Del. Mislio je na onoga Blankenshipa... Da sam malo bolje razmislio...

Frederic Brown: *Konac djelo krasi*

The End

Preveo *Krsto A. Mažuranić*

Profesor Jones je proveo mnoge, mnoge godine predano proučavajući paradoks vremena.

— I najzad, pronašao sam ključnu jednadžbu — rekao je on ponosno jednoga dana svojoj kćeri. — Vrijeme je polje. Stroj koji sam izradio može manipulirati tim poljem, štoviše, može ga čak i usmjeriti u suprotnom smjeru.

Pritiskajući prstom jedno dugme dok je to govorio, on reče: — Ovo bi moralo natjerati vrijeme da poteče natraške poteče da vrijeme natjerati moralo bi ovo — reče on, govorio to je dok dugme jedno prstom pritiskujući.

— Smjeru suprotnome u usmjeriti i čak ga može, štoviše, poljem tim manipulirati može izradio sam koji stroj. Polje je vrijeme. — Kćeri svojoj dana jednoga ponosno on je rekao — jednadžbu ključnu sam pronašao, najzad i.

Vremena paradokse proučavajući predano godine mnoge, mnoge proveo je Jones profesor.

Krasi djelo konac
Mažuranić A. Krsto preveo
End The
Brown Fredric

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Philip José Farmer: *Sjenka svemira*

The Shadow of Space

Prevela *Mirjana Živković*

I

Klakson pročisti svoje plastično grlo i poče klicati. Žuto i crveno stade naizmjenično pulsirati na konzolama obavijenim poput narukvica oko zglavaka kapetana i navigatora. Na golemim pomoćnim ekranima smještenim na pregradama mosta također poče da blješti žuto i crveno.

Kapetan Grettir, trgnut iz sanjarenja, kao i stolice, skoči na noge. Slova i brojke 20-G-DZ-R jarko su zasjale u određenom sektoru svakog ekrana. Također su zablistale konzole na zglavku, što je sve privuklo pažnju kapetana. Zatim su slova i brojke nestali, da bi se ponovo pojavili na konzoli zglavka, uvećali se, pa se istanjili do ništavila. Ciklus se počeo ponavljati. 20-G-DZ-R. Kodirani znaci ukazivali su da je uzbuna potekla iz hodnika koji je vodio u strojarnicu.

Grettir okrenu zglavak i podiže ruku tako da smjesti donju polovinu konzole na odgovarajuću udaljenost za gledanje i govor.

— 20-G-DZ-R, izvještaj!

Plamena, šireća, lebdeća slova zgasnuše i na tom dijelu konzole pojavi se sićušna slika izdužena lica koščatih jagodica MacCoola, glavnog inženjera. Ista slika mogla se vidjeti i na ekranima smještenim na pregradama mosta. A onda lice stade rasti i povećavati se, hrleći prema Grettiru, da bi zatim skliznulo u stranu, a iza njega se pojavilo novo krupno lice.

I na ekranu konzole zglavka iza MacCoola stajao je Comas, oficir malena rasta, a ubrzo se pojavio i Grinker, strojarski podoficir. Lica im nisu plutala zato što se nisu nalazila u središnjem dijelu ekrana. Iza njih stajala je grupa marinaca, a tu je bio i jedan top kalibra 88 na lebdećem postolju.

— Imamo problema s Wellingtonovom — reče MacCool. — Upotrijebila je foter s niskim nabojem i ošamutila dvojicu stražara koji su stajali pred ulazom u strojarnicu. Zatim je nas trojicu, mene, Comasa i Grinkera istjerala van. Kazala nam je da će pucati ako pružimo otpor. Zatim je zavarila rešetku otvora, tako da se može otvoriti samo ako se razvari. Ne znam zašto sve to čini. Ali povezala je pogonske vodove s jednim pomoćnim mostom tako da sama može

kontrolirati ubrzanje. Ne možemo je spriječiti ako ne uđemo u strojarnicu. — On zastade, proguta pljuvačku, pa nastavi: — Mogao bih poslati ljude napolje da se pokušaju probiti kroz zračnu komoru strojarnice ili da prosijeku oklop broda i tako dopru do nje. Dok bi joj to odvraćalo pažnju, mi bismo odavde mogli krenuti u čelni napad niz hodnik. Ali ona tvrdi da će pucati na svakoga tko joj se suviše približi. Mogli bismo izgubiti nekoliko ljudi. Vrlo je ozbiljno mislila to što je kazala.

— Ako prosiječete rupu u oklopu broda, ostat će bez zraka i umrijet će za minutu — reče Grettir.

— Ima skafandar — uzvrati MacCool. — Baš zato i nisam hermetički zatvorio to područje i pustio plin unutra.

Grettir se nadao da mu se na licu ne vidi da je šokiran. Čuvši uzvik koji je ispustio Wang s mjesta pokraj njegova, Grettir okrenu glavu i reče:

— Kako je, do vraga, izišla iz bolničkog odjela?

Istog časa je shvatio da Wang nije u stanju da na to odgovori. MacCool reče:

— Ne znam, sir. Pitajte doktora Willsa.

— Dobro, pustimo to sada!

Grettir baci pogled na niz brojaka koji je tekao navigatorovim pomoćnim ekranom. Oznaka 0,5 brzine svjetlosti već se pretvorila u 0,96. Brojka je nastavila da se mijenja svake četiri sekunde. Oznaka 0,96 pretvorila se u 0,97, pa u 0,98... 0,99, a onda u 1,0. Zatim je uslijedilo 1,1 i 1,2.

Grettir se prisili da ponovo sjedne. Da se bilo što trebalo dogoditi, već bi se dogodilo; TSN-X krstarica Sleipnir, teška 280 milijuna tona, u trenu bi se pretvorila u čistu energiju.

Jedna zvijezda — nova, blistava ali vrlo kratkotrajna, zasjala bi na nebu. A teleskopi u orbiti oko Zemlje vidjeli bi taj bljesak pošto njegova svjetlost prevali put od 20,8 svjetlosnih godina.

— Kako stoji sa emc sponom i ublaživačima ubrzanja?

— upita Grettir.

— Nisu preopterećeni... bar ne još — uzvrati Wang. — Ali energija otječe... ako nastavi ovako... pet megakilovata svake dvije sekunde, a tek smo počeli.

— Mislim — reče Grettir polako — da ćemo ustanoviti ono što smo ionako namjeravali ustanoviti. Ali stvar neće biti obavljena pod brižljivo kontroliranim uvjetima, kao što je bilo planirano.

*

Eksperimentalna krstarica Zemaljske svemirske mornarice, Sleipnir, krenula je s baze na Asgardu, osmom planetu Altaira (alfe Orla) prije dvadeset osam dana brodskog vremena. Imala je naređenje da prvi put pokuša premašiti brzinu svjetlosti letjelicom u kojoj je

ljudska posada. Ako bi misija uspjela, ljudi bi mogli putovati između Zemlje i koloniziranih planeta u vremenskim razmacima koji bi se mjerili tjednima, a ne godinama. Cjelokupna galaksija postala bi dostupna Zemlji.

U toku protekla dva tjedna Sleipnir je obavio nekoliko testova na 0,8 jedinica brzine svjetlosti koji su trajali najviše do dva sata.

Sleipnir je bio opremljen golemim motorima i masivnim sponama, ublaživačima ubrzanja i proširivačima prostorno-vremenske strukture (»otvaračima rupa«) — neophodnim za kretanja bliska brzini svjetlosti, kao i onima iznad nje. Nijedan brod u historiji Zemlje nije posjedovao takvu moć. niti sredstva da tu moć drži pod kontrolom.

Sam pogon — kubno pojačavanje energije kontroliranim miješanjem materije, antimaterije i polumaterije — osiguravao je takvu energiju koja je mogla sebi prokrčiti put kroz željeznu jezgru nekog planeta. Ali dio te energije morao se trošiti za napajanje »spona« koje su pretvarale energiju u masu i tako sprečavale da se sam brod ne pretvori u energiju. »Otvarači rupa« također su zahtijevali veliku energiju. Te naprave — čiji je službeni naziv bio »proširivači prostorno-vremenske strukture« ili »neutralizatori« — »ispravljali« su lokalnu zakrivljenost svemira i tako stvarali »rupu« kroz koju je putovao Sleipnir. Ta rupa neutralizirala je 99,3 posto otpora s kojim bi se Sleipnir suočio pod normalnim okolnostima.

Sve je to omogućavalo preinačenje, pa čak i potpuno otklanjanje posljedica kretanja brzinama koje su se sasvim približavale svjetlosnoj, pa je čak i nadmašivale. Sleipnir se ne bi sažeo po svojoj dužini do nulte vrijednosti, niti bi dostigao beskrajnu masu kada bi dosegao brzinu svjetlosti. Sažimanje i okrupnjenje je postojalo, ali samo u vrijednosti od 1/777.777 onoga što bi se dogodilo da nije bilo tih naročitih naprava. Brod bi na kraju poprimio oblik diska — ali mnogo sporije nego što bi to bilo bez otvarača, spona i ublaživača.

S one strane granice brzine svjetlosti — tko zna šta će se tamo dogoditi? Upravo je Sleipnirov zadatak bio da to ustanovi. Ali, pomisli Grettir, ne pod ovakvim uvjetima.

— Sir! — reče MacCool. — Donna Wellington prijeti da će pucati na svakoga tko se približi strojarnici. — On zastade za trenutak, a onda doda: — Vi ste jedini izuzetak. Želi razgovarati s vama. Ali neće posredstvom interkoma. Zahtijeva da dođete dolje i popričate u četiri oka.

Grettir se ugrize za donju usnu i ispusti zvuk kao da nešto sisa.

— Šta ću joj ja? — upita on, ali dobro je znao odgovor, a po MacCoolovu izrazu lica vidio je da ga i on zna. — Sići ću dolje za minutu. Nego, kaži mi, postoji li bilo koji način da je zaobiđemo i ponovo uspostavimo kontrolu nad pogonom?

— Ne postoji!

— To znači da joj je uspjelo dočepati se i rezervnih vodova u strojarnici? Ćaknuta jest, ali i dovoljno bistra da poduzme sve mjere opreza. Ništa nije previdjela. Wang! Kolika je sada brzina?

— 2,3 bs/pm.

Grettir pogleda veliki zvjezdani ekran na »prednjoj« pregradi mosta. Bio je crn, osim nekoliko plavih, bijelih, crvenih i zelenih treptaja, kao i galaksije XD-2 što je nepomično ležala ravno pred njima. Galaksija je bila veličine naranče i te razmjere nisu joj se mijenjale. On se netremice upilji u ekran možda cijelu minutu, a onda reče:

— Vidim li ja ovo dobro, Wang? Crvena svjetlost sa XD-2 ima crveni pomak, zar ne?

— Tako je, sir!

— Pa zašto... zašto se onda XD-2 ne povećava? Mi jurimo za njom kao lisica za zecom.

— Mislim da nam se stvarno približava, sir. Ali stvar je u tome što mi postajemo veći — odgovori Wang.

II

Grettir se izvuče iz sjedala.

— Preuzmi komandu dok sam je odsutan. Isključi alarm; naloži posadi da nastavi uobičajeno obavljanje dužnosti. Ako se bilo što dogodi dok sam u strojarnici, smjesta me izvijesti.

Zamjenik mu otpozdravi na vojnički način.

— Razumijem, sir! — reče on odsječno.

Grettir siđe s mosta. Znao je da ga oficiri i članovi posade, koji su sjedili u prstenu sjedala na mostu, prodorno promatraju. Zastao je za trenutak da bi pripalio cigaretu. Bilo mu je milo kada je ustanovio da mu ne drhte ruke, a nadao se i da mu je izraz lica pribran. Lagano, uzdržavajući se da ne potrči, nastavi prema skočnom kanalu. Natraške je zakoračio u kanal i nonšalantno odbijao kolutove dima dok je tonuo s vidika ljudi na mostu. Ubacio se na odsjek za brzo spuštanje i podesio nivo usporavanja. Zatim je programirao zaustavljanje na palubi 14; kada je stigao, vrata su se glatko otvorila i on iziđe u hodnik gdje su ga čekala g-kola s vozačem. Grettir se pope u kola, sjede i reče vozaču gdje da ga prebaci.

Dvije minute kasnije stigao je do MacCoola. Glavni inženjer pokaza niz hodnik. Blizu njegova kraja na podu su i dalje ležala dva onesviještena marinca. Vrata strojarnice bila su otvorena. Ali zato su druga vrata, takozvana rešetka, ostala zatvorena. Rasvjeta u strojarnici bila je isključena. S druge strane rešetke micalo se nešto bijelo. Bilo je to lice Donne Wellington koje se vidjelo kroz vizir skafandra.

— Ne možemo izdržati ovakvo ubrzanje — reče Grettir. — Već se krećemo brže nego što je čak i eksperimentalnim brodovima bez ljudske posade bilo dopušteno. Postoji mnogo teorija o tome šta se

može dogoditi brodu pri ovakvim brzinama, ali čini se da su sve računice pogrešne.

— Već smo opovrgli nekoliko teorija — uzvrati MacCool. Glas mu je bio pribran, ali na čelu su mu izbile graške

znoja, a pod očima su mu stajale sjenke. MacCool nastavi:

— Milo mi je što ste došli. Upravo je zaprijetila da će presjeći vodove emc spone ako se ne pojavite u naredne dvije minute.

On podiže obje ruke da bi pokazao prema velikoj lopti svjetlosti što se širila.

— Razgovarat ću s njom — reče Grettir. — Iako mogu zamisliti što hoće.

MacCool ga pogleda sumnjičavo. Grettir ga je htio upitati što je, do vraga, pomislio, ali se predomisli u posljednji čas i samo reče:

— Zadrži ljude ovdje. Ne smijete čak ni izgledati tako kao da ćete poći za mnom.

— A što da radimo ako bude pucala na vas? Grettir zažmirka.

— Upotrijebite top. I ne oklijevajte ni časa ako vam se slučajno nađem na liniji vatre. Raznesite je! Ali pazite dobro da vam snop bude kratak, kako ne biste oštetili motore.

— Smijem li vas upitati zašto to ne učinimo prije no što stavite život na kocku? — reče MacCool.

Grettir je malo oklijevao a onda odvrati:

— Moja glavna odgovornost su brod i njegova posada. A ona žena je vrlo bolesna; uopće ne shvaća posljedice toga što čini. Ili bar ne u potpunosti. Pokušao bih je odgovoriti od toga, ako uspijem.

On skine komunikator s pojasa i krenu hodnikom prema rešetki i tami u kojoj se micala bjelina. Osjećao je žmarke po leđima. Ljudi su ga netremice promatrali. Tko zna što su sada govorili, ili mislili o njemu. Cijelu posadu već je neko vrijeme zabavljala strast Donne Wellington prema njemu i njegova nesposobnost da iziđe s njom na kraj. Govorili su da je ona luda za njim, ne shvaćajući da je stvarno luda. Smijali su se. Ali sada im zacijelo više nije do smijeha.

Čak i tako, znajući da je ona doista luda, neki su sigurno njega okrivljavali za ovu opasnost. Bez sumnje, pomišljali su da sada ne bi bili toliko blizu smrti da je on prema njoj postupao drugačije.

Zaustavio se na samo korak od rešetke. Sada je mogao vidjeti lice Donne Wellington — šahovsku ploču bijelih i crnih kocaka. Čekao je da mu se ona prva obrati. Protekla je cijela minuta prije no što se oglasila:

— Roberte!

Glas koji je normalno bio visok i ugodan sada je zazvučao tanko i napeto.

— Ne Robert, već Eric — reče on u komunikator. — Kapetan Eric Grettir, gospođo Wellington.

Uslijedila je tišina. Ona se primače bliže rešetki. Svjetlost joj obasja jedno oko koje se zacakli plavkasto.

— Zašto me toliko mrziš, Roberte? — upita ona tužno. — Nekada si me volio. Šta sam to učinila da si se promijenio prema meni?

— Ja nisam vaš muž — reče Grettir. — Pogledajte me. Zar ne vidite da ja nisam Robert Wellington? Ja sam Eric Grettir, kapetan broda Sleipnir. Siguran sam da vidite tko sam ja zapravo, gospođo Wellington. Vrlo je važno.

— Ti me ne voliš! — kriknu ona. — Pokušavaš me se otarasiti, pa se pretvaraš da si neki drugi čovjek! Ali neće ti upaliti! Uvijek bih te i svuda prepoznala, životinjo! Životinjo! Mrzim te, Roberte!

Grettir nesvjesno ustuknu pred žestinom tog bijesa. A

onda joj ugleda ruku kako izranja iz sjenke i u trenu spazi

odbljesak svjetlosti na revolveru. Ali, bilo je kasno; ona opali; snop zasljepljujuće bjeline sijevnu prema njemu.

Iza svjetlosti uslijedi tama.

Ispred ili iznad stajao je neki disk sivila u tami. Grettir se kretao lagano i u trzajima prema tom sivilu, kao da ga je progutao neki kit koji ga je sada izbacivao prema otvorenim ustima: mišići grla goleme morske nemani potiskivali su ga van.

Daleko iza njega, duboko u utrobi kita, oglasi se Donna Wellington:

— Roberte?

— Eric! — viknu on. — Ja sam Eric!

*

Tek što se otisnuo s Asgarda, mileći brzinom od 6200 kilometara u sekundi, Sleipnir je registrirao poziv za pomoć. Poticao je s jednog svemirskog broda na pola puta između dvanaestog i trinaestog planeta Altaira. Iako se Grettir mogao oglušiti o taj signal, a da ga zato pretpostavljeni ne pozovu na odgovornost, on je ipak promijenio kurs i ubrzo našao ostatke broda razorenog meteoritom. Unutra je ugledao pola tijela jednog muškarca. I cijelu ženu u dubokom šoku.

Robert i Donna Wellington pripadali su drugom pokoljenju Asgardijaca; bili su doktori biotatologije, a upravo su spremali i disertaciju iz astrogacije. Tragali su za primjercima »svemirskih planktona« i »svemirskih hidri«, oblika života rođenog u području između vanjskih planeta Altaira.

Sudar s meteoritom, smrt muža i razoran osjećaj izoliranosti, napuštenosti i beznadnosti u toku osamdeset četiri sata prije no što je stigla pomoć sasvim su slomili Donnu Wellington. Možda je slomiti pogrešan izraz. Bolje je reći raskomadali.

Od početka onoga što se u prvi mah činilo kao oporavak, ona je površnu sličnost između Grettira i svog supruga shvatila kao istovetnost. Grettir je bio blag i ljubazan prema njoj i u početku ju je

često posjećivao u bolničkom odjelu. Kasnije, po savjetu doktora Willsa, postao je strog, što je i dovelo do nepredviđenog ishoda.

Donna Wellington kriknu i, najednom, krug sutona pred Grettirom postade svijetao; ništa ga više nije sputavalo. On otvori oči i ugleda lica nad sobom. Doktor Wills i MacCool. Nalazio se u bolničkom odjelu.

MacCool se osmjehne i reče:

— Za trenutak smo pomislili...

— Šta se dogodilo? — upita Grettir. A onda doda: — Znam što je učinila. Mislim...

— Ispalila je u vas snop pod punim nabojem — reče MacCool. — Ali poluge rešetke apsorbirale su veći dio energije. Do vas je stiglo toliko da vam oprlji kožu na licu i da vas ošamuti. Sretna okolnost je što ste na vrijeme zatvorili oči.

Grettir se pridiže u sjedeći položaj i opipa lice; bilo je pokriveno nekom mašću, ublaživačem bola i preparatom za regeneraciju kože.

— Vraški me boli glava. Doktor Wills reče:

— Prestat će za koji trenutak.

— Kakva je situacija? — upita Grettir. — Kako ste me izbavili?

MacCool reče:

— Morao sam pucati, kapetane. Ona bi inače i drugi put pucala u vas. Top je raznio ono što je ostalo od rešetke. Donna Wellington...

— Je li mrtva?

— Jest. Ali ne od topa. Čudno. Skinula je skafandar i potpuno se svukla. Zatim je kroz zračnu komoru izišla iz strojarnice. Naga, kao da je naumila da bude nevjesta Smrti. Gotovo nas je sve pomelo žestoko strujanje zraka, budući da je tako podesila kontrole da unutrašnja vrata ostanu otvorena. Malo je nedostajalo da ih ne zatvorimo na vrijeme.

— Ja... ovaj... nije važno. Ima li štete u strojarnici? — upita Grettir.

— Nema. Već smo povezali vodove, za normalan rad. Jedino...

— Što: jedino?

MacCoolovo lice tako se izdužilo da je nalikovao na zastrašenog psa-tragača.

— Upravo prije no što sam povezao vodove dogodila se čudna... neobična... stvar. Cio brod i sve na njemu prošlo je kroz svojevrsno izobličenje. Valovito, kao da smo svi postali mekani kao vosak, ili kao zastave što lepršaju na vjetru. S mosta izvještavaju da se prednji dio broda najprije raširio poput balona, da bi se zatim namreškao, a onda je to talasanje prošlo cijelim brodom. Sve nas je obuzela mučnina dok je ono trajalo.

Uslijedila je tišina, ali po izrazu lica bilo je očito da još nisu rekli sve.

— Da čujem... onda?

MacCool i Wills se pogledaše, a zatim MacCool proguta pljuvačku i reče:

— Kapetane, nemamo pojma gdje smo!

III

Došavši na most, Grettir najprije poduze ispitivanje prednjeg vanjskog ekrana. Nije bilo zvijezda. Na sve strane svemir je bio ispunjen svjetlošću, sivom i prigušenom poput lažne zore na Zemlji. U tom sivom sjaju, na još neutvrđenoj udaljenosti, nalazio se izvjestan broj lopti. Izgledale su malene, ali ako su po razmjerima bile ravne onoj što se nalazila tik uz krmu Sleipnira, onda su bile goleme.

Kugla iza njih, za koju su procijenili da se nalazi na udaljenosti od pedeset kilometara, bila je u odnosu na brod velika kao Mjesec prema Zemlji. Površina joj je bila glatka i siva kao da je posrijedi kakva olovna lopta.

Darl izgovori jedan binarni kod u konzolu na svom zglavku i kugla na zvjezdanom ekranu kao da odjednom pohrli k njima. Počela je ispunjavati ekran, sve dok Darl nije promijenila kut gledanja. Promatrali su pod kutom od otprilike dvadeset stupnjeva od obrisa kugle.

— Evo je! — reče Darl.

Neki mali objekt pojavio se iza ruba obrisa kugle i krenuo prema njima. Darl ga uveća i tijelo se pretvori u malu, sivu kuglu.

— Orbitira oko velike — reče Darl i zastade za trenutak, a onda doda: — Mi... brod... izišli smo iz te male kugle. Iz nje. Kroz njenu opnu.

— Hoćeš reći da smo se nalazili u njoj? — upita Grettir — A sad smo izvan nje?

— Da. Točno tako! — Ona duboko uzdahnu i izusti: — Oh, oh...!

Oko velike kugle, malo iznad ravni orbite male kugle, ali u njenu domašaju u okviru jedne unutrašnje orbite, kretao se još jedan objekt. Bar pedeset puta veći od male kugle. On dostiže malu kuglu i oba tijela zađoše za matičnu kuglu.

— Tijelo Wellingtonove! — reče Grettir. On se okrenu od ekrana, načini jedan korak, a onda se ponovo okrenu. — Nešto nije u redu! Trebalo bi da se kreće iza nas, ili bar usporedo s nama, možda pod nekim kutom, ali i dalje u našem pravcu.

— Ali ugrabila ju je velika kugla! Ušla je u orbitu oko nje! Kakva joj je samo veličina: gargantuovska! Nema nikakva smisla! Ne bi smjelo da bude ovako!

— Ništa ne bi smjelo da bude ovako — reče Wang.

— Vrati nas natrag — zapovjedi Grettir. — Postavi nas u orbitu oko matične kugle, na istoj ravni kao i sekundarno tijelo, ali nešto dalje, približno na kilometar i pol od njega.

Darlin izraz lica bio je vrlo rječit:

— A šta onda?

Grettir se upita misli li ona isto što i on. Lica ostalih na mostu bila su sumnjičava. Strah, iako prikriven, ipak se probijao na površinu. Osjećao je njegov miris. Jesu li i oni pogodili?

— Kolikim privlačenjem matica djeluje na brod? — upita on Wanga.

— Nema nikakva utjecaja koji bi se mogao registrirati. Sleipnir kao da posjeduje neutralni naboj, ni pozitivan ni negativan u odnosu na obje kugle. Ili na tijelo... Wellingtonove.

Grettir malo odahnu. Misli su mu bludjele tako nesputano da ih je on odbijao prihvatiti kao bilo što ozbiljnije od histeričnih maštarija. Ali Wang je svojim odgovorom pokazao da i on prihvaća Grettirove slutnje. Umjesto da odgovori u smislu djelovanja gravitacijske sile, on je uzvratio kao da je brod subatomska čestica.

Ali ako matica nije djelovala na brod, zašto je onda djelovala na tijelo Wellingtonove?

— Kolika nam je brzina u odnosu na maticu? — upita Grettir.

— Isključili smo ubrzanje čim su vodovi bili ponovo povezani — uzvrati Wang. — To se dogodilo neposredno pošto smo izišli u ovu... u ovaj prostor. Nismo pokrenuli retropogon. Ako je suditi po utrošku energije, brzina nam je deset megaparseka u minuti. Tako bar pokazuju instrumenti. Ali naš radar, koji uopće ne bi smio da bude upotrebljiv pri ovaj brzini, ukazuje na pedeset kilometara u minuti u odnosu na veliku kuglu.

Wang se zguri u sjedalu, kao da je očekivao da će Grettir prasnuti zbog nevjerice. Ali ovaj samo zapali novu cigaru. Ovaj put ruke su mu drhtale. Odbi velik oblak dima i reče:

— Ovdje očigledno djeluju neki drugi nazovi zakoni. Wang blago uzdahnu.

— I vi, dakle, to mislite, kapetane? Da, različiti zakoni. A to znači, da svaki put, kad krenemo ovim prostorom, nećemo moći saznati kakav će biti ishod. Smijem li vas upitati kakav nam je plan akcije?

*

Grettir je znao da navigator dijeli njegovu zabrinutost ovim pitanjem, koje se inače nikada ne bi osmjelio ranije izreći glasno, iako mu je ono, bez sumnje, često padalo na pamet. Pupčana vrpca bila je prekinuta; Wang je krvario iznutra i to ga je boljelo. Je li to i on počeo lebdjeti u sivoj praznini? Napušten kao nijedan čovjek prije njega?

Potreban je naročiti tip muškarca ili žene da se otisne sa Zemlje ili nekog drugog matičnog planeta i krene na put među zvijezde, toliko daleko da rodno sunce više ne predstavlja ni iskricu na nebu. Također su potrebni naročiti uvjeti za naročitu vrst čovjeka. On je morao vjerovati, u najdubljem dijelu svoje podsvijesti, da je brod dio majke

Zemlje. Morao je u to vjerovati; inače, raspao bi se na komadiće.

Stvar je moguća. Stotinama njih to je pošlo za rukom. Ali čak ni te koji se najviše udaljuju od matičnih svjetova nitko nije pripravio na potpuno odvajanje od samog svemira.

Užas od praznine počeo je boljeti Grettira. Praznina se počela namotavati u njemu, siva zmijurina, gmizavac ništavila. A što će se dogoditi kad se odmota? I što će biti s posadom kada bude obaviještena — što se ne može izbjeći — o potpunom razdvajanju?

Postojao je samo jedan način da im mozgovi ostanu vezani za bazu. Moraju vjerovati da se mogu vratiti u Svijet. Baš kao što i on u to mora vjerovati.

— Postupat ću po instinktu — reče Grettir.

— Molim?

— Postupat ću po instinktu! — uzvrati Grettir oštrije nego što je namjeravao. — Samo sam ti odgovorio na pitanje. Zar si zaboravio da si me pitao šta namjeravam učiniti?

— Oh, nisam — uzvrati Wang. — Samo sam pomislio...

— Bolje ti je da misliš na svoj posao — reče Grettir. Zatim je kazao Darli da on preuzima stvar, pa izgovorio šifru kojom aktivira sve prijemnike; prigušen zvuk koji je rastao i opadao oglasio se u svim prostorijama Sleipnira, a na svim ekranima počelo je blještati crno i zeleno šahovsko polje. A onda su vizualna i akustička upozorenja prestala i oglasio se kapetan.

Govorio je dvije minute. Ljudi na mostu izgledali su kao da su im sve svjetiljke pogašene u mozgu. Bilo im je gotovo nemoguće shvatiti da su izvan svemira. Teška je bila predodžba o njihovu nezamislivo velikom matičnom kozmosu koji je sada samo »elektron«, što orbitira oko jezgre jednog »atoma«. Ako je ono što je kazao kapetan istina (ali kako bi moglo biti?), brod se sada nalazi u prostoru između superatoma neke supermolekule jednog supersvemira.

Iako su znali da se Sleipnir »naduo« pod djelovanjem brzine koja je približno 300.000 puta premašivala svjetlosnu, nikako nisu mogli tu spoznaju strpati u vijuge svojih mozgova. Ona se pretvorila u dim i rasplinula.

*

Bilo je potrebno deset minuta brodskog vremena da se okrenu i izvedu manevar koji je doveo Sleipnira na orbitu usporednu s drugim članom sistema, ili, kako ga je Grettir zamišljao, »našim svemirom«. Zapovjednik je opet ustupio sjedalo Darli i počeo koračati gore-dolje po mostu promatrajući zvjezdani ekran.

Ako ih je i morilo odvajanje, otcijepljenost, stvar su ipak držali pod kontrolom. Kapetan im je kazao da se vraćaju natrag, a ne samo da će to pokušati. Mnogo toga su progurali preko glave s njim i on ih nikada nije iznevjerio. Uz to povjerenje mogli su izdržati i agoniju raskidanja.

Kada se Sleipnir postavio usporedo s drugim članom sistema, tijelo Donne Wellington ponovo se pojavilo iza ruba velike lopte i stalo prolaziti mimo male kugle i broda. Ruke divovskog tijela bile su kruto ispružene s obje strane, a noge raširene. Pri sivoj svjetlosti koža je izgledala plavkasto-crna od rasprslih vena i arterija. Donnina riđa kosa, svezana u konjski rep, činila se crna. Oči, od kojih je svako bilo veće od mosta Sleipnira, bile su otvorene, iskolačene grude crne krvi. Usne su bile povijene, a zubi su nalikovali na čađavu rešetku.

Obrćući se, ona prođe pokraj kugle i broda.

Wang izvijesti da se na površini matičnog tijela nalaze tri »sjenke«. Kretale su se u skladu s malom kuglom, mrtvim tijelom i brodom. Uveličane na ekranu mosta, svaka sjenka ocrtavala je jedno od tri orbitirajuća tijela. Sjenke su bile tek za nijansu tamnije od površine i uzrokovalo ih je pokretno nabiranje na omotaču matice. Površina je bila izbočena duž rubova sjenki stvarajući tako plitko udubljenje.

Ako je sjenka Sleipnira predstavljala vjerodostojnu oznaku broda, onda je Sleipnir izgubio svoje iglasto obličje, postavši vreteno, zadebljano s oba kraja, a u sredini suženo.

Kada je tijelo Wellingtonove prošlo pokraj male kugle i broda, njegova sjenka ili »otisak« najednom se izokrenu. Tamo gdje je trebalo da se nalazi glava sjenke, bila su stopala, i obrnuto.

Donna nestade iza prijevoja matice, a u trenu kad se ponovo pojavila s druge strane, sjenka joj je ponovo postala »pravi« odraz. Ostala je takva sve dok nije prošla pored male kugle, a onda se opet izokrenula.

Grettir je bio obaviješten da, kako se čini, u prostoru izvan kugli nije bilo apsolutno nikakve materije. Nije se mogao otkriti nijedan jedini atom ili neka subatomska čestica. Osim toga, nije bilo nikakva zračenja, a temperatura brodske oplate, te prostora do deset metara oko njega, iznosila je u prosjeku dvadeset stupnjeva, odstupajući najviše do deset stupnjeva gore i dolje.

IV

Tri orbite kasnije Grettir je pouzdano znao da se veličina broda znatno smanjila. Ili se mala kugla povećala. A možda su se dogodile obje promjene. Štoviše, na optičkom ekranu drugi član sistema izgubio je svoj loptasti oblik i — za prvog kruženja broda dok je ulazio u orbitu — postao plosnat disk.

Zbunjen tom pojavom, Grettir je upravo pomišljao da pozove Van Voordena, glavnog fizičara, kada se mrtvo tijelo Donne Wellington ponovo pojavi iza prijevoja matice. Tijelo stiže drugi satelit i za trenutak se matica, njen pratilac i brod nađoše u liniji, nanizani na nevidljivoj niti.

Najednom, mala kugla i tijelo pohrliše jedno prema drugom. Prestali su se kretati kad ih je razdvajalo još četvrt kilometra. Satelit

zadobije opet svoj globularni oblik istog časa kada se našao na novoj orbiti. Ruke i noge Donne Wellington pripiše se uz tijelo za vrijeme te promjene, kao da je silom oživjela. Ruke joj se prekrižiše preko grudi, a noge skupiše, tako da su joj bedra došla u visinu trbuha.

Grettir pozva Van Voordena. Fizičarev glas imao je nesiguran prizvuk.

— Nemam pojma što se događa, niti što da očekujemo. Podaci kojima raspolažemo odveć su neprimjerni, zbunjujući. Jedino bih mogao pretpostaviti da je došlo do razmjene energije između Donne Wellington i male lopte.

— Kvantni skok? — upita Grettir. — Ako je tako, zašto onda brod nije iskusio neki gubitak ili stjecanje?

— Oprostite, iskusio je! Zabilježen je gubitak od pedeset megakilovata za osam desetinki sekunde — umiješa se Darl.

Ponovo se oglasi Van Voorden:

— Možda se relativna veličina Sleipnira smanjila zbog smanjivanja brzine. Ili možda brzina nema nikakve veze s tim, odnosno ima samo djelomično. Možda izmjena prostornih odnosa između tijela uzrokuje ostale promjene, što se tiče oblika, veličine, prijenosa energije i tako dalje. Ne znam. Recite mi, koliko je velika žena... njezin leš... u odnosu na brod u ovom trenutku?

— Radarska mjerenja pokazuju da je veća osamdeset tri puta. I dalje se povećava. Ili se mi smanjujemo.

Van Voordenove oči se raširiše. Grettir mu se zahvali i prekide vezu. Zatim naredi da se Sleipnir postavi točno na istu orbitu kao i mala kugla, ali na deset dekametara ispred nje.

Ponovo se oglasi Van Voorden:

— Skok se dogodio kada smo bili u liniji s ostala tri tijela. Možda je Sleipnir svojevrstan geometrijski katalizator pod određenim uvjetima. Razumije se, ovo je samo analogija.

Wang izda verbalno naređenje u kompjuterski ulaz na konzoli zglavka i Sleipnir je uskoro hitao ispred male lopte. Radar je izvijestio da su brod i tijelo koje ga je pratilo sada približno iste veličine. Ponovo se pojavivši iza ruba matice, leš je i dalje bio istih relativnih razmjera kao i ranije.

Grettir naredi da se brod okrene kako bi mu prednji dio bio okrenut prema kugli. Kada je to učinjeno, naredi da se smanji brzina. Retropogon je počeo kočiti dok su bočni potisnici djelovali tako da bi brod zadržali u istoj orbiti. S obzirom na to da matica nije privlačila Sleipnir, brod je mogao ostati na orbiti uz neprestano djelovanje mlaznica. Kugla, koja se sada nadimala, počela se primicati brodu.

— Radar pokazuje da se krećemo brzinom od dvadeset šest dekametara u odnosu na maticu — izvijesti Wang. — Ali ako je suditi po utrošku energije, krećemo se dvadeset pet tisuća puta brže od

svjetlosti. Uzgred budi rečeno, to nije razmjerno vrijednostima koje su zabilježene kad smo napuštali naš svijet.

— I dalje kočite — reče Grettir. — Smanjite brzinu na petnaest dekametara.

Kugla se još više nadu, ispuni ekran, a Grettir se nehotice nape da spriječi sudar, iako mu je takva mogućnost bila toliko daleko čak i od pomisli da se uopće nije vezao u sjedalu. I sudara odista nije bilo u trenutku kada se brod probio kroz »kožu« svemira.

Grettira su upozorili na izobličenje broda u času kada su izišli iz svemira, tako da nije bio previše iznenađen. Pa ipak, obuzeo ga je strah i zaprepaštenje kad se prednji dio mosta najednom naduo, a onda namreškao. Ekran, pregrade, pult i posada zatalasaše se poput zastava na snažnom vjetru. Grettir osjeti kao da je bio nabijen u tisuću različitih uglova istodobno.

*

A onda Wang kriknu, pa ostali prihvatiše njegov krik. Wang skoči iz sjedala i ispruži ruke preda se. Stojeći postrance iza njega, Grettir se skameni kada je vidio na desetine malih objekata, veličine svitaca, koji su plamtjeli jarko, kako prolaze kroz zvjezdani ekran i pregradu i hrle prema njemu. Trgao se iz ukočenosti baš na vrijeme da umakne jednoj sićušnoj, bjeličastoj, jarkoj lopti. Ali naredna ga pogodi u čelo i on uzvikne.

Nekoliko tjelašaca promače pokraj njega. Neka su bila bijela, druga plava, treća zelena, a postojala su i topazna. Nalazila su se na svim razinama: iznad glave, u visini struka, a jedno je gotovo dodirnulo pult. On se pognu da bi propustio dva da ga prelete, spazivši pri tom Nagyja, oficira za vezu, kako nagnut povraća. Sadržaj koji mu je kuljao iz usta dohvati jednu sjajnu kuglicu i ugasi je u oblačku dima.

A onda prednji dio mosta ponovo uspostavi čvrstinu i stalnost oblika. Više nije bilo plamenih objekata koji su prolijetali unaokolo.

Grettir se okrenu i opazi kako stražnje pregrade mosta podrhtavaju u prugi valova. I one su ubrzo opet postale normalne. Grettir uzviknu kodni signal, preuze kontrole od Wanga koji je vrištao od bola te naložio promjenu kursa broda: »okomito nagore«. No, nije se javio osjećaj kretanja »nagore«, zato što se umjetno gravitacijsko polje u brodu trenutno prilagodilo. Najednom se prednji dio mosta ponovo izobliči, a valovi zastrujaše kroz tvar broda i posadu.

Zvjezdani ekran, na kome nije bilo ničega do tame svemira, prošarane rijetkim zvijezdama, sada poče pokazivati veliku sivu kuglu u jednom putu i svjetlost sutona. Potiskujući bol na čelu i mučninu, Grettir izda novo naređenje. Uslijedio je razmak od tridesetak sekundi, a onda Sleipnir poče manevar koji je trebalo da ga vrati na usporednu orbitu s malom kuglom.

Shvativši što se događa neposredno pošto je bio oprljen, Grettir je

ponovo izveo Sleipnir iz svemira. Uputio je poziv bolničarima i doktoru Willsu, a zatim pomogao Wangu da se pridigne iz sjedala. Na mostu se osjećao zadah spržena mesa i kose, jer ga sistem za klimatizaciju još nije uklonio. Wangovo lice i ruke bili su opaljeni na pet ili šest mjesta, a i pramen dugačke, guste, crne kose s desne strane glave bio je oprljen.

Tri bolničara i Wills dotrčaše na most. Wills odmah stade premazivati Grettirovo čelo pseudoproteinskom mašću, ali mu Grettir naredi da se najprije pobrine za Wanga. Wills je brzo radio; pošto je premazao Wangove opekotine i postavio zavoje od lažne kože, ponovo je prišao kapetanu. Čim se mast malo upila u kožu na čelu, Grettir osjeti kako bol popušta.

— Treći stupanj — reče Wills. — Prava je sreća što ove stvari... ma što da su... nisu bile veće.

Grettir podiže cigaru koja mu je bila ispala na pult kada je prvi put opazio objekte kako hrle prema njemu. Cigara je i dalje gorjela. Pored nje ležao je komad ugljena koji je brzo crnio. On ga oprezno uze. Bio je vruć, ali se ipak mogao držati u šaci.

Grettir ispruži ruku, s dlanom okrenutim nagore, tako da je doktor mogao vidjeti komad crne materije na njemu. Sada je bio još manji nego onda kada je prodro na most kroz trenutno »otvorene« međuprostore molekula koji sačinjavaju oplatu i pregrade.

— Ovo je jedna galaksija — prošaputa on. Doktor Wills nije razumio.

— Galaksija iz našeg svemira — doda Grettir. Doktor Wills problijedi i glasno proguta slinu.

— Mislite...? Grettir kimnu.

— Nadam se.'.. — Wills reče — ne naša... Zemljina... galaksija!

— Sumnjam — uzvrati Grettir. — Nalazili smo se na rubu najvanjskijih zvjezdanih polja, odnosno najbliže... opni... svemira. Ali da smo nastavili naprijed...

Wills odmahnu glavom. Milijarde zvijezda, s vjerojatno milijunima nastanjivih (dakle i nastanjenih) planeta, nalazile su se u toj maloj platnenoj lopti koja je sada bila hladna i sažeta. Bilijuni bića sposobnih da osjećaju, i nezamisliv broj životinja, izgubili su živote kada se njihov svijet sudario s Grettirovim čelom.

Wanga ponovo spopade mučnina kada su ga obavijestili o pravom uzročniku njegovih opekotina. Grettir naredi da ga odvedu u bolnički odjel, a na njegovo mjesto postavi Comasa. Ubrzo na most dođe Van Voorden.

— Pretpostavljam da nam je glavni cilj povratak — reče. — Ali zašto ne bismo pokušali uči u maticu? Shvaćate li kakve zapanjujuće...

Grettir ga prekide.

— Shvaćam. Ali zalihe goriva su nam tanke, vrlo tanke. Ako se...

ovaj, hoću da kažem **kada** se vratimo kroz opnu, čekat će nas još dugi put prije povratka u bazu. Možda odveć dug. Ne usuđujem se prekoračiti određenu brzinu zbog veličine. Bilo bi suviše opasno... Ne želim više da uništim nijednu galaksiju. Nitko živ ne zna kakvi nas sve psihološki problemi čekaju kada istinski pojmimo razmjere krivice. Za sada se ne mičemo odavde. **Ne!** Neće biti više nikakvih istraživanja!

— Ali možda će se i službeno zabraniti nove misije ovoga tipa! — reče Van Voorden — Cijeli svemir odveć je izložen opasnosti ako bi se nastavilo eksperimentirati ovakvim brodovima!

— Točno — uzvrati Grettir. — Imam obzira prema tvojoj želji za naučnim ispitivanjima. Ali od toga su preče sigurnost broda i posade. Osim toga, mislim da bi izbila pobuna, ako bih naložio istraživanja. Ne bih zbog toga ništa mogao zamjeriti ljudima. Reci mi, Van Voordene, zar tebe ne obuzima izvjestan osjećaj... razdvojenosti?

Van Voorden kimnu i reče:

— Ali spreman sam da mu se oduprem. Ima toliko...

— Toliko toga što treba pronaći — reče Grettir. — Slažem se. Ali vlasti neka odrede da li ćemo se upustiti u to.

Grettir ga otpusti i Van Voorden se udalji. Nije ostavio dojam čovjeka koji je silno rasrđen. Zapravo, pomisli Grettir, potajno mu je bilo milo zbog kapetanove odluke. Van Voorden je uložio svoj protest u ime nauke. Ali kao ljudsko biće zacijelo veoma žudi da se vrati »kući«.

V

Na kraju manevra Sleipnir se našao na istoj orbiti kao i svemir, ali dvadeset kilometara ispred njega i ponovo okrenut prema njemu. S obzirom na to da nije bilo privlačenja između broda i matice, Sleipnir se morao koristiti energijom da bi se zadržao u orbiti; bilo je potrebno i neprekidno precizno podešavanje bočnim mlaznicama.

Grettir naredi da počne kočenje. Kugla stade da se širi zvjezdanim ekranom, sve dok ga sasvim ne ispuni, obojivši mu površinu u jednolično sivilo. Promatračima nije izgledalo da se površina okreće, ali radar je ustanovio da je globus pravio krug oko polarne osi jednom u svake trideset tri sekunde.

Grettiru se nije svidjelo ono što slijedi iz te okolnosti. Van Voorden je nesumnjivo primio izvještaj, ali ništa nije poduzeo da obavijesti kapetana. Možda je, kao i Grettir, smatrao da što ih manje misli o tome, to bolje.

Maketni je ekran prikazivao, u vidu kontura, relativne veličine kugle, koja se približavala, i broda. Svemir je bio kao lopta za košarku, a Sleipnir kao čačkalica. Grettir se nadao da je ovo dovoljno smanjenje da se više ne razore mnoge galaksije. Čim letjelica bude

probila »opnu«, Sleipnir će ponovo početi kočiti, što će izazvati njegovo dalje smanjivanje. Trebalo bi da postoji prilično velika udaljenost između opne i ruba najbližih zvjezdanih polja.

— Idemo — reče Grettir, netremice promatrajući ekran koji je pokazivao udaljenost u metrima između broda i kugle. Ponovo se nehotice ukopao u mjestu.

Uslijedila je tutnjava i gruvanje. Pult poskoči nagore, pa skrenu nalijevo. Grettir polete za pultom, prevrnu se nekoliko puta i uz tup udarac zaustavi se na jednoj pregradi. Za trenutak je bio ošamućen, a kada se pribrao, brod se već vratio u normalno stanje. Comas je uspio da ga vrati u »ravnotežu«. Imao je običaj da se veže remenima za navigatorsko sjedalo, iako pravila to nisu izričito nalagala, osim ako kapetan ne bi naredio.

Grettir zatraži da mu se podnese izvještaj o oštećenjima i dok je čekao poziv Van Voordena. Fizičar je krvario iz posjekotine na čelu.

— Očigledno — reče on — potrebna je određena sila da bi se probio vanjski omotač energetskog štita ili što je već to što obavija svemir. Mi je nismo imali u ovom pokušaju. Prema tome...

— Suočeni smo s problemom — reče Grettir. — Ako se krećemo dovoljno brzo da se probijemo, preveliki smo i uništit ćemo mnoge galaksije. Ako, pak, idemo odveć polako, ne možemo se probiti.

On zastade za trenutak, a onda nastavi:

— Na um mi pada samo jedna metoda. Ali nisam u stanju predvidjeti posljedice, a one mogu biti katastrofalne. Ne za nas, već za svemir. Uopće nisam siguran da smijem poduzeti takav rizik.

Uslijedila je dugotrajna šutnja, tako da Van Voorden na kraju nije izdržao.

— Dakle?

— Misliš li da bi došlo do nekakva kolapsa ili poremećaja na kozmičkoj razini ako bismo napravili rupu u opni?

— Hoćete da probušite rupu u opni? — upita Van Voorden lagano. Lice mu je bilo blijedo, ali takvo je izgledalo i prije nego što mu je Grettir postavio pitanje. Grettiru pade na um da se Van Voorden počinje slamati pod djelovanjem »razdvojenosti«.

— Zaboravi na sve — reče Grettir. — Nije trebalo da te pitam. Ni ti, baš kao ni bilo tko drugi, ne možeš znati kakve bi bile posljedice. Oprosti. Mora da sam pokušao prebaciti na tebe dio krivice ako bi nešto krenulo naopako. Zaboravi na stvar.

*

Van Voorden se netremice upilji i još je tako zurio kada ga Grettir isključi. Stao je koračati gore-dolje, nagazivši u jednom trenutku na sićušan crni predmet na pultu, a onda se isceri kad je shvatio da je odveć kasno da bi mario zbog toga. Milijuni zvijezda, milijarde

planeta, bilijuni stvorenja. Svi hladni i mrtvi. A ako bude i dalje eksperimentirao u nastojanju da se vrati u matični kozmos, šta će se onda dogoditi? Kolapsirajući svemir?

Grettir prestade koračati i reče glasno:

— Dva puta smo prošli kroz opnu, ne nanijevši joj nikakvu štetu. Pokušat ćemo je probiti snopom!

Nitko mu ništa nije odgovorio, ali izrazi njihovih lica pokazivali su da im je kamen pao sa srca. Petnaest minuta kasnije Sleipnir se nalazio tik uz kuglu, licem okrenut prema njoj. Pošto je više minuta održavana ista brzina i udaljenost u odnosu na kuglu, laserski snopovi izmjeriše točnu dužinu između vrha topa i površine globusa.

Zapovjednik topnika, Abdul White Eagel, podesi jedan od prednjih topova. Grettir je zakasnio nekoliko sekundi u izdavanju naređenja. Tako je snažno stisnuo zube da je gotovo pregrizao cigaretu napola, prigušeno zabrundavši pri tom. Trenutak kasnije reče:

— Pali!

Darl prenese zapovijest. Snop suknu, dodirnu opnu i nestade.

Zvjezdani ekran prikaza crnu rupu na sivoj površini kugle. Rupa se bočno kretala i ubrzo je nestala iza ruba kugle. Točno trideset tri sekunde kasnije vratila se u svoj prvobitni položaj. Bila je manja. Kada se završila četvrta rotacija potpuno se zatvorila.

Grettir uzdahnu i obrisa znoj sa čela. Darl izvijesti da će rupa biti dovoljno velika da brod prođe prilikom druge rotacije. Poslije toga postat će premalena.

— Proći ćemo za druge rotacije — reče Grettir. — Podesite kompigator za automatski ulazak; povežite top s kompigatorom. Ne bi trebalo da bude problema. Ako se rupa prebrzo suzi, proširit ćemo je novim hicem iz topa.

— Operacija počela! — prenese Darl Comasov izvještaj. Bijeli snop bljesnu u obliku stošca, udari u opnu i iščeznu. Istog trena stvori se krug tame, trostruko veći od promjera broda, i skliznu prema bočnoj strani ekrana. Pod kontrolom kompigatora, retropogon Sleipnira munjevito poče djelovati. Kugla se moćno uznosila, poput kakva siva zida koji prekriva cio zvjezdani ekran. A onda se rub rupe pojavi na vidiku i tama se raširi ekranom.

Uspjet ćemo, pomisli Grettir. Kompigator ne može pogriješiti.

On se osvrnu oko sebe. Ljudi na mostu bili su vezani remenima za sjedala. Većina lica djelovala je pribrano: bila je to disciplinirana i hrabra posada. Ali ako su osjećali isto što i on... a druge nije bilo... onda su negdje duboko u sebi prigušivali krik. Nisu više dugo mogli podnositi ovu vrstu »nostalgije«. A kada se probiju, kad se vrate u »maternicu«, morat će im dopustiti da se i nevojnički ponašaju. Smijat će se, plakat će, vikat će. Baš kao i on.

Nosni dio Sleipnira prođe kroz rupu. Ako bi sada nešto krenulo

naopako, top na prednjoj strani više se nije mogao upotrijebiti. Ali bilo je nemoguće da...

*

Klakson pisnu, a Darl kriknu:

— Oh! Nešto ne valja! Rupa se smanjuje prebrzo!

Grettir zabrunda:

— Udvostručite brzinu! Ne! Smanjite je na pola!

Ako bi se brzina povećala, brod bi se smanjio po dužini ali bi se bočno proširio i tada bi se brže kretao kroz rupu, ali bi se u isti mah smanjio prostor između njegove vanjske oplate i ruba rupe.

S druge strane, smanjivanjem brzine na pola brod bi postao razmjerno manji u odnosu na rupu, ali bi se povećala udaljenost koju treba savladati, pa bi, možda, ipak dodirnuo rubove.

Zapravo, Grettir nije znao kakvu zapovijed da izda, kao ni to da li bi ma koja zapovijed povećala njihove izglede da umaknu. Jedino je mogao poduzeti ono što mu se u datom trenutku učini najprikladnijim.

Sivilo stade da se širi iz perimetara zvjezdanog ekrana. A onda se razlegnu škripa pokidane plastike, od čega se zatresoše pregrade i pultovi, pa cijela posada pohrli naprijed pod djelovanjem inercije, koja, međutim, odmah prestane, pošto se u trenutku uspostavilo unutrašnje gravitacijsko polje koje je potrlo sva vanjska djelovanja.

Na mostu su svi zapomagali. Grettir je morao uložiti silan napor kako bi obuzdao vlastiti krik. Ponovo su bili u sivilu. Velika kugla raširila se ekranom. U kutu se nalazila mala kugla, a najednom se pojavi i divovsko plavo-crno stopalo. Zatim ponovo sivilo. Kovitlac drugih velikih kugli u daljini. Opet matica. Pa manja kugla. Ruka Donne Wellington, slična kakvoj izobličenoj lignji.

Kada je Grettir ponovo ugledao mrtvo tijelo, znao je da je brod bio odbačen od kugle i da se kretao prema Donni Wellington. Nije, međutim, očekivao da će doći do sudara. Orbitalna brzina mrtve žene bila je veća od orbitalnih brzina i male kugle i Sleipnira.

Naredivši da mu se podnese izvještaj, Grettir je doznao ono u što je sumnjao. Nos broda bio je otkinut. Ponijevši sa sobom i četrdeset pet članova posade, on je sada bio unutar »svemira«, hrleći prema domu do koga nikada neće stići. Prolazi koji su vodili do odsječenog dijela bili su, razumije se, automatski zavareni, tako da nije postojala opasnost da će brod izgubiti zrak.

Ali, na nesreću, stradao je i retropogon. Sleipnir se mogao i dalje kretati naprijed, ali nije više bio u stanju kočiti, izuzev ako se ne bi okrenuo za sto osamdeset stupnjeva i tako upravio krmeni dio u pravcu kretanja.

Grettir je naložio da se najprije stabilizira brod, a onda da se okrene. MacCool je, međutim, uzvratio iz strojarnice da se nijedan od ova dva manevra ne može izvesti u ovom trenutku. Sudar i kidanje oštetili su kontrolne vodove. On još nije znao u čemu je stvar, ali elektronski tragač za kvarovima upravo je ispitivao sva kola. Nekoliko trenutaka kasnije MacCool pozva kapetana da mu kaže da ni taj tragač ne radi kako treba, odnosno da će on i njegovi ljudi sami morati nastaviti da tragaju za kvarom, dok se ta naprava ne popravi.

MacCool je izgledao smeten. Nije umio nikako objasniti ovaj krah sistema, jer tako je nešto, teorijski, bilo nemoguće. Čak ni sudar i gubitak prednjeg dijela nisu mogli omesti funkcioniranje glavnih vodova.

Grettir mu reče da učini ono što može. U međuvremenu, brod se kretao bez kontrole i očigledno išao u susret divovskom lešu. Uslijedila je još jedna neobjašnjiva razmjena energije, položaja i momenta, a onda je sudar između Sleipnira i Donne Wellington postao neizbježan.

Grettir odveže remene i poče koračati gore-dolje po mostu. Iako se brod okretao, unutrašnje gravitacijsko polje neutraliziralo je ovo djelovanje na posadu. Letjelica je izgledala ravna i stabilna, ako se nije promatrao zvjezdani ekran.

Grettir zatraži da mu se izračuna kada će doći do sudara, kao i u koji će dio tijela udariti Sleipnir. Nije bilo svejedno da li će to biti mekši ili tvrđi dio. Sudar, doduše, neće oštetiti brod, ali će zato odrediti kut odbojne putanje i brzinu udaljavanja. Ako vodovi budu prije popravljeni, ili neposredno nakon konvergencije, Grettir bi znao što treba poduzeti.

Wang uzvrati da je već zatražio od kompigatora procjenu područja sudara, pod uvjetom da prilike ostanu kakve su sada. Još dok je govorio, jedna kodirana kartica iziđe iz proreza na pregradi. Wang je pročita, a onda je pruži Grettiru.

Grettir reče:

— U bilo koji drugi trenutak od srca bih se nasmijao. Vratit ćemo se, dakle, u doslovnom smislu, u maternicu.

Kartica je također pokazivala da što je brod bliži Donni Wellington, to mu je brzina manja. Osim toga, relativna veličina broda, prema izvještaju radara, opadala je upravno razmjerno s približavanjem tijela.

Comas reče:

— Mislim da dolazimo pod utjecaj te... žene, kao da je postala planet koji je zarobio satelit. Nas. Ne djeluje, doduše, nikakvim gravitacijskim privlačenjem ili električnim nabojem na nas, ali...

— Ali postoje i drugi činioci — dovrši Grettir misao. — Možda su

posrijedi prostorni odnosi koji u ovom »svemiru« predstavljaju ekvivalent gravitaciji.

*

Sleipnir se sada nalazio toliko blizu da je tijelo u potpunosti ispunjavalo zvjezdani ekran kada bi se brod našao okrenut prema njemu. U vidno polje najprije je ulazila golema glava. Zakrvavljene i izbuljene oči netremice su zurile u njih. Zatim je promakao nos poput Brobdingnagianove giljotine; usta su im se iscerila, kao da bi uživala u tome da ih progutaju. Potom vrat, poput dioritnog stupa koji je mekša stijena ostavila izložena zubu vremena; udolina između pocrnjelih himalajskih dojka; pupak, kao oko uragana.

Onda je nestala iz vidnog polja, a ekranom su stale promicati velika kugla, mala kugla, te one druge, udaljenije, optočene sivilom.

Grettir uključi prijem na svim stanicama da bi saopćio osoblju, koje nije radilo na mostu, što se događa.

— Čim MacCool pronađe kvar, odmah krećemo van. Preostalo nam je još mnogo energije, sasvim dovoljno da prokrčimo sebi put i kroz stotinu leševa. Budite spokojni i ne brinite. Sada je samo pitanje vremena.

Glas mu je odzvanjao vedrinom koju on nije osjećao, iako im nije lagao. Nije očekivao nikakvu reakciju, bilo pozitivnu ili negativnu. Mora da su bili na iglama kao i on. Njihov mozak, čitav živčani sistem, bili su zacijelo uzavreli.

Još jedna kartica iskliznu iz proreza na pregradi, ispravka predviđenog mjesta sudara. Zbog nastavljenog smanjivanja veličine brod će pogoditi leš gotovo točno u pupak. Minutu kasnije, nova kartica je predvidjela da će do sudara doći blizu trtice. Treća kartica preinačila je to u vrh glave. Četvrta je tvrdila da će mjesto sudara biti donji dio prednje strane desne noge.

Grettir ponovo pozva Van Voordena. Fizičarevo lice stade da poskakuje na površini konzole koju je Grettir držao oko ručnog zgloba, ali zato je bilo stabilno na pomoćnom ekranu pregrade. Slika je tu bila mnogo veća i prikazivala je Van Voordena kako gleda preko svoje ručne konzole na ekran u svojoj kabini. Na ekranu su stajala krupna, jarka slova, koja su izricala posljednje prognoze o mjestu sudara.

— Kao rukopisi na zidu u danima kralja Belshazzara — reče Van Voorden. — A ja sam jedan Daniel koji je izišao pred strašni sud. Udarit ćemo je, dakle, u nogu, heh, ala će je zagolicati potkoljenica. Hi, hi!

Ništa ne shvaćajući, Grettir se zapilji u Voordena, a onda prekide vezu. Nekoliko sekundi kasnije sinu mu šta je Van Voorden htio kazati. Nije ga začudila ta lakomislenost u ovako kritičnom trenutku. Bio je to način da se malo ublaži duboka zabrinutost i smetenost. Ali

također je moglo značiti da se već slama, budući da takvo ponašanje nije bilo nimalo tipično za Van Voordena. Ali Grettir mu u ovom času nije mogao pomoći.

Približujući se mrtvom tijelu, Sleipnir se i dalje smanjivao. No, ovo smanjivanje nije se teklo postojanim ritmom, niti je bilo moguće predvidjeti njegovu točnu stopu. Ono je djelovalo u impulsima koji su trajali od dvije do trideset sekundi, s nepravilnim međurazmacima. A onda, kada je iz proreza izišla tristota kartica, postalo je sasvim izvjesno da će, ako se ne pojavi neki novi činilac, Sleipnir. ući, okrećući se, u otvorena usta. Dok glava bude rotirala »naniže«, brod će proći kroz veliki prostor između usana.

Tako je i bilo. Na zvjezdanom ekranu pojavi se donja usna, masivni vijenac pun naboranih planina i izdubljen dolinama. Mrlje crvenila za usne stadoše promicati, crno-crveni Havaji. S vidnog polja iskliznu jedan zub, sličan kakvom neboderu.

Sleipnir je polako uranjao u tamu. Zidovi su odlazili u stranu i nagore. Vanjska tmina se zgusnu. Mogao se vidjeti samo djelić siva »neba« u trenutku kada bi se zvjezdani ekran našao okrenut nagore u toku stalnog okretanja broda. Zatim taj otvor postade samo pramen sivila, pa pruga i na kraju ga sasvim nestade.

Čudno — ili možda nije bilo čudno? — ali oficiri i posada najednom izgubiše osjećaj razdvojenosti. Grettirov želudac raširi se od olakšanja; zastrašujuće komadanje je minulo. Sada mu se pojavio utisak kao da mu se nešto ovjesilo — ili ponovo ovjesilo — za želudac. Rubb, glavni psiholog, izvijestio ga je da je poduzeo ispitivanje sa svakim pedesetim članom posade i da su svi opisali slična čuvstva.

No, usprkos tome, osoblje je skinulo s vrata tek jednu brigu i bilo je još daleko od toga da se potpuno nađe izvan opasnosti. Temperatura se polako dizala još od onog časa kada je brod bio odbačen od male kugle i stao hitati prema lešu. Energetski sistem i klimatizacija neko vrijeme su se stabilizirali na 30 stupnjeva Celzija. Ali temperatura brodske oplate rasla je geometrijskom progresijom, tako da je njena unutrašnja temperatura sada dostigla 2500 K. Još, međutim, nije postojala opasnost od topljenja; oplata je mogla izdržati čak 56.000 K. No, sistem za klimatizaciju zahtijevao je sve više i više energije i nakon trideset minuta brodskog vremena Grettir je morao dopustiti da se unutrašnja temperatura popne na 40 stupnjeva, kako bi se time smanjilo opterećenje.

Grettir je zapovjedio da svi navuku skafandre, kako bi ljudi radili na podnošljivoj temperaturi. Upravo dok je zapovijed izvršavana, MacCool izvijesti da je otkrio uzrok kvara.

— Wellingtonova je za sve kriva! — uzviknu on. — Dobro nas je sredila! Postavila je monolitski supčestički prekidač u vodove; prekidač je imao satni mehanizam koji ga je pokrenuo nakon

određenog vremena. Puka je podudarnost što su vodovi iznevjerili baš u trenutku kada se nismo uspjeli vratiti u naš svijet!

VII

— Htjela je, dakle, da se osigura, ako je spriječimo u strojarnici, i da nas na svaki način uništi — reče Grettir. — Kreni odmah u potragu za drugim mikroprekidačima ili drugim napravama za sabotažu.

MacCoolovo lice se izduži:

— Spremni smo da odmah počnemo djelovati, samo... do vraga! Ne možemo odvojiti ni malo energije da bi se zaustavilo okretanje zato što su nam potrebne sve zalihe da održavamo temperaturu. Ali to je sve.

— Zaboravi sad na to — reče Grettir. Ponovo je uspostavio vezu s Van Voordenom, koji se, čini se, oporavio. Ovaj je potvrdio kapetanovu teoriju o porastu temperature. Posrijedi je bilo brzo sažimanje broda koje je uzrokovalo emitiranje toplote.

— Kako je to sažimanje moguće? — upita Grettir. — Da li se to atomi broda i naših tijela jedni drugima približuju? Ako je tako, što će se dogoditi kada se počnu dodirivati?

— Već smo prošli tu točku smanjivanja — reče Van Voorden.

— Ali to je nemoguće — uzvrati Grettir. A onda, nakon kratke pauze, ispravi se: — Zaboravi na ovo što sam rekao. Što je moguće? Moguće je ono što se događa.

Grettir prekide vezu i počne koračati gore-dolje, žaleći što ne može popušiti cigaru. Namjeravao je da priča o tome što će Sleipnir zateći ako se uspije probiti u matični svemir. Grettir je imao utisak da će kozmos izgledati toliko izmijenjen da ga nitko na brodu neće više prepoznati. Svaki put kada mala kugla — svemir — napravi krug oko svoje osi, proteknu bilijuni, možda trilijuni zemaljskih godina. Zemaljsko Sunce možda je postalo najsvetlija točka u svemiru, ili je možda potpuno nestalo. Čovjek, koji možda opstane na drugim planetima, više ne bi bio homo sapiens.

Osim toga, kada je Sleipnir stekao superkozmičku masu na svom putu iz svemira, to je možda katastrofalno djelovalo na druge mase u svemiru.

S druge, pak, strane, ništa se od svega toga nije moralo dogoditi. Sasvim je bilo moguće da je vrijeme unutar kugle potpuno neovisno o vremenu izvan nje. Ova pomisao nije bila ni tako fantastična. Prije samo sedamdeset minuta Donna Wellington nalazila se u ovom brodu. Sada je brod bio u njoj.

A kada elektroni i jezgre atoma koji ulaze u sastav broda i posade dođu u vezu, što će biti onda? Eksplozija?

Ili su možda elementi načinjeni od djeljivih podelemenata, tako da će se sažimanje nastaviti do unutrašnje beskonačnosti?

Na pamet mu padoše priče iz dvadesetog stoljeća o čovjeku koji se smanjuje sve dok molekuli ne postanu jata sunaca, jezgre pojedinačna sunca, a elektroni planeti. Konačno, junak se našao na jednom elektronu-planete s atmosferom, morima, rijekama, ravnicama, planinama, drvećem, životinjama i domorodačkim stanovništvom.

Priče su predstavljale samo puki plod mašte. Atomska materija sazdana je od valtica, građe koja se u isti mah opisivala i kao valovi i kao čestice. Parahomunkulski junak našao bi se u kozmosu koji bi bio podjednako zbunjujući kao i ovaj izvansvemirski prostor u kome se obrela posada Sleipnira.

No, ova maštarija koja mu je galopirala nebom uma, brza poput prvobitnog Sleipnira, osmonogog konja Sveoca Odina iz religije njegovih predaka, morala je da bude odbačena. Donna Wellington nije bila ženski Ymir, praiskonski div iz čijeg je leša stvoren svijet; lubanja nebo, krv more, meso Zemlja, kosti planine.

Ne, toplota od sažimanja neizbježno će se pojačavati sve dok se ljudi ne budu skuhali u skafandrima. Ono što se nakon toga bude dogodilo, posada neće moći doznati, pa nije bilo ni važno.

*

— Kapetane!

Na pomoćnom ekranu, koji je stalno bio otvoren za strojarnicu, pojavi se Mac Coolovo lice.

— Bit ćemo spremni za pokret za jednu minutu.

Znoj koji se miješao sa suzama zamuti sliku inženjerova lica.

— Znači, uspjet ćemo — reče Grettir.

Četiri minute kasnije okretanje je bilo zaustavljeno, brod je bio okrenut nagore i upravljen prema izlazu. Temperatura se počela smanjivati u unutrašnjosti broda stopom od jednog stupnja za minutu. Tamu je narušila najprije siva pruga; pruga se zatim proširila u traku; traka se pretvorila u rubove planinskih lanaca, od kojih se jedan pružao ispod, a drugi iznad, a oba su bila izokrenuta.

— Ovaj put — reče Grettir — napravit ćemo rupu koja će biti više nego dovoljno široka.

Van Voorden uđe na most u času kada je Sleipnir prolazio kroz otvor. Grettir reče:

— Rupa se zatvara još brže nego prošli put. To je i razlog što je nosni dio bio odsječen. Nismo znali da što je rupa veća, brža joj je i stopa zatvaranja. Van Voorden reče:

— Tri tisuće šest stotina milijardi godina, pa čak i više! Zašto bismo marili da se vratimo kući kada dom više ne postoji?

— Možda nije toliko vremena proteklo — reče Grettir. — Sjećaš li se klasične izreke Minkowskog? »Od sad pa nadalje sam prostor i samo vrijeme postaju samo puke sjenke, a samo svojevrstan spoj ova dva elementa može očekivati nezavisno postojanje«. Ovo vrijedi za

svijet unutar kugle, naš svijet. Ali možda je ovdje vani taj spoj na neki način razgrađen, vrijeme i prostor su razdvojeni. Možda u našem svemiru nije proteklo nimalo vremena, ili sasvim malo.

— Moguće je — reče Van Voorden. — Ali previdjeli ste jednu stvar, kapetane. Ako naš svijet i nije bio obilježen vremenom dok smo mi bili odsutni, mi jesmo bili obilježeni. Stekli smo ožiljke ne-prostora i ne-vremena. Nikada više neću vjerovati u uzrok i posljedicu i poredak u kozmosu. Postat ću neobično sumnjičav. Ja sam ruševina od čovjeka.

Grettir zausti da odgovori, ali ni sam sebe nije uspio čuti. Muškarci i žene na mostu plakali su, jecali i zvonko se smijali u isto vrijeme. Kasnije, na ovo van pomišljat će kao na košmar i trudit će se da ga potpuno izbace iz svijesti. A ako ih i neki drugi košmari budu pohodili ovdje, to će bar biti noćne more koje poznaju.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Dodatak

Zoran Živković:
PHILIP JOSE FARMER

Jedna od rijetkih osobina klasične naučne fantastike — u čemu se slažu i gotovo svi istraživači — jest da je bila potpuno aseksualni žanr. No ta aseksualnost naučne fantastike nije obična, u smislu da se razlikuje od, recimo, aseksualnosti naučnih disciplina (s očiglednim izuzetkom onih koje za predmet izučavanja imaju čovjeka, odnosno životinjske i biljne vrste). Karakteristike osobine o kojoj je riječ mogu se ponajprije izvesti iz činjenice da je takozvana klasična naučna fantastika bila »muški« žanr. Kao što je u ovoj seriji već jednom prilikom rečeno, SF su sve doskora pisali samo muškarci, o muškarcima, za muškarce. Što je bilo sa ženom u tom kontekstu? Čini nam se da je ona žrtvovana prije svega vrlo konzervativnoj predrasudi da je »nauka« u prvom redu »muški« posao, u kome žene — s rijetkim izuzecima koji samo potvrđuju pravilo — nemaju što tražiti. A kako je klasična naučna fantastika dobrim dijelom bolovala od gernsbekovske boljke, u smislu da joj je glavni cilj bio anticipiranje nekog naučnog pronalaska ili otkrića, jasno je zašto su gotovo svi protagonisti bili muškarci. Muškarci »učenjaci«.

No, čak ni u ovakvoj naučnoj fantastici nisu se mogle izbjeći neke zakonitosti umjetničke proze (što je SF žanr, htio to ili ne, neumitno po-

stajao). Jedna od tih zakonitosti bila je da je osnovni izvor autentične tenzije svakog književno-umjetničkog djela odnos među likovima. U prvo vrijeme ta tenzija ostvarivana je preko dualiteta »dobar učenjak« — »zao učenjak«, ali ubrzo je postalo jasno da mogućnosti varijacija ovdje nisu velike, te je tako — rekli bismo, nužno — u igru uveden i ženski protagonist.

Da, uveden je, ali i odmah drastično sputan, kako ne bi ugrozio »svetost« i »neporočnost« osnovnog naučnog konteksta. Drugim riječima, ženi je uskraćeno svako pravo da bude seksualno biće, a nametnuta joj je srednjovjekovna odora »danteovske« čednosti, koja je po svaku cijenu trebala ostati sačuvana do kraja djela. I tako je nastala svojevrsna paradoksalna, donkihotska situacija: protagonisti su se upirali iz petnih žila, pomažući se svom silom naučnih izuma, da spase junakinje »sudbine gore od smrti«, odnosno seksualnih odnosa s antagonistima. Da bi ovi odnosi izgledali što nepriličniji, pisci su

pribjegavali deantropomorfizaciji antagonista, u širokom rasponu od njihova predstavljanja kao članova neke druge zemaljske rase (Crnci, Azijci), što je posebno sablažnjavalo puritansko-rasističku čitalačku publiku, pa do pretvaranja u najneobičnija čudovišta, koja su, međutim, uz svu svoju neobičnost, ipak posjedovala neophodan instrumentarij za gnusni seksualni čin s ljudskom junakinjom.

Neka novija psihološka proučavanja klasične naučne fantastike ističu da iz ovakve koncepcije proizlazi prije svega tipično adolescentno nepoznavanje prave ženske prirode. Idealizacija žene njezinom aseksualizacijom karakteristična je za pubertetske godine a upravo su se čitaocima te dobi najčešće obraćali pisci klasične naučne fantastike. No nevolja je bila u tome što su se upravo iz redova tih čitalaca kasnije regrutirali mnogi znameniti autori moderne naučne fantastike, kojima je vrlo dugo bilo potrebno da se oslobode uvriježene predrasude o neumitnoj aseksualnosti žanra. (Nekim nepobitno velikim suvremenim SF piscima to nikada nije pošlo za rukom — tipičan primjer je Asimov — dok se drugi, kao Frederik Pohl, »nasilno uspaljuju pod stare dane«.

No, vratimo se još malo u prošlost. John Campbell, siva eminencija »zlatnih godina« američke naučne fantastike, čija je ksenofobija bitno usporila razvoj SF žanra s druge strane Atlantika, iako je to posljednja stvar koju će većina tamošnjih pregalaca na ovom polju priznati, spremno je prihvatio gernsbekovsko »načelo aseksualnosti«, pa ga čak i osnažio. Ako se izuzmu rijetki ambivalentni izuzeci, cjelokupna naučna fantastika koju je on objavio kao urednik bila je »čedna« — rekli bismo gotovo do »uškopljenosti«. Pokušajmo se sjetiti bar jednog uvjerljivijeg ženskog lika iz SF djela objavljenih između 1937. i 1952. i odmah ćemo shvatiti što je posrijedi.

Ima neke ironije — da ne kažemo »pravde« — u činjenici da je upravo John Campbell 1952 godine, na samom zalasku svoje ere, odbio štampati u Astoundingu, zbog navodne »opscenosti« jednu novelu koja će ući u historiju naučnofantastičnog žanra kao prvo djelo koje je u SF uvelo seks na velika vrata. Za Campbellovim primjerom poveo se i urednik Galaxyja, H. L. Gold, kome je djelo također bilo ponuđeno, ali je zato urednik časopisa Startling Stories, iako ni izbliza tako ugledan kao prva dvojica, postupio mnogo dalekovidnije i spremno objavio »Ljulavnike« (»Lovers«), djelo koje će svom autoru samo godinu dana kasnije donijeti prvu nagradu (pomalo ironično!) »Hugo Gernsback« kao

»najperspektivnijem mladom piscu«. Ime ovog autora bilo je Philip Jose Farmer.

Philip Jose Farmer rodio se 26. siječnja 1918. godine u mjestu North Terre Haute, u saveznoj državi Indiani, kao jedno od petoro djece u porodici pretežno anglosaksonskog porijekla. (Srednje ime

»Jose« Farmer je uzeo prema baki po ocu, želeći, prema vlastitom svjedočanstvu, da malo osvježi prozaičnost prezimena.) Po već ustaljenoj shemi koja vrijedi gotovo za sve velike SF pisce čije izbijanje u prvi plan pada negdje na prijelazu između četrdesetih i pedesetih, godina, i Farmer se prvi put susreo sa SF žanrom kao desetogodišnjak na stranicama Gernsbackova Amazinga. No, za razliku od većine svojih vršnjaka, kao što su Asimov. Bradbury, Blish, Clarke i drugi, on je nešto kasnije počeo pisati — praktično od početka pedesetih godina, budući da tokom prethodne decenije kada su ostali uveliko »hvatali SF zalet«, za to nije bilo vremena, jer je valjalo izdržavati četvoročlanu obitelj, baveći se raznim poslovima. Tek kada je 1950. godine diplomirao engleski jezik na univerzitetu Bradley, Farmer se ozbiljnije posvećuje pisanju naučno-fantastičnih djela, a nakon dobre prođe »Ljubavnika«, kao i nekih drugih priča — među kojima su naročito ostale zapamćene »Plovi, plovi!« (»Sail on! Sail on!«) i »Majka« (»Mother«) — odnosno dobivanja »Hugove« nagrade, on postaje profesionlani pisac.

No stjecajem nepovoljnih okolnosti ovaj zalet uskoro biva zaustavljen. U toku 1954. godine Farmer je napisao dva značajna romana — Životinja polja (A Beast of the Fields) i Dugujem za tijelo (I Owe for the Flesh) — koja, međutim, iako su bila prihvaćena za štampu, neće biti objavljena. (Do objavljivanja će, doduše, ipak doći, ali tek mnogo kasnije: prvo djelo izići će 1965. pod naslovom Dare (Dare), a drugo će predstavljati glavnu okosnicu najpoznatijeg Farmerova ciklusa — Svijet — rijeka (Riverworld.) Te nepredviđene teškoće oko publiciranja nagnale su Farmera da se prestane profesionalno baviti pisanjem; vratit će mu se tek pred kraj šezdesetih godina. U međuvremenu, u toku druge polovice pedesetih godina, SF stvaralaštvo tog američkog pisca neće sasvim presahnuti, premda će biti mnogo skromnijeg opsega nego što se moglo očekivati. U spomenutom periodu Farmer će, osim nekoliko priča, objaviti samo jedan roman Zelena Odiseja (Green Odyssey); 1956. godine.

Farmerovo naučnofantastično spisateljstvo ponovo postaje obilnije od početka šezdesetih godina i ta stvaralačka plodnost traje sve do danas. Tokom posljednje dvije decenije on je objavio pedesetak knjiga, uglavnom naučno fantastičnog žanra, koje se mogu podijeliti u dvije glavne grupe: u prvoj su zasebne bibliografske jedinice, odnosno pojedinačni SF romani i zbirke priča, dok u drugu ulaze takozvane serije ili ciklusi

Kao što je već rečeno, najpoznatija Farmerova serija jest Svijet-rijeka, čija je tematska okosnica sjajna zamisao o rijeci dugačkoj mnogo milijuna kilometara na nekom planetu, rijeci duž čijih obala nastaje cijela ljudska vrsta, od pračovjeka do čovjeka iz dvadeset prvog stoljeća Ciklus se sastoji od četiri romana: Idi ka svojim

rasturenim tijelima (To Your Scattered Bodies Go), Bajni riječni brod (The Fabulous Riverboat), Mračni projekt (The Dark Design) i Čarobni labirint (The Magic Labyrinth). (Za prvo djelo iz ove serije Farmeru je 1972. godine pripala nagrada »Hugo Gernsback«; isto priznanje dobio je još jednom, 1968. godine, za izvrsnu novelu

»Purpurni jahači (»Riders of the Purple Wage«.)

Što se tiče historijskih, odnosno književnih junaka s tom serijom su na izvjestan način srodne još tri. Prva, čiji su glavni junaci Doc Caliban (alias Doc Savage) i Lord Grandrith (alias Tarzan), govori o okršaju te dvojice klasičnih junaka popularne avanturističke proze s jednim tajnim društvom besmrtnika. Taj ciklus obuhvaća tri romana: Neznani pir (A Feast Unknown), Gospodar drveća (Lord of the Trees) i Ludi goblin (The Mad Goblin).

Ista dva lika predmet su i svojevrsnih »biografija«, čiji je zajednički imenitelj sljedeća pretpostavka: jedan meteorit koji je 1975. godine pao kod Wold Newtona izazvao je određene genetske promjene kod izvjesnog broja prolaznika, čiji bliži ili dalji potomci postaju na ovaj ili onaj način nadljudska, polubožanska bića. Razumije se, među njima su Tarzan i Doc Savage, a ono na što posebno valja skrenuti pažnju u vezi s ovim djelima jest Farmerovo domišljato parodiranje akademske učenosti (nešto slično poduzeo je i Stanislaw Lem u knjizi prikaza i recenzija nepostojećih djela). Kao lik, Tarzan se još pojavljuje i u seriji o »Oparu«, koja obuhvaća sljedeća tri djela: Posljednji dar vremena (Time's Last Gift), Hadon drevnog ????? (Hadon of Ancient Opar) i Let za Opar (Flight To Opar).

Osim navedenih, Farmer je napisao još dvije serije, prva, »Svijet poretka« (»World of Tiers«) donosi zanimljive varijacije starog SF motiva o superiornim »tehnološkim bogovima«, koji se poigravaju nižim vrstama. Ciklus je načinjen od pet knjiga: Tvorac svemira (The Maker of Universes), Dveri stvaranja (The Gates of Creation), Privatni kozmos (A Private Cosmos), Iza zidina Zemlje (Behind the Walls of Terra) i Lavalitski svijet (The Lavalite World) Konačno, postoji i jedna nezavršena Farmerova »horror«-erotska trilogija, koja obuhvaća samo dva romana: Slika zvijeri (The Image of the Beast) i Otpuhnuo (Blown).

Knjige tog američkog fantasta koje nisu obuhvaćene serijama također se mogu podijeliti u dvije grupe: zbirke priča i romane. Farmer je do sada objavio ukupno šest zbirki priča, sakupivši u njima praktično sve ono što je vrijedno iz svog naučno-fantastičnog opusa. Reprezentativno djelo među njima nesumnjivo je zbirka Knjiga Philipa Joséa Farmera (The Book of Philip Jose Farmer), koja obuhvaća šesnaest storija iz sada već tridesetgodišnjeg Farmerova SF

stvaralaštva. No, mi ćemo ovom prilikom posebnu pažnju skrenuti na zbirku Dolje u crnoj bandi (Down in the Black Gang), izvorno objavljenu 1971. godine, zato što se u njoj nalazi priča »Sjenka svemira« (»The Shadow of Space«), koju smo izabrali kao oglednu u Farmerovu opusu. Djelo je tipično za tog američkog fantasta zato što na razmjerno malom pripovjedačkom prostoru odslikava gotovo sve vrline i mane njegova prosedea.

Storija o prodiranju prvog zemaljskog nadsvjetlosnog broda u transcendentno ukazuje prije svega na prvorazrednu imaginativnost autora, koji se smjelo upušta u nimalo jednostavno zamišljanje sasvim s one strane iskustvenog svijeta. No, kako to kod Farmera često biva, ponesenost idejom ne dopušta mu da posveti dovoljno pažnje nekim drugim elementima prozne strukture, pa su mu likovi u priči prilično »papirnati« i pojednostavljeni, a radnja mjestimično isforsirana. No, neprofesionalni čitalac teško da će ovo uočiti, budući da će i on, po uzoru na autora, biti očaran odista neuobičajenom idejom. Da Farmer, međutim, i te kako umije da bude

vješt slikar sjajnih likova, svjedoče njegovi najpoznatiji romani, a prije svega znameniti Ljubavnici, nastali proširivanjem istoimene novele iz 1952. godine. Prije no što, međutim, kažemo nekoliko riječi o tom djelu, potrebno je istaći da vrijednost Farmerovih romana nije ujednačena. Među dvadesetak samostalnih naslova (baš kao i među onim djelima koja su obuhvaćena ciklusima) ima velikih uspona, ali i nepotrebnih padova. Do tih padova dolazilo je onda kada je američki pisac podlegao komercijalizaciji, pišući tek da bi zadovoljio slovo ugovora i očigledno nimalo ne hajući za ugled. Jedino se time mogu objasniti tako minorna djela kao što je, na primjer, roman Dveri vremena (The Gate of Time).

No, vratimo se Farmerovu istinskom remek-djelu, romanu Ljubavnici. Šta je to što je u ovoj knjizi toliko zgranulo Campbella? Nije to bio sam seks, iako je Farmerova opozicija — Između uškopljene Zemlje, ogrezle u »neoislamsko mračnjaštvo“, i jednog seksualno potpuno nesputanog svijeta koji nastanjuju neobične djevojke-insekti — između ostalog i otvorena kritika dvoličnog morala puritanske Amerike, kojega je urednik »Astoundinga« bio veliki branitelj. No, sam seks bi Campbell još i progutao — »krijumčario« se on i prije Farmera u nekim pričama koje je on objavljivao — ali njegova se paranoidna ksenofobičnost nikako nije mogla pomiriti s mišlju da do seksa može doći između dvije raznorodne vrste. Izvjesna olakšavajuća okolnost za njega bila je ta što je Farmer zamislio situaciju u kojoj se seksom bave muški pripadnik ljudske vrste i ženska pripadnica Drugih. Na to je on još eventualno i mogao pristati da nije dobro znao da će se za Farmerom, ako mu objavi priču, ubrzo povesti i drugi, još smjeliji pisci, koji neće ustuknuti ni od takve hereze da

dovedu u seksualnu vezu žensku pripadnicu ljudske vrste i muškog predstavnika Drugih.

No, srećom, početkom pedesetih godina Campbell više nije bio jedino autoritativno božanstvo SF scene, tako da je izuzetno Farmerovo djelo ipak ugledalo svjetlost dana i pored njegove anateme. Danas, skoro tri decenije nakon izvornog objavljivanja Ljubavnika, naučna fantastika već uveliko zna ne samo za sve oblike zemaljskog seksa, nego i za mnoge izvanzemaljske. I nikome nije pala ni dlaka s glave zbog toga. Jednostavno, žanr je odrastao...

SFera javlja...

NAGRAĐEN NAS SF CRTIĆ... Prvu nagradu na festivalu naučno fantastičnog filma u Španjolskoj dobio je animirani film Joška Marušića »Riblje oko«. Taj je film dobio i niz drugih nagrada od kojih su najznačanije: prva nagrada na festivalu animiranog filma u Tampereu, Specijalna nagrada kritike na filmskom festivalu u Ottawi te druga nagrada na prošlogodišnjem Svjetskom festivalu animiranog filma u Zagrebu.

»PAKLENA NARANČA« U ZAGREBU... Slijedeća premijera zagrebačkog Kazališta ltd bit će poznato djelo A. Burgessa »Paklena naranča«.

SARAJEVSKI SF KLUB...

Radosna vijest za sve ljubitelje SF-a: klub »Apeiron« je registriran i službeno počinje djelovati.

NOVI SF ČASOPIS... Postoji mogućnost da IGRO »Svjetlost« iz Sarajeva pokrene novi SF časopis čiji bi izdavački odbor bio sastavljen od članova SF kluba »Apeiron«.

PROGRAM RADA »SFERE«... Program rada »SFere« za mjesec veljaču: 10. II — Filmska tribina; B. Marini: Povijest SF filma; 17. II — Igraonica (SF igre); 24. II — Predavanje; B. Ogorelec, N. Antičević: Joe Haldeman; 28. II i 1. III — III YUCON (u sklopu YUCONA je i izložba koja će biti otvorena i nakon završetka konvencije); 3. III — Predavanje; Ž. Leskovšek: J. Ballard. Sve priredbe (osim YUCONA) počinju u 18 h u prostorijama Centra za kulturu. Ivanićgradska 41a, Zagreb. = AMERIČKA KNJIŽEVNA NAGRADA BEZ SF-A... Američka književna nagrada (TABA) ove će godine biti dodjeljena djelima u 17 a ne kao do sada u 33 kategorije. Između ostalog, nagrada se više neće dodjeljivati ni SF djelima.

»GALAXY« i »GALILEO« POD STEČAJEM... Ukoliko u doglednom vremenu netko ne kupi ova dva SF časopisa i ne otplati njihove dugove, »Gala??« i »Galileo« definitivno će nestati sa SF scene. Preporučujemo svima koji su se namjeravali pretplatiti na njih da sačekaju dok se problem ne riješi.

NAGRADE CLARKEU I BRADBURYJU... Nagradu Hugo za prošlu

godinu u kategoriji romana dobio je A.C. Clarke za »Rajske vodoskoke« dok je Ray Bradbury dobio nagradu Gandalf.

CHICAGU SVJETSKA SF KONVENCIJA 1982... Chicago je izabran za domaćina 40. jubilarne svjetske SF konvencije koja će biti održana 1982. godine, od 2. do 6. rujna.

ALIEN... A.E. van Vogt i 20th Century Fox dogovorili su se o visini odtšete za korištenje ideje iz van Vogtove priče »Discord in Scarlet« u filmu ALIEN (Osmi putnik).

FANTASTIKA U UMJETNOSTI... Brian Aldiss i John Barth sudjelovat će svojim referatima na Drugoj međunarodnoj konferenciji o fantastici u umjetnosti koja će biti održana u ožujku na Univerzitetu Florida Atlantic u SAD.

POSMRTNA NAGRADA SELLERSU... Akademija za SF, fantastički i strava-užas film posthumno je dodjelila nagradu za životno djelo poznatom glumcu Peteru Sellersu.

KENTAUR

JEDINA JUGOSLAVENSKA BIBLIOTEKA NAUČNOFANTASTICNIH ROMANA

Prosveta, OOUR Izdavački zavod Jugoslavija

U godišnjem kolu od osam knjiga KENTAUR donosi najbolja ostvarenja svetske naučne fantastike. Do sada su objavljena sledeća dela:

1. Ričard Metison: »Ja sam legenda«, 2. Rene Baržavel: »Neoprezni putnik«, 3. Filip Hoze Farmer: »Ljubavnici«, 4. Rej Bredberi: »Tetovirani čovek«, 5. Volter Tevis: »Čovek koji je pao na Zemlju«, 6. Roberto Vaka: »Smrt megalopolisa«, 7. Kobo Abe: »Četvrto meduledeno doba«, 8. Anatolij i Boris Strugacki: »Golać na urvini«, 9. Džordž Orvel: »1984.«, 10. Oldos Haksli: »Vrli novi svet«, 11. Mišel 2eri: »Neodređeno vreme«, 12. Anatolij i Boris Strugacki: »Teško je biti bog«, 13. Filip Dick: »Čovek u visokom dvorcu«, 14. Pol Anderson: »Čuvari vremena«, 15. Erih Koš: »Sneg i led«, 16. Džon Vindhem: »Dan Trifida«, 17. Kliford Simak: »Grad«, 18. Teodor Sterdžen: »Više nego ljudski«, 19. Džon Kristofer: »Smrt trave«, 20. Fred Hoil i Džon Eliot: »A kao Andromeda« , 21. Isak Asimov: »Ja, robot«, 22. Stanislav Lem: »Nepobedivi«, 23. Artur Klark: »Kraj detinjstva«, 24. Dž. Balard: »Potopljeni svet«, 25. Frederik Pol i Siril Kornblut: »Reklamokratija«, 26. Džejms Bliš: »Zvezdane spore«, 27. Olga Larionova: »Leopard sa Kilimandžara«, 28. Stanislav Lem: »Glas gospodara«, 29. Tomas Diš: »Logor koncentracije«, 30. Filip Kirval: »Čovek naopako«, 31. Robert Hajnlajn: »Metusalemova deca«, 32. Ursula Legvin: »Leva ruka tame«, 33. Jevgenij Zamjatin: »Mi«, 34. Kurt Vonegat: »Kolevka za macu«

U redovnom kolu KENTAURA za 1980. godinu biće objavljeno stedecih osam SF romana:

53. Ursula Legvin: »Svet se kaže šuma«, 54. Artur Klark: »Rajski vodoskoci«, 55. Ivan Ivanji: »Na kraju ostaje reč«, 56. Lari Niven: »Prsten«, 57. Karl Ameri: »Kraljevski projekat«, 58. Žerar Klajn: »Gospodari rata«, 59. Sam Lundval: »Nije vreme za heroje«, 60. Rodžer Zelazni: »Gospodar svetlosti«

Osim izdanja iz redovnog kola. KENTAUR je počeo svake godine da objavljuje i specijalno kolo od šest knjiga pod nazivom »Izbor iz opusa velikih majstora žanra«. Posebno vam skrećemo pažnju na ovu jedinstvenu biblioteku — iz dva razloga: prvo, pruža vam se izuzetna prilika da na jednom mestu nađete sabrana najbolja SF ostvarenja vaših ljubimaca, koji su svojim opusom veoma zadužili naučno-fantastični žanr; drugo, popularnost ovih kompleta već je uveliko doživela potvrdu kod čitalaca-ljubitelja naučne fantastike, o čemu najbolje svedoče podaci da su Asimovljeva dela bezmalo rasprodata, da se od Klarkovih više ne može nabaviti ni jedan primerak, kao i da vlada nezapamćeno interesovanje za sekstalogiju Frenka Herberta »Peščana planeta«, koja postaje pravi bestseler. Ali odbacite svaku bojazan da ćete ostati bez svojih primeraka ovih izuzetno traženih SF knjiga. Dovoljno je samo da popunite ovu narudžbenicu — i ostalo je briga KENTAURA. Tačno je, doduše, da Klarkovog kompleta više nema, da je Asimovljen na samom izmaku, kao i da će to po svoj prilici uskoro biti sa Herbertovim, iako se tek nedavno pojavio iz štampe — ali mi vas i dalje pozivamo da ih naručujete, iz prostog razloga što ćemo, onog časa kada sakupimo određen minimalan broj vaših narudžbenica, odmah prirediti drugo izdanje onih kompleta koji su rasprodati. U pogledu naručivanja kompleta uvodimo jednu novinu, koju su pravi ljubitelji naučne fantastike već uveliko prećutno usvojili: reč je, naime, o tome da predviđamo naručivanje samo celih kompleta, a ne pojedinačnih dela iz njih. Stvar je u tome što se rasparčavanjem gubi smisao kompleta, kao koncentracije najboljih ostvarenja datog autora, koja treba da celovito predoče njegov SF opus. Osim toga, rasparčavanje u slučaju Herbertove serije »Peščana planeta« nema smisla iz jednostavnog razloga što su posredi romani koji se organski nastavljaju jedan na drugi. Konačno, pre no što damo popis objavljenih dela u ediciji »Izbor iz opusa velikih majstora žanra«, koristimo priliku da vas obavestimo da za sam početak 1981. godine imamo u planu objavljivanje kompleta od šest romana Herberta Džordža Velsa, velikog rodonačelnika moderne naučne fantastike — objavljivanje za koje smo uvereni da će predstavljati

pravi praznik za sve poklonike SF žanra. I za Velsove romane već sada možete slati narudžbenice, što je najpouzdaniji način da dođete do svojih primeraka knjiga.

I) Isak Asimov III) Frenk Herbert
35. »Zadužbina« 47. »Arakis«
36. »Zadužbina i carstvo« 48. »Muad' Dib«
37. »Druga zadužbina« 49. »Prorok«
38. »Pod čeličnim nebom« 50. »Mesija«
39. »Golo sunce« 51. »Deca Arakisa (I) «
40. »Kraj večnosti« 52. »Deca Arakisa (II) «
II) Artur Klark IV) Herbert Džordž Vels
41. »Grad i zvezde« 61. »Vremepolov (I druge priče) «
42. »S druge strane neba« 62. »Prvi ljudi na Mesecu«
43. »Izgubljeni svetovi 2001.« 63. »Ostrvo doktora Moroa«
44. »Svetlost zemaljska« 64. »Rat u vazduhu«
45. »Sastanak sa Ramom« 65. »Hram bogova«
46. »Matica Zemlja« 66. »U danima komete«